

**SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ :**

**TÜRKİYE İSLÂM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN**

Cahid BALTACI

İDARE MÜDÜRÜ :

İ. Lütfi ÇAKAN

BU SAYIDA

SELÂM	...	İSLÂM MEDENİYETİ
ALLAHA İMAN	...	Ebul-A'îâ EI-MEVDÜDİ Terc.: Mehmet AYDIN
İSLÂM SADELİK VE KOLAYLIKLAR DİNİDİR	...	Mehmed SOFUOĞLU
İSLÂMDA HAC	...	Tevfik ÇAPACI
İSLÂMDA VAHDET	...	Tahir BÜYÜKKÖRÜKCÜ
HAYR'UN-NESSÂC	...	Dr. A. Subhi FURAT
NE SÖYLÜYOR? (Şiir)	...	A. İhsan GENÇ
TEVFİK FİKRET	...	Mahir İZ
ALIM-SATIM AKDİ	...	Dr. Y. Ziya KAVARCI
ESKİ YAZI İLE YENİ YAZI	...	Sabri AKDENİZ
GARB ÜLKELERİNDE VE BİZDE DİN DERSLERİ	...	Hayrettin GÜLDİKEN
SEHERDE DUÂ (Şiir)	...	M. İlyas SUBAŞI
İSLÂM DİNİ VE MODERN FİZİK	...	Nahit DİNÇER
FERMAN DİLEĞİ (Şiir)	...	Mestan GÜNEL
SUALLERE CEVAPLARIMIZ	...	Gazi MERT
BUHRAN	...	Cahit ZARİFOĞLU
NAAT-I ŞERİF (Şiir)	...	Hersekli Arif HİKMET
TARİH VE LISÂNİYÂT	...	İ. Semaheddin CEM
MÜSİKİMİZİN MAHVINA DOĞRU	...	Cahit ÖNEY
MİSVAK — DIŞ FIRÇASI	...	Dr. Asaf ATASEVEN
EZİLENLER	...	Hilmi KURTULUŞ
HABERLER	...	İSLÂM MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi

Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1

Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: **Mehmet KARAMAN**

Kayseri: T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **İ. N. NURSAÇAN**

Konya : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : **Ahmet FİDAN**

İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : **Orhan ÇETİN**

Dış Münasebetler : **Mahmut ÖZTÜRK**

TEKNİK KADRO

Sekreter :
Erdoğan ATAĞ

Ressam :
Gürbüz AZAK

Dizgi ve Baskı : AHMET SAİT MATBAASI — İSTANBUL

Yıl : 1. Sayı : 7

Basıldığı Tarih : 25 Şubat 1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.

Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.

Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.

Yabancı Memleketlere İki katı.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.

İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.

Renkli ilân sahifesi :

Tamamı : 1.200 TL.

1/2 : 750 TL.

1/4 : 400 TL.

1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتابتیم الدین عسفر زو

BU sayımız, Hac mevsimine ve mübarek Kurban Bayramı arafesine tesadüf etti. Bu büyük vazifeyi ifa için yola çıkan Hacı adaylarına selâmetler temenni ederken, yakında idrak edeceğimiz Mübarek Kurban Bayramının da bütün Müslümanlar için hayırlı olmasını dileriz.

Hac... Kemmiyet ve keyfiyet ölçüsünde büyük manalar ifade eden ibadet, yükselen İslâm kubbesini ayakta tutan beş payeden biri. Kubbe için paye ne ise, İslâm için de Hac odur. Yahut nasıl payesiz kubbe olmazsa, Hac olmaksızın da İslâm olamaz. Şu halde Hac, İslâm'ın hem şartı, hem de rükünüdür. Binaenaleyh bu şart ve rükünle vazifelenen her Müslüman, O'nu ifaya memurdur, mecburdur.

HACCI, alelade bir memlekete yapılan turistik seyahata benzeten ve O'na manî olmak isteyen gülünç zihniyete de sadece acımak gerek. Her şeyden önce Allahın emri olan bir ibadette münakaşa edilemez, aksi küfürdür. Çünkü Allah, « لا یستل عما یفعل » : yaptığın-
dan sorulmayandır. Niçin ve neden, kullara mahsustur. Her hadisede niçin ve nedeni aramak, çıkmaza girmek demektir. Allah'ın emirlerinde niçin ve neden arayanlar, neden aksiyom ve postülatlarda aynı şeyi aramazlar?..

Üzerine farz olan her müslümanın ömründe bir kere Hacca gitmesi vazifesidir. Fakat sadece bu farzın ifası ile de vazife bitmiş sayılamaz. Kubbeyi tutan diğer dört payenin ve her payeye bağlı binlerce sütunun da ayakta tutulması lâzımdır. Şu halde Müslüman, binlerce halkalı vazifeler zinciri ile sıkı sıkıya bağlı insan demektir. Bu halkadan birinin kopması, diğerleri için ne gibi tehlikeler doğurursa, diğerlerinin ihmaline sebep olacak şekilde biri üzerinde devamlı ısrar da aynı neticeyi doğurur. Çünkü İslâm, bir bütündür ve bu bütün kül halinde yaşanmalıdır. Binaenaleyh, bir keresi farz olan Hacci ifadan sonra, nafile niyetiyle tekrar tekrar Hacca giderek diğer farzları ihmal etmek de doğru değildir.

BUGÜN bazı Menasik'in ifası şeklinde yerine getirilen Haccın, Asr-ı Seadette olduğu gibi bütün İslâm âleminin meselelerinin görüşüldüğü maşerî bir istişare cemaati olmasını diler, yarımın Hacılarını şimdiden tebrik ederiz.

İlahiyat

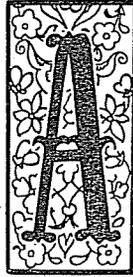
Ebul-A'lâ El-Mevdûdî

Terceme :

Mehmet AYDIN

(Konya Yük. İsl. Ens. Mezunu)

ALLAH'a İMAN «1»

ALLAH'A iman, islâm nizamının akide ve amel yönünden en önemli ve ehemmiyetli mevzularından biridir. Diğer imanî rükünler, bunun bölümleri mesabesinden ileriye gitmez. Ahlâk kanunları ve diğer yönlerdeki kanunlar; ancak bu inancın kuvvetli olmasıyla devam hakkını ve tatbik hüviyetini bulurlar. Allah'a iman, islâmda herşeyin masdarı ve mercii mesâbesindedir. Meleklerle iman, Allah'ın meleklerine imandır. Âhirete iman, Allah'ın adl ve kazasının tahakkuk gününe imandır. Bütün emirler ve nehiyeler hep Allah indindedir.

İslâmda bu inanç olmasaydı; meleklerle iman, âhirete iman mes'eleleri bilinmez; peygamberlere itâatin önemi, Allah'ın indirdiği kitaplara imanın derecesi gerçekten idrak edilemezdi. Ayrıca, farzlara ittibanın önemi bilinmez, ve böylece de ancak İslâmın ismi kalır, esâsı yok olmuş olurdu.

ALLAHA İMANIN BÖLÜMLERİ: Bu akide, islâm nizamının, gerek amel, gerek inanç yönünden en önemli merkezlerindedir. Fakat bu «Allah vardır» ibaresiyle kâfi gelmez. Biz Allah'ın zâtını idrakten mutlak sûrette âciziz. Biz Allah'ı ancak sıfatlarıyla anlar ve ona iman ederiz. Allah, bütün kâinatı ihâta ettiği gibi, insanın bütün kuvvetlerini de ihâta eder.

Allahın mücerred olarak varlığının isbatı, islâm için bir meziyet sayılmaz. Bunun için, Allah'ın varlığını mücerred olarak kabul eden dinlerin ve mezheplerin İslâm içinde, hiçbir değerleri yoktur. İslâm; dinlerden ve mezheplerden, âlemde; Allah hakkında en sahih bilgiyi getirmiş olmasıyla, Allah'ı mücerred olarak değil, sıfatlarıyla bilip inanmasıyla ayrılır.

Nefis tezkiyesinde, ahlâk ıslâhında, amellerin tanziminde, hayırların neşrinde, fesadın def'inde, medenî hayatın ikamesinde ve ictimâî düzenin tanziminde; diğer dinlerde görülmiyen, mutlak Allah'dan yardım talebi İslâmın mümeyyiz vasfıdır.

ALLAH'A tam olarak iman için; dil ile ikrâr, kalb ile tasdik şarttır. İslâma girmesi için bu mutlaka lâzımdır. O, şu cümlelenin söylenmesidir: «Lâilâhe illaAllah» yani, kâinattaki herşeyden, Allah'ın sıfat yönünden ayrı bir varlığa sahip olduğunu selb ederek bilmek ve inanmak gerekir. Bu sıfatlar ancak ve ancak subhânehû ve teâlâ hazretlerine aittir.

(1) «İslâm Medeniyeti, Menşei ve Esasları» adlı eserden.

Yukarda geçen, Lâilâhe illaAllah cümlesi üç unsurdan meydana gelmiştir :

1. ALLAH fikri.
2. Âlemde ondan başka herşeyin yokluğu.
3. Yalnız bir tek Allah'ın varlığı.

İşte Kur'an-ı Kerim'de, Allah'ın zatından ve sıfatlarından bahseden bütün âyetler; ancak yukarda geçen bu üç unsuru şerh ve açıklamaktadırlar. Evvelâ biz bununla; İslâmın en sahih ve doğru olarak açıkladığı; hiçbir dinde görmediğimiz, hiçbir kitapda okumadığımız, sahih ulûhiyet fikrini çok açık olarak öğreniyoruz. Âlemdeki bütün dinlerde ve bütün milletlerde Allah düşüncesi vardır. Fakat, İslâm ümmetinden ve İslâm dîninden başka bütün dinlerin ve milletlerin ilâh düşüncesi hatalı ve eksiktir.

Bazı dinlerin ve milletlerin Allah düşüncesi; herşeyin «İlki», veya «Mutlak varlık» veya «Başlangıç» gibi fikirlere dayanır. Bazılarınınki de, «Kuvvet» veya «Tevsik» veya «korkutma» edâtlarına dayanmaktadır. Ve bu ulvi kelimenin manası; bazan ihtiyaçların def'i, veya isteklere cevap, cüz'lere ve tefrikaya bölünme, veya herhangi bir cisim, cinsî organlar, veya semâdan insan şeklinde «inen» varlıklar manasına getirilmiştir.

Bu sakat görüşleri, eksik inançları, ilâhiyat bâbında en mükemmel ve en doğru şekilde açıklayan kitab, Kur'an-ı Kerimdir.

Kur'an, Allah'ı şöyle vasfeder : O, sameddir. Tektir. Doğmamıştır. Doğurmamıştır. Ezelidir. Ebedidir. Mutlak olarak bütün kâınatta hakimdir. Onun ilmi, her şeyi kuşatıcıdır. Rahmeti herşeyi kapsayıcıdır. Kuvveti herşeye gâlibdir. Onun hikmetinde eksiklik yok. Adâletinde ayıb yok. O, hayatın sahibi, sebeblerin kaynağı, bütün kuvvetlerin mâlikî, zararları ve fâideleri veren, herşeyin kendisine muhtaç olduğu, onun kimseye muhtaç olmadığı, herşeyi muhafaza eden, hayır ve şerrin mükâfatını tam olarak veren bir varlıktır.

Bununla beraber, Kur'an-ı Kerim'de açıklanan Allah'ın sıfatları kat'iyen bölünme kabul etmezler. O zaman, Allah'ın teaddüdü gibi birşey meydana gelir ki bu, İslâmın ruhuna aykırıdır. Bu sıfatlar, Allah'dan ayrı değildir. Bu sıfatlar, zamanların tagayyuru ile başka bir varlığa da geçmezler.

Kur'an, bu sahih, doğru ulûhiyet düşüncesini açıkladıktan sonra, çok kuvvetli kelimelerle ve çok çetin usûblarla âlemde; Allah'dan başka bir varlığa bu sıfatları vermenin imkânsız olduğunu beyan etmiştir. Zira, âlemde herşey diğerine muhtaçtır. Hiçbirşey devamlı değildir. Hiçbiri zararları, felâketleri önleyici olamazlar.

Bütün bu izahlardan sonra, Kur'an-ı Kerim ulûhiyeti «ALLAH» kelimesiyle perçinliyor ve insandan, yalnız ve yalnız ona inanmasını, ona secdeye kapanmasını, ondan başkasını büyük tanımamasını, ondan başkasından korkmamasını, ondan gayrinden yardım istememesini istiyor... Kur'an yine insandan; yalnız ve yalnız önünde hesap vereceği bir Allah'a bağlanmayı emreder...

ALLAH'A İMANIN MÂNEVÎ FÂİDELERİ:
Bir insan zihninde «Allah'a iman» tam olarak bu sıfatlarla karar kılsa; o kimseye bu inanç hiçbir akidenin vermediği mânevî fâideleri verecektir :

1. GÖRÜŞ UFKUNUN GENİŞLİĞİ : Allah'a imanın ilk husûsiyeti ve bârız meziyeti, insan görüşünün, Allah'ın mülkünde sonsuzluğa doğru yöneltmiş olmasıdır. İnsan, dünyada ancak nefsen alâka duyduğu şeylere daha çok bakıyor. O zamanda, bu alâka darlığı içinde; ilmi kuvveti; nefsanî istekleriyle ihtiyaçlarını gidermek, korkmak, veya gururlanmak veya doğruluk göstermek veya düşmanlık beslemek ancak bu alâka hudutları içinde değerlendirilmiş oluyor. Fakat «Allah'a iman» eden bir kimse; görüşlerini mahdut dâireden çıkarır ve bütün âleme yöneltir. O zaman ferd, dünyaya nefis ölçülerıyla değil; ancak Allah'a olan ilgisiyle bakacaktır. O zaman, mevcûdat ile insan arasında yeni bir alâka meydana gelecektir. Bu ferd, herşeyin Allah'dan geldiğine, zararları onun def'ettiğine, büyüklüğe ancak onun lâıyk olduğuna inanacak, ve ancak ona muhabbeti, güveni artacak ve herşeyde tek olan Allah'a güvenecektir.

FERD, bu noktada iman ettiği Allah'ı; yaratıcı, rızık verici, semavatın ve arzın sâhibi, maliki, hâliki ve âlemlerin Rabbi olarak tanıyacaktır. Allah'ın hükümünün câri olduğu yer; muayyen bir vatan değil; âlemde; şarkta ve garbda herşey onun önünde baş eğiyor ve herşey mutlak itaatın içinde ona teslimiyetin huzûru ve sükkünü içinde devam ediyor...

«Yedi gökle yer ve bunların içinde bulunan (melekler, cinler, insan) lar, onu tesbih ve tenzih ederler. Hiçbir şey hariç değil, hepsi ona hamd ile tesbih eder. Fakat, siz onların tesbihini iyi anlamazsınız. O, hakikaten halimdir, gerçekten yarlıgayıcıdır.» (El-İsrâ: 44)

Kâınata bu görüş zaviyesinden bakan kimse, onda nefsinin garib gelecek, muhabbet edilmeyecek hiçbir şey bulamayacaktır.

İşte Allah'a iman eden kimse, fikir hudutlarını dar sahalardan çıkarmış ebedî sonsuzluğa doğru kanat açmaya hazırlamıştır...

2. ŞAHSİYET VE İZZET-İ NEFİS : Allah'a imanın ikinci büyük fâidesi, insanı alçaklıktan ve zelillikten, ar ve vakar, izzeti nefis sahibi bir varlık haline getirmiş olmasıdır. Rabbinin bilmeyen bir kimse; dünyada fâide ve zarar yönünden neyi büyük görürse; onun önünde başını eğer, korktuğu şeylerden dolayı onlara elini uzatır. Emellerine ulaştırması için onlardan yardım ister. Fakat, Rabbinin iyice bilen kimse; yardım için elini açtığı varlıkların hiçbir menfaat ve zararı gidermiye veya vermiye kâdir olamadığını anlarlar.

«Onların tapdıkları da hangisi rablerine daha yakın (olacak) diye (bizzat) vesîle arayıp duruyorlar. Onun rahmetini umuyorlar, onun azabından korkuyorlar. Çünkü Rabbinin azabı korkunçtur. (El-İsrâ: 57)

Onlar inandığı varlıklara Allah'a ibadet eder gibi ibadet ettiler :

«Ey kâfirler! Allah'ı bırakıp tabdığınız (putlar) da sizin gibi kullardır. Eğer (davanızda) doğrucu iseniz haydi onları çağırın da size icâbet etsinler. (El-A'raf: 194)

Onlar, ondan yardım ve alâka beklerler. Fakat o putlar, yardım ve alâkadan âcizdirler.

«Sizin onu (Allah'ı) bırakıp tabdıklarınızın ise sizin imdadınıza yetişmeye güçleri yetmediği

gibi (hatta) kendilerine de medetleri dokunmaz. (El-A'raf: 197)

«...Bütün kuvvet (ve kudret)in hakikaten Allah'ın olduğunu ve Allah'ın hakikaten pek çetin azablı bulunduğunu (gözleriyle görür gibi) bilselerdi... (El-Bakara: 165)

ALLAH'DAN başka hiçbir dost ve yardımcı yoktur...

«Allah'dan başka ne bir yâr, ne de hakiki bir yardımcı bulunmadığını bilmedin mi... (Bakara: 107)

«(Yoksa) nusret (ve zafer) ancak, yegâne gâlib ve yegâne hüküm ve hikmet sâhibi Allah'ın cânibindedir. (Âl-i İmran: 126)

«Şüphesiz rızkı veren, o pek çetin kuvvet sâhibi Allah'ın kendisidir. (Ez-Zariyat: 58)

«Eğer Allah sana (herhangi yüzden bir keder) bir zarar dokundurursa onu kendinden başka hiçbir açıcı (giderici) yoktur. Eğer sana bir hayır da dilerse; onun fazlu (kerem) ini geri çevirici hiçbir (kuvvet) de yoktur. O, bunu kullarından dilediğine eriştirir... O, çok yarlıgâyıcı çok esirgeyicidir. (Yunus sûresi: 107)

«Allah hem diriltir, hem öldürür. Allah ne yaparsanız, hakkiyle görendir. (Âl-i İmran: 156)

«Allah'ın izni (emri ve kazası) olmadıkça hiçbir kimseye ölmek yoktur. (Âl-i İmran: 145)

İşte insanda bu ilim meydana gelince; hiçbir kuvvetten çekinmez ve korkmaz. Başını Allah'dan gayri hiçbir varlığın önünde de eğmez. O, ancak Allah'a bağlanır, ona güvenir, onun huzurunda secdelere kapanır...

3. AŞAĞILIK DÜŞÜNCESİ VE TEVAZU:

Allah'a imanın kökleştiği bir yerde; aşağılık hissi, gurur, azgınlık, makama ve mala aşırı düşkünlük gibi hisler yerleşmez. Çünkü bunlar nefis için bir izzet ve şeref değildir. Allah'a imanla bu duygular uyuşamaz. Çünkü bunlar, yalancı birtakım hislerdir. İnsanın Allah'a imanla, kazandığı büyük nefis kuvveti en olgun ve en kâmil bir kuvvettir. Zâten insana da yakışan, tevazuyu ve olgunluğu ancak Allah'a iman düşüncesi verir. İnsan ancak bu duygu ile, âlemde kendinin âcizliğini hisseder. O, Allahın kudretinin önünde herşeyin âciz olduğunu bilir :

«O, kullarının üstünde (eşşiz) kahr (galebe ve tasarruf) sahibidir. O, yegâne hüküm ve hikmet sahibidir, her şeyden hakkiyle haberdardır. (El-En'am: 18)

Böyle bir kimse, Allah'ın sultanının ve hükümünün dışına çıkmaz. Bunu kat'iyyen kabul etmez...

«Ey cin ve insan cemaatleri, göklerin ve yerin bucaklarından geçib (de ilâhî kazadan selâmete er)miye gücünüz yetiyorsa; — ki (Allah'ın bahşedeceği) bir kudretle olmadıkça aslâ geçemezsiniz — haydi geçin, kurtulun... (Er-Rahman: 33)

O, Allah herşeyi bilen, onun dışındaki herşey kendine muhtaç olan ve kendisi hiçbir şeye muhtaç olmıyan varlıktır...

«Göklerde ne var, yerde ne varsa (hepsi) Allah'ındır. (El-Bakara: 284)

«Allah (sizin nafakanıza muhtaç değildir) ganidir. Siz ise (onun) fakirleri (muhtaçları) siziz. (Muhammed sûresi: 38)

«Size ulaşan her nimet Allahdandır. Sonra size herhangi bir keder ve musibet dokunduğu

zaman ancak ona tazarrû' ve feryad edersiniz. (En-Nahl: 53)

İnsan zihninde Allah'a iman yer edince, onda gurur, kibir ve taşkınlık yerine tevazu hakim olur...

«O çok esirgeyenin (has) kulları ki onlar yeryüzünde vekâr ve tevazu ile yürürler. Kendilerine beyinsizler (hoşa gitmiyecek) lâflar attığı zaman «selâmetle» deyib geçerler. (El-Furkan: 63)

4. YALANCI EMELLERİN KALDIRILMASI: Allah'a imanın büyük faidelerinden birisi de, insanla Rabbi arasında mutlak bir alâkayı temin, ve bunun dışındaki batıl emelleri, sahte emniyetleri iptal etmesidir. İnsana bildirilen bu mühim ilim, insan kurtuluşunu ve saadetini ancak sahih amel ve sağlam itikada bağlamaktadır ki bu doğrunun ve gerçeğin ayıdır. Bu yüksek dereceden mahrum olanlar, zannediyorlar ki, Allah indinde birçok ilâhlar var, Allah'a hükümünde iştirak ediyorlar... Yani taptıkları putlar, Allah'a kendileri için şefaât ediyorlar...

«Onlar, Allah'ı bırakıp, kendilerine ne bir zarar, ne bir fâide vermeyecek olan şeylere taparlar. Bir de «Bunlar (putlar) Allah yanında bizim şefaâtçılarımızdır.» derler. (Yunus sûresi: 18)

«Yahudilerle, Nasrânîler (şöyle) dediler: «Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz.» (El-Maide: 18)

Bütün bu emeller ve buna benzer niyetler, insanları günahla örten ma'siyet ve günah çukurlarından kurtarmayan hallerdir. Fakat Kur'an'ın imana çağırduğu «Allah'a iman» mes'elesi ise; bu kat'iyyen yalancı ve sahte amellerle beraber bulunmaz.

Kur'an-ı Mübin bütün açıklığı ile şunu belirtiyor: Yerde ve gökte herşeyin Rabbi ancak Allah'dır :

«Bilâkis, siz onun yarattığından bir beşersiniz. (El-Maide: 18)

İnsan için övünülecek ve Allah indinde makbûle geçecek şey ancak Allah korkusudur...

«Allah indinde en şerefliiniz, Allah'dan en çok korkunuzdur. (El-Hucurat: 13)

«(Şöyle) de: «Evlât edinmiyen, mülkünde hiçbir ortağı olmiyan, züill (ü aciz) den nâşi yardımcıya da (ihtiyacı) bulunmayan Allah'a hamd olsun» onu büyük bil, büyüklükle an...» (El-İsrâ: 111)

Onun evlâdı ve ortağı zannettikleri şeylerin, Allah'a itaatten başka vâzifeleri yoktur.

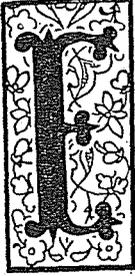
«...Bilâkis göklerde ve yerde ne varsa hepsi onun. Hepsi de onun emrine râmdırlar.» (El-Bakara: 116)

Onun indinde şefaât edici hiçbir varlık yoktur.

«Onun izni olmadıkça nezdinde şefaât edecek kimmiş...?» (Bakara: 255)

Dünyada bir fenalığın içine düşerseniz, sizi ondan kurtaracak, yardımcınız olacak bir yardımcı yoktur :

«Bir kavim, özlerindeki (güzel hal ve ahlâkı) değiştirib bozuncaya kadar Allah, şüphesiz ki onun (halini) değiştirib bozamaz. Allah bir kavmin de fenalığını (azabını) diledi mi artık onun reddine hiçbir (çare) yoktur. Onlar için ondan (Allah'dan) başka bir velî (ve yardım eden) de yoktur.» (Er-Ra'd: 11)

BÜ Hureyre (R) dan: Söyle demiştir: A'râbinin biri mescidde kalkıp bevletti. Oradakiler bağıştılar. Nebiyy (S) onlara: «Onu bırakın (işini görsün) sonra sidiğinin üzerine bir kova su dökün. Çünkü sizler ancak kolaylaştırıcılar olmak üzere ba's olundunuz, zorlaştırıcılar olarak ba's olunmadınız» buyurdu (1).

Abdullah ibn Amr ibn Âs (R) dan: Söyle demiştir:

Rasûlullah (S) veda haccında halk sor(ub öğren)sun diye Minâ'da durdu. Yanına biri gelip: Bilemedim de (kurban kesmeden tıraş oldum dedi. «Kurbanı kes, günahı yok» buyurdu. Diğeri gelip: Bilemedim de remiyden evvel kestim dedi: «Remiyet, günahı yok» buyurdu.

Nebiyy (S) e (o gün taş atmak, kurban kesmek, traş olmak ve tavaf etmek gibi kurban bayramı gününün işlerinden) öne geçirilmiş veya geriye bırakılmış hiçbir şey sorulmadı ki (cevabında) «y a p g ü n a h ı y o k» buyurmasın (2).

İbn Abbâs (R) dan: Nebiy (S) e (hacda) kurban kesmek, tıraş olmak, remiy yapmak, bu üçten herbirini öne geçirmek veya geriye bırakmak hakkında soruldu da «h a r e c y o k t u r (yani bu işlerde günah ve fidiye yoktur)» buyurdu (3).

Ebü Hureyre (R) den: Dedi ki: Bir defa biz Nebiyy (S) in yanında otururken birisi geldi ve: Yâ Rasûlallah helâk oldum diye halinden yanıktı. Rasûlullah, «sana ne oldu ki?» diye sordu. O kimse: Yâ Rasûlallah ramazanda oruçlu iken zevcime yaklaştım dedi. Rasûlullah (S): «Hürriyete kavuşturacak bir köle bulabilir misin?» buyurdu. Adam, bulamam dedi. Rasûlullah: «Öyle ise iki ay zincirleme oruç tutmağa gücün yeter mi?» diye sordu. Adam, gücüm yetmez (hem ben bu felâkete oruç yüzünden uğramadım mı) dedi. Rasûlullah: «Altmış yoksulu doyurmak yolunu da bulamaz mısın?» buyurdu. Adam hayır bulamam dedi. Ebü Hureyre dedi ki: O adam Peygamberin yanında durdu. Biz de ne olacağımızı beklemekte iken Peygambere içi hurma ile dolu ve râvinin m i k t e l dediği (onbeş sâ' alan) bir zembil getirildi. Rasûlullah, «hani soran nerededir?» buyurdu. O adam, benim diye (ayağa kalktı) Rasûlullah, «bu hurmayı al, yoksullara sadaka et» buyurdu. Adam, benden daha fakir bir yoksula mı vereceğim yâ Ra-

İslâm, sadelik

ve

kolaylıklar

dînidir «4»

sûlallah! Allah'a yemin ederim ki Medine'nin kara taşlı iki dağı arasında benim âilemden daha fakir bir âile yoktur, dedi. Bunun üzerine Peygamber, dişleri görününceye kadar güldü, sonra o adama: «Haydi bu hurmayı (al) âilene yedir» buyurdu (4).

Ebü Cuhayfe (R) den: Nebiyy (S) Selman ile Ebu'd-Derdâ arasında kardeşlik te'sis etmişti. Selman,

Ebu'd-Derdâ'yı ziyaret etti ve Ummu'd-Derda'yı eski bir elbise içerisinde perişan gördü de, bu ne hal diye sordu. Ummu'd-Derda kardeşin Ebu'd-Derdâ'nın dünyada bir işi ve ilişiği yok ki (gündüz oruç tutar, gece namaz kılar) diye yanıktı. Derken Ebu'd-Derdâ geldi. Selman için yemek yaptı. Selman Ebu'd-Derdâ'ya: Sen de ye, dedi. Ebu'd-Derdâ, ben oruçluyum demesi üzerine Selman: Sen de yiyinceye kadar ben yemeyeceğim, dedi. Ebu Cuhayfe diyor ki: Ebu'd-Derda da (orucunu bozup misafiriyle) yedi. Gece olun-

(1) Buhârî, Edeb, b. Rifk fi'l-emri küllîhi.

Muslim, Tahâre, b. Vucûbi gusûl-levli ve gayrihi...

el-Lu'luu ve'l-Mercân. I, 70 «162».

Buhârî'nin Enes ibn Mâlik'den gelen diğer bir rivayetinde Rasûlullah'ın: «Onun sidiğini kestirmeyiniz...» buyurduğu tasrîh edilmiştir.

(2) Buhârî, B. İzâ râmû bâde ma emsâ ev halaka...

Muslim, Hacc, B. men halaka kable'n-nahrî ev nahara kable'r-remiyi.

el-Lu'luu ve'l-Mercân. I, 71 «74».

(3) Buhârî, Hacc, İzâ ramâ bâde ma emsâ ev halaka kable en zebeha nâsiyen ev câhilen.

Muslim, Hacc, men halaka kable'n-nahrî ev nahara kable'r-remiyi.

(4) Buhârî, Savm, b. el-Mücâmi' fi Ramadân hel yut'im ehlehu mine'l-kef-fâra izâ kânû mehâvic.

Muslim, Sıyâm, b. tağlîz'l-cimâ fi nehâri ramadân ale's-sâim..., el-Lu'luu ve'l-Mercân. II, 12 «678».

Mehmed
SOFUOĞLU
(İst. Yük. İslâm
Ens. Öğretim üyesi)

ca Ebu'd-Derdâ (gecenin evvelinde) namaza kalkmak istedi. Selman uyu, diye men etti. Ebu'd-Derdâ da uyudu. Sonra bir daha kalkmak istedi, yine Selman, uyu diye menetti. Gecenin sonu olunca Selman, artık şimdi kalk dedi. Kalktılar namaz kıldılar. Namazı müteakib Selman Ebu'd-Derdâ'ya :

M u h a k k a k k i R a b b ı n için üzerinde bir hak, nefsin için üzerinde bir hak, âilen için üzerinde bir hak, ziyaretçilerin için üzerinde bir hak vardır. Bina enaleyh her hak sahibine hakkını ver, dedi. Sonra Ebu'd-Derdâ Peygambere geldi ve bu vak'ayı O'na anlattı. Bunun üzerine Rasûlullah (S): «Selman doğru söylemiştir» buyurdu (Buhârî, Savm, b. visâl ile's-sahari).

Abdullah ibn Amr ibn Âs (R) dan: Şöyle demiştir: Rasûlullah bana:

«Ey Abdullah! Gündüz oruç tutar, gece namaz kılar olduğun bana haber verilmedi. mi?» dedi. Ben, evet yâ Rasûlallah dedim. «Böyle yapma, oruç tut, iftar et, namaz kıl ve uyu. Çünkü vücudun için üzerinde bir hak. Gözün için üzerinde bir hak. Eşin için üzerinde bir hak ve ziyaretçilerin için üzerinde bir hak vardır, buyurdu (5).

Enes ibn Mâlik (R) den: Dedi ki: Nebiyy (S) mescide girdi. Girince mescidin iki direği arasına çekilmiş bir ip gördü. «Bu ip nedir?» diye sordu. Sahabiler, bu Zeyneb'in ipidir. Zeyneb (namazda ayakta durmaktan) yorulunca bu ipe tutunur dediler. Peygamber (S): «Hayır (ibadette böyle güçlük ihtiyar olunmaz) bu ipi çözünüz. Sizin biriniz zinde ve neş'eli oldukça namaz(ını ayakta) kılsın, yorulunca da hemen otursun (ve namazını oturduğu halde tamamlasın)» buyurdu (Buhârî, Muslim).

TALHA ibn Ubeydillah (R) dan: Şöyle der: Necid ahalisinden saçı darmadağın bir kimse Rasûlullah (S) a geldi. Uzaktan sesini karmakarışık duyuyor fakat ne söylediğini anlıyamıyordum. Nihayet yaklaştı. Meğer İslâmın ne olduğunu soruyormuş. (Bu suâlne karşı) Rasûlullah (S): «Bir gün bir gece içinde beş namaz buyurdu» (Adam): Üzerimde bu namazlardan, başkası da olacak mı? diye sordu. «Hayır,

meğer ki kendiliğinden kılasın» cevabını verdi. Ondand sonra Rasûlullah (S): «Bir de ramazan orucu» buyurdu. (Adam) yine: Üzerimde bundan başkası da olacak mı? diye sordu. O da, «hayır, meğer ki kendiliğinden yapasın» cevabını verdi. Talha der ki Rasûlullah zekâtı da ona söyledi. (Adam yine): Üzerimde bundan başkası da olacak mı? diye sordu. Rasûlullah: «Hayır, meğer ki tatavvu' edesin» cevabını verdi. Bunun üzerine Necid'li zat: Vallahi bundan ne artık ne eksik bir şey yapacak değilim diyerek arkasına dönüp gitti. Rasûlullah: «Eğer doğru söylüyorsa felâh buldu» buyurdu (6).

Ebû Hureyre (R) den: Nebiyy (S) e bir a'râbi geldi ve: Yâ Rasûlallah, beni bir amele delâlet et ki, ben onu işleyince cennete girebileyim dedi. Rasûlullah (S): «Allah'a ibadet edersen ve Allah'a hiçbir şeyi ortak kılmazsın. Farz namazları kılar, farz olan zekâtı verir ve ramazan orucunu tutarsın» buyurdu. A'râbi: Hayatım elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben (sizden işittiğim) bu ibadetler üzerine hiçbir ibadet ziyade etmem deyip de sonra dönüp gidince, Peygamber: «Her kim cennet ehlinde birine bakıp sevinmek isterse şu adama bakın» buyurdu.

Taberânî'nin rivâyetinde Peygamberin şunu da ilâve ettiği haber veriliyor: «Kendine arzu ettiğin her hayır ve nimeti, insanlar için de temennî edersen, sana gelmesini istemediğin her şer ve zararı, insanlar hakkında da revâ görmeyip bırakırsın» (Buhârî, Muslim, Salât).

Ebû Mes'ûd el-Ensârî (R) den: Şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) a biri gelip: Yâ Rasûlallah! Filânca bize (namaz kıldırırken) o kadar uzatıyor ki âdeta namazı terk edecek gibi oluyorum, dedi. Peygamber (S) i hiçbir mev'ızada o günkü kadar öfkeli görmedim. Buyurdu ki: «Ey insanlar, sizler nefret ettiricilersiniz. Her kim halka namaz kıldırırsa hafif tutsun. Çünkü cemâatin içinde hasta, zayıf ve hâcet sâhibi olanlar vardır» (7).

UKBE ibn Âmir (R) den: Şöyle demiştir: Kız kardeşim (Ummu-Hibbân) beytullah'ı yaya olarak gidip ziyaret etmeyi adamsı ve (hâlinin za'fından şikâyet ederek) bu meselenin nebiyy (S) den sorulmasını bana emretmişti. Ben Peygambere sorduğumda cevaben,

(ibtidâ) «yaya yürüsün (sonra râhilesine) binsin» buyurdu (8).

Enes (R) den:

Nebiyy (S), iki öğlunun arasında, onlar tarafından sevk olunan ihtiyar bir kimse gördü. «Bunun zoru nedir?» dedi. Oğulları: (Yâ Rasûlallah! Babamız) yaya Kâbeye gitmeyi nezretmiştir dediler. Rasûlullah: «Şüphesiz ki Allah bu ihtiyarın nefsinin azaplandırmakla yaptığı ibadetten elbette müstağnidir» buyurup ona binmesini emretti (Buhârî, Hac, b. men nezere'l-meşye ile'l-Kâ'be).

Abdullah ibn Umer (R) den: Dedi ki: Biz Rasûlullah (S) a emirlerini dinlemek ve itâat etmek üzere biâd ederdik de O bize (şefekat ederek): «Gücünü zıynet-i şâri'eye» buyururdu (Buhârî, Ahkâm).

Abdullah ibn Mes'ûd (R) dan: Şöyle demiştir: Nebiyy (S) va'z hüsüsünde bize bıkkınlık gelmesin diye halimize bakıp (ona göre) gün (ve saat) kolları (Buhârî, İlim).

Câbir ibn Abdillâh (R) dan: Âişe, Peygamberin vedâ haccında umre ile telbiye etti. Cabir hadisi sevketti ve onda şunu ziyade kıldı: Dedi ki: Rasûlullah (S) sırf kolaylıktan ibâret bir zâtidir. Âişe bir şey arzu ettiği zaman o şey üzerinde Âişe'ye mutâbaat eylerdi. Rasûlullah Abdurrahman ibn Ebi Bekr ile beraber Âişeyi gönderdi, Âişe de TEN'İM'den umre niyetiyle telbiye yaptı (9).

Câbir ibn Abdillâh (R) dan: Dedi ki:

Rasûlullah (S) bir seferde idi. Derken üzeri gölgelendirilmiş olduğu halde yanında insanlar toplanmış bir adam gördü ve, «onun nesi

(5) Buhârî, Savm, b. hakk'ı'l-cismi fi's-savmi. Muslim, Siyâm, b. en-nehiyye an savmi'd-dehri.

el-Lu'luu ve'l-Mercân. II, 24 «715».

(6) Buhârî, İman, zekât mine'l-İslâm. Muslim, İmân, b. Salâvâtî'l-Hams mine'l-îmân.

el-Lu'luu ve'l-Mercân. I, 2 «6».

(7) Buhârî, Ahkâm, hel yakd'îl-hâkim ev yuftî ve huve ğadbâne.

Muslim, Salât, emru'l-eimme bi tah-fifi's-salâti..., el-Lu'luu ve'l-Mercân. I, 106 «267, 268».

(8) Buhârî, Hac, b. men nezere'l-meşye ile'l-Kâ'be, Abdullah ibn Malik'in rivayetinde «Rahilesine binsin üç gün oruç tutsun», İkrime'nin İbn Abbâs'dan rivayetinde de; «Binsin bir deve kurban etsin» ziyâdeleri vardır.

(9) Muslim, Hac, b. beyânı vucûhi'l-ihram...; Mezühübü'l-ülemâ fi tahallül'l-mu'temini'l-Mutemetti' Muslim, bi-Şerh'n-Nevevî 8/160.

İslâm, Sadelik
Ve
Kolaylıklar
Dinidir

var?» buyurdu. Oruçlu bir adam dediler. Rasûlullah (S): «Seferde oruç tutmak, hâlis iyilik değildir» dedi ve Allah'ın sizin lehinize yapmış olduğu ruhsatlarından ayrılmayınız» buyurdu (10).

İbn Abbâs'dan, şöyle demiştir:

Rasulullah (S) Medine'de korku ve yağmur olmadığı halde öğle ile ikinci ve akşam ile yatsı namazlarını birleştirdi.

İbni Abbas'a: (Rasulullah); Bununla neyi murad etti? denildiğinde Ü metinini zorluğa düşürmemeyi murad etmiştir dedi (11).

İbn Abbâs (R) dan; şöyle demiştir:

Rasûlullah (S) Medine'de korku ve sefer olmadığı halde öğle ile ikindi bir arada birleştirmiş olarak kaldırdı.

Ebü Zübeyr dedi ki: Saide bunu niçin yaptı diye sordum. Saîd: Senin bana sorduğun gibi ben de İbn Abbâs'a sordum da bana cevabında:

« Rasûlullah ü m e t t i n d e n h i ç b i r k i m s e y i z o r l u ğ a d ü ş ü r m e m e y i m u r a d e t m i ş t i r » dedi (12).

Ebü Mûsâ ve Muâz'dan; Saîd ibn Ebî Bürde'den; o da babasından: Dedi ki: Nebiyy (S) dedesi Ebü Mûsâ'yı ve Muâz'ı Yemen'e gönderdi ve onlara şu emri verdi:

« K o l a y l a ş t ı r ı n ı z , z o r l a ş t ı r m a y ı n ı z . M ü j d e l e y i n i z , ü r k ü t m e y i n i z » (13).

Rasûlullah (S) ashâbından birini bir işe gönderdiği zaman dâima şu emri verirdi: « Kolaylaştırın, zorlaştırmayın, müjdeleyin nefret ettirmeyin » (14).

Enes (R) den, Nebiyy (S):

« Kolaylık gösterin,

güçlük göstermeyin, müjdeleyin, ürkütmeyin » buyurmuştur (15).

İSLÂM'IN sadelik ve kolaylığı Hz. Muhammed'in hârika kolaylıklarından ibaret olan tatbikatı, yalnız bu örneklerle münhasır değildir. Kur'an-ı Kerim'in daha başka âyetlerinde ve sahîh sünnet kitaplarının nice hadislerinde pek çok örnekler göstermek kâbilirdir (16). Bütün bu örnek ve şeksiz deliller bizi şu sonuca vardıracağız:

Peygamberin en sarîh tebliğat ve tatbikatı, islâmın doğruluk sadelik ve kolaylığını ta'lim ve takrir ile bunu olduğu gibi muhafazaya dâir kat'i emirler vermiş olmasıdır.

İslâmın bu derece doğruluk sadelik ve kolaylık vasıflarıyla vaz' edilmesinin hedefleri arasında, insanlığı bir daha başka bir dine ihtiyaç bırakmamak ve beşeriyetin en büyük kısmının dinli kalmasını temin etmek de vardır. Bunu sağlama yolu, Allah Taâlâ'nın koyduğu, Peygamberinin tebliğ ve ta'yin ettiği en ma'kul ölçüde bulunan dinî mükellefiyetleri, olduğu gibi muhafaza etmek, bunlara hiçbir günâ ek-siltme veya artırma bid'atlarına ma'rûz bırakmamaktır. Zaten vakitlerinin çoğu işgal edilmiş, birçok vazifeler ve meşgalelerle bunalmış olan insanlığın daha fazla dinî mükellefiyetler yüklenmeğe tákati kalmamıştır.

DERTLİ ve kederli insanlığın en emîn tesellisi ve ümidi olup maddî, ma'nevî en iyi bir yaşayış nizâmı sağlayacak olan İslâm dininin, Allah'ın koyduğu, son Peygamberi Muhammed Mustafa'nın tebliğ ve ta'lim eylediği doğruluk, sadelik ve kolaylık ta muhafazasına ısrarla devam etmeli ve ettirmelidir. İnsanlığın gerçek felâhi bunu başarmaya bağlıdır. Fert ve cemiyet olarak bu başarıya ulaşmakta rehberimiz, Kur'an-ı Kerim ve Peygamberin ölümsüz tatbikatıdır. İyilik, doğruluk ve güzelliğin en şaşmaz ve en ideal örneği hiç şüphe yok Hz. Muhammeddir:

« Andolsun muhakkak ki size Allah'ın rasûlünde pek güzel bir örnek vardır: Allah'a ve son güne ümid besler olup da Allah'ı çok zikreyleyen kimseler için » (el-Ahzâb: 21).

«Ey Rabbimiz! İndirdiğine imân ettik ve Rasûlünün ardınca gittik, artık bizi o şahidlerle beraber yaz!»

(Âlu İmrân: 53)

«Ey Rabbimiz! Bizlere ledünnünden bir rahmet ver ve bizim için işimizden bir muvaffakiyet hazırla!» (el-Kehf: 10).

«Ey Rabbimiz! Ancak sana güvenip dayandık ve yalnız sana gönül verdik, dönüş de ancak sanadır.» (el-Mumtehne: 4).

«Ey Rabbimiz! Bizi o küfredenler için bir fitne (konusu) yapma. Bizi mağfîret buyur ey Rabbimiz! Çünkü hakikat sensin ancak yegâne galig, yegâne Hakim (el-Mumtehne: 5).

(10) Muslim, cevazu's-savm ve fitr fi şehri ramadân li'l-müsâfirin...

(11) Muslim, Salâtu'l-musâfirin ve kasrihâ, b. cem'i beyni's-salâteyni fi'l-hadar.

(12) Muslim, Salâtu'l-musâfirin ve kasrihâ, b. cem'i beyni's-salâteyni fi'l-hadar. I, 489 «705-707».

Buhâri ile Muslim'in ittifak ettiği hadîsde İbn Abbâs bu namazları Medine'de bizzat Peygamber ile beraber kıldırmıştır: el-Lu'luu ve'l-Mercân... I, 154 «411».

(13) Buhâri, Megâzi, Ba'su Ebî Mûsâ ve Muâz ile'l-Yemeni kable Hacceti'l-vedâ.

Muslim, Cihad, b. fi'l-emr bi't-teysir ve terki't-tenfir, el-Lu'luu ve'l-Mercân... II, 231 «1130».

(14) Muslim, Cihad, b. fi'l-emri bi't-teysir ve terki't-tenfir. Muslim, bişerini'n-Nebevi 12/40.

(15) Buhâri, İlm, mâ kâne'n-Nebiyu (S) - yetehavvaluhum bi'l-mev'za ve'l-ilm key lâ yünefferû.

Muslim, Cihad, b. fi'l-emri bi't-teysir ve terki't-tenfir. el-Lu'luu ve'l-Mercân; Cihad. 2/233 «1131».

Kolaylaştırmaya örnek olarak İbn Mes'ûd'un sâdece persembе günleri ders yapmasına âid hadîs için bak: el-Lu'luu ve'l-Mercân... III, 372 «1792».

Muslim, Sıfatu'l-münâfikîn ve ahkâmuhum, b. el-İktisâd fi'l-mev'za.

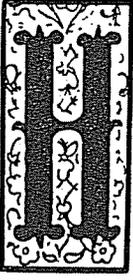
(16) Hz. Peygamberin şahsında ve tebliğlerinde tecellî eden İslâm dininin doğruluk, sadelik, kolaylık ve musâmahası Kur'an-ı Kerim'de ve bütün sahîh sünnet kitapları muhtevasında görülmür. Bu husus ayrıca şu eserlerde de müstakil bölümler halinde yazılmıştır:

Şâh Veliyullah Dehlevî, Huccetullahi'l-Bâliğa bâbu't-teysir, I, 88.

İmâm Birgivi, et-Tarikatu'l-Muhammediyye..., faslu's-sâlis fi'l-iktisâd fi'l-amel.

Ahmed Abdurrahman el-Bennâ, el-Fethu'r-Rabbânî fi tertîbi Müsned'i'l-İmâm.

Ahmed ibn Hanbel eş-Şeybânî, bâbun fi semâhati dîni'l-İslâm ve'l-İtizâzi bihi ve ennehu Ahabbu'l-edyâni ilallahî... I, 89.

AC, lügatte kasdetmek demektir. Şeriat dilinde ise «Arafatta vakti mahsusunda bir miktar durmaktan, bundan sonra Kâbe-i muazzamayı usulü dairesinde tavaf suretiyle ziyâretten ibârettir.

Hac; Bu ümmeti mutahharaya hicreti seniyenin dokuzuncu yılında ömür boyunca bir kere gücü yetenlerin hemen yerine geciktirmeden yapmaları emredilmiş ve farz kılınmıştır.

Hac, İslâmın 5 rûknünden (hem mala hem de bedene taallük eden) biridir. Farziyeti (Ali İmran sûresinin 97'ci âyetiyle tescil edilmiş ve mümin zenginlere ömür boyu bir kere usulü dairesinde Kabeyi tavaf ve arafatta vakfeye durmak emredilmiş ve farz kılınmıştır.

«ORADA APAÇIK ALÂMETLER, İBRAHİMİN MAKAMI VARDIR. KİM ORAYA GİRERSE (Taarruzdan) EMİN OLUR. ONA BİR YOL BULABİLENLERİN (Gücü yetenlerin) BEYTİ HAC (ve ziyaret) ETMESİ ALLAH'IN İNSANLAR ÜZERİNDE BİR HAKKIDIR. KİM KÜFREDERSE ŞÜPHESİZ Kİ ALLAH ÂLEMLERDEN GANİ (Mustağni) DİR.»

Haccın farziyeti Kitab, sünnet ve icmai ümmet ile sabit olmuş, bu bakımdan inkârı insanı dinden çıkartır. Resulullahın müteaddit hadisleri ümmetlerini hac farizasını ifâyâ dâvet etmiş, ifada gecikenler de ihtar-ı Muhammediye'ye muhatap olmuşlardır. Muhtarül Ehadisinnebeviyye vel hikemil Muhammediyye isimli hadis kitabında 290 numara ile kayıtlı Ebu Hüreyre'den naklen rivayet edilen hadisde :

«Allahü teâlâ şöyle buyurur : Bir kuluma vücudca sıhhat, maişette de bolluk ihsan ettiğim halde, aradan beş yıl geçer de bana gelmezse o muhakkak mahrumdur...»

«Bana gelmezse» cümlesi hac farizasını yerine getirmezse, beytimi ziyâret etmekte ihmalde bulunursa demek manasındadır.

YİNE Ebu Hüreyre (R.A.)'den Müslim'de zikredilen bir rivâyetine göre şöyle demiştir. «Resulullah Sallallahü Aleyhi Vesellem bize bir kere belîğ bir mevizada bulunub :

— Ey nas! Allahü teâlâ üzerinize hacı farz kıldı. Hac ediniz! buyurdu. Bir sahâbi :

— Ya Rasulallah! Her sene hac etmek mi farz kılındı? diye sordu.

Rasulullah (Bu sual soranı sualden men için) sukût buyurdu (sual soran sail) ise bu suali üç defa tekrar etti. Bunun üzerine Resulullah (S.A.V.) :

— Eğer ben (bu suale cevaben) evet deseydim her sene hac etmek muhakkak vacib olurdu. Ve hiç şüphesiz buna gücünüz yetmezdi. Ben bir şey teklif etmiyerek sizi kendi halinize bıraktıkça siz de bana müracaat etmeyib kendi halime bırakınız. Muhakkak ki sizden evvelki milletler, bilâ mucib peygamberlerine çok sual sormaları ve ihtilâfa düşmeleri yüzünden mahvu helâk olmuşlardır. Binaenaleyh ben, size, bir şey emrettiğimde siz bundan gücünüz yettiği kadar ifa, bir şeyden de sizi nehyettiğimde onu da terk ediniz! buyurdu. (Sahih-i Buhâri Muhtasarı Tecridi Sahih Tercemesi, cild 6, s. 8. Kâmil Miras tercümesi, 1939)

Görülüyor ki, 14 asırdan beri bu âyet ve ahadisi nebeviyenin coşturduğu ümmet topluluğu milyonları bulmakta, her sene imanın verdiği azimle baş açık, ayak çıplak her türlü ziyânetten uzak beyaz bir kefeni andıran ihramile, yaratana yönelmiş, «yarab her gün beş vakit namazımda söylediğim : «Yarab! Ancak Sana ibadet eder, ancak Senden yardım bekleriz...» sözünü şu halimle isbata çalışıyorum. Yardım senden, affu mağfiret senden, bağışlamak ve günahları örtmek ancak senden. Beni affet ve bağışla... diye yalvarıyor.» Böylelerine Resulün şu müjdesi yeter :

«Helâl para ile riyâsız ve Allahın rızası için hac edib kötü söz, kötü iş yapmadan dönelerin büyük küçük günahları affolur. Anadan doğmuş gibi günahsız döner.» (Zübdetül Buhâri, s. 249, Hadis 461)

FARZ OLUŞUNUN SEBEBİ

Haccın farz olmasındaki sebep Kâbe'yi muazzamanın varlığıdır. Bu sebeple ömür boyunca bir sefer gitmekle vazife yerine gelmiş oluyor.

«Hac farzasının sebebi olan ve beş vakit namazda kiblegâhımız bulunan Kâbe-i muazzama malûm olduğu üzere Mekke-i Mükerrreme şehrinde. Belde-i mükerrrem ecdadı Kiramı Nebeviden Kusay B. Kılâb tarafından tesis edildiği halde Kâbe-i muazzama, şehri tesisinden çok zaman evvel bina olunmuşdur. Kâbe'nin Hz. İbrahim ve İsmail Aleyhisselâm tarafından inşa edildiği Kur'an-ı Kerim'de ihbar buyrulmuşdur.» (Müslümanlıkta İbadet Tarihi, 2. baskı, 1963 — Tarihül Mevlevî, s. 156)

İslâm'da Hac

Kâbe'yi muazzamanın bundan evvelki banileri hakkındaki rivâyetler za-yıftır. Nusus-u Kur'an ile beyan edilen husus ilk banisi Hz. İbrahim ve İs-maildir. Eğer Hz. İbrahim'den önce bina eden Melekler, Âdem ve oğullarını da nazar-ı itibare alırsak 10 defa inşa edildiği rivâyet edilir.

HAC KİMLERE FARZDIR :

BİR şahsa haccın farz olması için 8 şartın bulunması icab eder. Bu şart-lar Fıkıh kitaplarında şöylece sıralanmıştır :

- 1 — Müslim olması icab eder.
- 2 — Akl başında olması : Deliler üzerine hac diğer şartları olsa dahi farz değildir.
- 3 — Bülûğa ermiş olmalıdır : Çocuklar zengin de olsa hac üzerlerine farz değildir.
- 4 — Hür olmalı : Esir, köle ve cariyelere hac farz değildir.
- 5 — Haccın farziyyetine dair bilgisi olmalıdır. İslâm topraklarından uzakda müslümanlığı kabul eden adam haccın farziyyetini öğreninceye kadar diğer şartlar tam da olsa hac üzerine farz değildir.
- 6 — Hac farizasını ifa edebilecek kadar (meşakkatsiz bir şekilde) vaktin bulunması.
- 7 — Haccdan dönünceye kadar kendinin ve aile efradının mutadî üzere iâşesinin bulunması.
- 8 — Hac gidişi ve dönüşü arasında icab eden yol masrafını karşılayacak parası bulunmalıdır.

HACCIN VÜCUBU EDASINDAKİ GEREKLİ ŞARTLAR :

Haccın edası farz olması için 5 şart lâzımdır :

- 1 — Vücut sağlığı.
- 2 — Yol boyunca emniyet.
- 3 — Herhangi bir şekilde hürriyeti kısıtlanmamış olmak. (Hapis veya hacca gitmek cebren yasaklanmış.)
- 4 — Hac için en az onsekiz saatlik yolculukta bulunacak bir kadının yanında nikâh düşmeyecek bir yolcunun bulunması (kocasını, babasını, çocuk-larını, kardeşi, amcasını veya dayısını gibi).
- 5 — Hacca gidecek kadın, kocasını ölmüş veya boşanmış ise iddet müd-detini bitirmiş olmalıdır.

HACCA İLK DAVET :

Hız. İbrahim tarafından Allahın emriyle inşa edilen bu ulvî mabede Cen-ab-ı Hakkın yine emriyle ilk dayet Hz. İbrahim tarafından yapıldı. Cenab-ı Allah, bu hakikatı Hac sûresinin 27, 28 ve 29. âyetlerinde şöyle ilân eder :

«İnsanlar içinde hacı ilân et. Gerek yaya, gerek her uzak yoldan gelecek arık develerin üstünde (süvari) olarak sana gelsinler.»

«Tâ ki kendilerine aid menfaatlere şahid (ve hazır) olsunlar. Al-lah'ın rızık olarak kendilerine verdiği dört ayaklı davarlar (kurbanlık-lar) üzerine malûm olan günlerde Allah'ın adını ansınlar. İşte bunlardan yeyin, yoksulla fakiri de doyurun.»

«Sonra kirlerini gidersinler. Adaklarını yerine getirsinler ve o beyti Atiki tavaf etsinler.»

Hız. İbrahim Cenab-ı Hak tarafından bu mühim vazife ile görevlendirilince (ebi Kuleys) dağının tepesine çıkıp insanlığa şöyle seslenmiştir :

«Ey nas! Rabbiniz bir beyt bina buyurub üzerinize hacı ve o beyti ziyareti farz kılmiştir. Rabbinizin bu davetine icabet ediniz.»

Doğu, Batı, Güney ve Kuzeye dönerek bu meâlde bir çağrısı vardır. İbni Abbas (R.A.) (Bu davet üzerine hac etmesi mukadder olan her ferd ana kar-nından, baba sulbünden (Lebbeyk Allahümme Lebbeyk) diye cevap verdi) demiştir. (Kastalani)

HZ. İbrahim bu vazifeyi ifadan sonra haccın şeklini Cebrailden öğren-miş ve öğretmiştir. Daha sonra Hz. İsmail aynı vazifeyi duyurmak gö-revine memur kılınmıştır.

Sonradan küfrün yayılması, insanların azgınlaşmasıyla Cebrail'in öğret-tiği bu hac menasiki şeklini indî ve keyfi ilâvelere terk ederek ilk şeklinden uzaklaştırılmıştır. Kâbe'ye putların konuşması, Mukka kuşu gibi ıslık çalarak, el çırparak Kâbe'nin etrafında dolaşmak cahiliyye devri arablarının adetidir. (Eğer böyle yapmazsak haccımız kabul olmaz derlerdi.) Cahil arabların bu hali Kur'an-ı Kerim'de Enfal sûresinde şöylece hikâye olunmuştur :

«Onların Beyti Mükerrremindeki salâtı, ıslık çalmak ve el çırp-maktan başka bir şey değildi.»

İslâm'da Vahdet

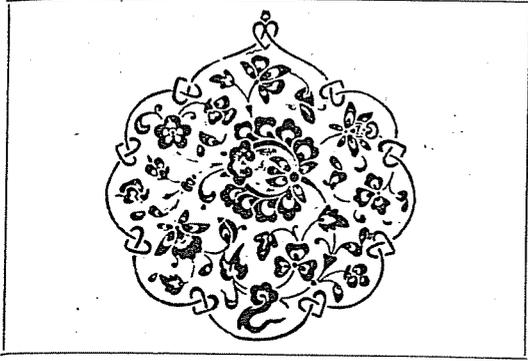

Tahir BÜYÜKKÖRÜKÇÜ
(Konya Müftüsü)

İR millet vardı... Mâyesi, iman ve aşkla yuğrulmuş bir milleti bu... Azm-ü iradesiyle bütün engelleri aşan, sebat ve metânetiyle bilcümlé maniaları yok eden bu necib milletin; dünyada, damgasını vurmadığı pek az toprak kalmıştı. Ahlâkı Kur'ân, Şahsiyeti İslâm olan bu asil cemaatin; dostları yüce, düşmanları mağlûp ve münhezim, da'vaları aziz, âlimleri vakûr, kumandanları cesûr, erleri dürüst ve hanımları iffetli ve nezih idi. Bu bahtiyar millet; nereye gitmişse, fazilet ve adâlet götürmüş; nerede yerleşmişse, orada ilim ve irfan bırakmış; küfür ve karan-

lıkların yerine ebediyet sırrına sahip medeniyet ve insanlık temelleri oturtmuştu. Bu dünya çapındaki şan ve şeref; bin yıldan fazla bir zamana, hududu hayal dışına taşacak kadar geniş bir mekâna yayılmış, dağılmıştı. Kâinatın yüce yaratanı Allâh'ü Zülcelâl, her nefes ve adımda onların yâr ve yâveri idi. Çünkü o millet, topyekûn fertleriyle, Rablerine itaat ediyorlar; emirlerini tutuyorlar, nehylerden kaçıyorlar, hakka sarılıp, batıla darılıp, hikmete râm oluyorlardı. Elbette mansur ve muazzez olacaklardı. Zira Allah'ü Teâlâ Hazretleri, Kitabı Keriminde, şöyle v'adediyordu : «Muhakkak Allah, kendi dinine yardım edip, kitabına uyana yardım edecektir.» (Hac sûresi, âyet: 40)

Şiari; samimiyet, sadâkat, istikâmet ve ihlâs olan bu muazzam milletin, yegâne muvaffakiyyet sırrı; uhuvvetin ışığında, vahdet, birlik ve beraberliktir. Âlemlerin Rabbi onlar için : «Allah yolunda, hepsi birbirine kenetlenmiş, yekpâre ve müstahkem bir bina gibi, saflar bağlayarak mücahede ederler.» buyurmuştur. (Saf sûresi, âyet: 4)

Evet, bu şuur müslümanlarda devam ettiği müddetle, büyük hamle ve başarılar silsilesi yüzyıllarca sürüp gitti... Şunda şübhe etmiyoruz : İslâm milleti; içinde bulunduğu hali değiştirmemiş olsaydı, netice de değişmeyecek ve o nurlu tarih, dünyaları sabah-ı haşre kadar ışıklandıracaktı. Ama sonuç böyle olmadı. İslâm camiası son yüzyıl içinde; gevşemeğe, dağılmağa, yekdiğerekinden uzaklaşmağa başladı. Azmin yerini nemelâzımcılık, aşkın yerini dünya sevgisi, fedakârlığın yerini ihtiras, sevginin yerini adâvet, cesâretin yerini cebânet, cihan-şümûl islâm saltanatı fikrinin yerini kısırlık ve tufeylilik aldı. Şahikalara, zirvelere tırmananlar; buldukları yerden geri yuvarlandılar. Muhasımları karşısında küçüldüler. Tarihleri boyu, efendilik ettikleri, üzengi öptürdükleri garp milletlerinin efendiliğini kabûle mecbur kaldılar, kapı-kullarına muhtac oldular. Bu netice mukadderdi; çünkü kayıtsız şartsız hakka itaat düşüncesi gönüllerden silinmişti. Halbuki Kitabullah : «Gevşemeyin, mahzun da olmayın. Tam mü'minler kaldıkça yüce olacaksınız.» (Âli İmran sûresi, âyet : 139)

BUGÜNKÜ halimiz; cidden çok acıklı ve ürperticidir. Âlem-i İslâmın, içinde bulunduğu ezici ve üzücü durum bir tarafa, Müslüman Türk milletinin, Cennet Vatanımızdaki hali de üzerinde durmağa değer. İhtilâflar, tefrikalar, çekişmeler... İslâm dışı çeşitli inanç ve menfi akımlar yıllarca bühyemizi kemirmiş; millî birliğimizi bölüp parçalamağa muvaffak olmuştur. Dönülmezse, bu vasat, iç ve dış düşmanlarımızın lehine, milletimizin aleyhinedir. Bilhassa yarım asra yakın bir zamanda kaybettiklerimizi tekrar kazanmak mecbûriyetindeyiz. Gaflet kâbûsunu atıp silkinme ihtiyacındayız. Tarihi hüviyyet ve asâletimize dönmemiz zarûridir. Bu bizim, ölüm kalm davamız haline gelmiştir. Arşdan uzanan ele sıkı sarılmalı ve vahy'in sesine kulak vermeliyiz :

«Allah ve Rasûlüne itaat ediniz; çekişmeyiniz. Sonra dağılırsınız; kuvvetiniz gider. Sabrediniz. Allah, sabredenleri sever.» (Enfal sûresi, âyet: 46)

İlâhî emirlere inkıyad ettiğimiz gün, kararın bahtımız aydınlanacak ve ukumuz muhakkak ağıracaktır. Şartlarımız bizi, hakiki ma'nada vahdete zorlamaktadır. Bu oluş bize; İslâmımızın, İmanımızın, Kur'an'ımızın emridir. «Müslümanlar; bir insan gibidir» beyanı, ilham kaynağımız olmalıdır.

«Topunuz birden, Allahun ipine, İslâm ve Kur'an'a sarılınız; dağılmayınız» anlamına gelen :

واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا ...

Âyeti Kerimesinin üzerine, bütün varlığımızla eğilmeliyiz. Uyanmanın, şuurlaşmanın, birleşmenin zamanı gelmiştir. Yarın yaparım düşüncesi bize çok şey kaybettirmiştir. Yeni neslin heder olmaması için, bu gün iş başında olanların yükü ağır, mes'ûliyeti büyüktür. Semâların, yerlerin, dağların; titreyip kabûlünden ürperdikleri ağır emâneti yüklenen insan oğlunun başıboş yaşaması kadar tehlikeli ne olabilir. Derin dertlerimizin çaresini, elele, gönül gönüle vererek bulacağız. Ma'bûdu, ma'bedi, kitabı, kıblesi, peygamberi, lideri bir olan bir milletin bir ışığa pervane olması ve bir potada erimesi kadar tabii ne olabilir?

İslâm'da Vahdet hususunda, Kâinatın Efendisini dinleyelim :

«Büyük topluluğa mülâzemet ediniz.»

«Cemaat rahmet; ayrılık azâbdır.»

«Cemaat berekettir.»

«İslâm'da ruhbanîyet yoktur.»

«Allahun yardım eli; cemaat üzerinedir.»

«İslâm topluluğuna mülâzemet ediniz. Allah Teâlâ, ümmetimi ancak hidâyet üzerinde toplar.»

«İslâm cemaatından bir karış kadar ayrılan, vahdet şuurundan çıkan kişinin, muhakkak İslâm bağı boynundan sıyrılmıştır.»

«Kim, hakka itaattan çıkar ve İslâm cemaatından ayrılırsa; cahiliyet ölümünde ölür.»

«Cennetin ortasında olmak kimi sevindirir ise; İslâm topluluk ve vahdetine mülâzemet eylesin. Çünkü şeytan, gerçekden tek kişiyle beraberdir. Ve O, iki'den uzaktır.»

Şu Peygamber sözlerine bakınız. Hangi din ve nizamda, birlik ve beraberliğe bu kadar ehemmiyet verilmiştir. İslâm cemaatından başka, hangi

millet bu kadar kuvvetli ışığa sahiptir. Bizi bölen ne? Param parça eden ne? Niçin birbirimizden nefret eder hale gelmişiz? Zümrelere ayrılmamız neden? «Şükür müslümanım» diyenler, hangi düşünce ve saikle rabitalarını kopararak lâkaydliğe düşmüşlerdir?

HAYIR! TEFRIKA YOLU; İSLÂM YOLU DEĞİLDİR.

İman ve inançlarıyla mutlak kardeş olan bir milletin, şahsiyet ve haysiyetine ancak sevgi ve vahdet yakışır. Dr. M. İkbâl, bakınız ne diyor :

«Cihanda, ümmetlerin canı: Cemiyettir. Bak. Haram-ı Kâbenin sırrı: Vahdettir.»

Yüzmilyonların; namaz ve niyazda, bir cihete yönelmeleri, bir Kâbenin eşğine baş koymaları: islâmın azametini müş'irdir. Dikkat kesilmeliyiz.

Kudretli İslâm şairi M. Akif :

«Yaşanmaz böyle tek tek, devr-i hazır : Devr-i cem'iyet;
Gebermek istemezsen, yoksa izmihlâl için niyet.»

Vahdet ve birliğin kıymet ölçülerinde, Aşk Sultanı Mevlânâ'mıza da kulak verelim :

«Mevlâ, tatlanmayan kuruğa (inanmayan insana) kâfir dedi. Müslümanlar; olmuş, tatlanmış üzümlere benzerler. Ama bu kadarı kâfi değildir. Hakiki İslâm vahdeti bu üzümlerin, çöpleri, çekirdekleri ve kabuklarından tecerrüd ederek, bir kapda, bir küpde sıra halinde toplanmalarıyla vücud bulacaktır.» Demek oluyor ki: İstenilen manâda birlik; bütün ayrılık unsurlarını bir tarafa iterek, bir ceset misali birleşmekle olacaktır. Hakiki düşmanlarımızın en çok korktukları da budur. Tarihi hasımlarımız; kuvvet yoluyla mağlûp edemedikleri bu necip milleti, bölerek yutmanın derdindedirler. Muvaffak olmadılar da denemez. Halimiz meydanda. Bunlar, onun için, İslâm ittifa-kına taraftar değillerdir. Onun için, din ve şeriatın kuvvetlenmesini korkunç görür ve göstermek isterler. Onun için, mekteplerde din derdi konmasın derler. Onun için, millîte yön verecek İslâm büyüklerinin başını yerler ve yetiştirecekleri mutlak baltalamak isterler. Onun için yurdumuzda, Türkçülük, Kürtçülük, Alevilik, Sünnilik meseleleri ihdâs eder ve ihtilâfları körüklerler. Ve Müslüman Türkü, daha da küçük parçalara ayırmak isterler. Bu, gözü dönmüş, köksüz, kozmopolitlerin oyununa gelmekte; uyanık, ama çok uyanık ve müdebbir olmalıyız. Yoksa Türkiyemizin geleceğini karanlıklara boğabilirler. Buna azimli görünmektedirler.

B U memlekette yaşayan inanmış insanlar birleşirlerse, halledilmeyecek müşkil, aşılmayacak engel ve kazanılmayacak da'va yoktur. Ama münferit kanat çırpımlarla netice alınmaz; da'va kazanılmaz. Misal mi istersiniz? İşte :

«Kuşlar, su içmek için indikleri pınarın başında tuzağa tutulurlar. Aynı ayrı ne kadar kanat çırpıtlar ise de kurtulamazlar. Tek tek terlemekte fayda yok. Bir yaşlı kuş; arkadaşlarına seslenir: Beni dinleyiniz; dinleniniz. Ve benim vereceğim komuta dikkat ediniz. Bininiz birden kanat çırpınız, kurtulursunuz.» Söz dinlerler, durup dinlenirler, komuta kulak verirler ve hep birden kanat çırpırlar. İki bin kanadın kuvveti tuzağı yerden koparır ve تنها bir dağın başına konarlar. Rahat rahat ipleri gagalarıyla kopararak hürriyete kavuşurlar.» Memleketimizdeki milyonların bir kalp ve bir bedenle kıyam edip, kanat çırpıtığını düşününüz... Allah'dan başka kimin yardımına ihtiyacımız var bizim.

Rihtımlardaki halatları görmüyor muyuz? İnce liflerin birbirine sarılıp bükülmesiyle, ne muazzam kuvvetler meydana geliyor. Dev yapılı vapurları, sahile raptedip bağlıyorlar.

«İki elin sesi var, bir elin nesi var?»

Bir hakim'in ölüm anında, oğullarına şöyle bir vasiyeti olmuştur :

«Oğullarım, der. Bana bir çok değnekler getirin. Getirirler. Değneklerin bir çoklarını teker teker tutarak kırar. Kalanların birkaçını birleştirerek tutar ve kırmak ister, fakat kıramaz. Oğullar da isterler kıramazlar. Tecrübeli Hakim konusur : «Ayrılırsanız, birer birer başınızı yerler. Ama hep bir olur, beraber hareket eder ihtilâfa düşmezseniz; kimse hakkınızdan gelemez ve siz, ebedî payidâr olursunuz!»

Tarihimizde olduğu gibi, vicdanımızın asil sesine kulak vererek, imanda ve islâmda birleşerek, azm ve sebatla tutalım; her tuttuğumuz bizim olacak ve biz istenilen ma'nada o vakit kurtulacağız. Bütün muhtac olduğumuz vasıta ve malzemeler, damarlarımızda deveren eden kan ve kalblerimizde şûlelenen imanda mevcuttur.

Bunu bilip şahlandıığımız an; Hudâ yardımcımız olacaktır.

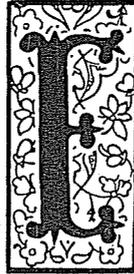
Tasavvuf

Hayr'un-Nessâc

« V. 322 - 933 »

Dr. Ahmed Subhi

FURAT

BU'L-HASAN Muhammed b. İsmâil es-Sâmîri, nisbesinin de gösterdiği gibi aslen Sâmerâ'lı (1) olup, bu şehirde 202 h. (: 817 m.) de doğmuştu (2). «Hayr'un-nessâc» şeklindeki lâkabı hakkında elimizde iki rivâyet bulunmaktadır: Birincisine göre, bir seferinde hac yolculuğuna çıkmış ve fakat Kûfe kapısında birisi tarafından yakalanmıştı. Adam: «sen benim kölemsin ve adın da Hayr'dır» diyordu. Nihayet herhangi bir itirazla karşılaşmayan adam, onu alıp çalışma yerine götürdü ve senelerce dokuma işinde kullandı. Kendisine: «Ey Hayr» diye hitap ediyor, o da «buyur» diye cevapta bulunuyordu. Ancak seneler sonra hatasını anlayan adam: «hata etmişim, sen benim kölem değil-sin, ismin de Hayr değildir» diyecekti. Fakat Muhammed b. İsmâil böylelikle, mezkûr lâkabı almıştı. Bu hâdise dolayısı ile o: «Bir müslüman kimsenin bana takdığı adı değiştirmem» derdi (3). Diğer rivâyete göre ise, Câfer b. Muhammed el-Huldî: «Senin mesleğin dokumacılık mı idi?» diye sorunca «hayır» cevabını almış ve akabinde de bizzat kendisinin ağzından şunları dinlemişti: «Yeşil hurma yememeğe ahdetmişim. Birgün nefsim galebe çaldı ve yarım yeşil hurma aldım. Bir parçasını yeyince birdenbire karşımda bir adam belirmişti, bana bakıyor ve: «Ey Hayr, ey firâr eden, benden kaçtın» diyordu. Meğerse adamın, firar etmiş Hayr isminde bir kölesi varmış. Ona benzediğim için herkes: «Bu senin kölen Hayr» demişti. Şaşırıp kaldım ve suçumu anladım. Adam beni kölelerinin dokuma yaptıkları dükkânına götürdü. Onlar da bana: «Sen efendimizden kaçarsın, seni gidi kötü insan» diyorlardı. Nihayet pamuk dokumağa başladım, sanki senelerce bu meslekte çalışmışım. Orada dört ay kadar kaldım. Bir gece sabaha doğru namaz kılmaya kalkmışım. Secdemde «Bir daha işime dönmeyim» diyordum. Sabah olunca, adamın kaçmış olan kölesiyle aramdaki benzerlik gitmiş, ben tekrar eski halime dönmüş ve serbest kalmışım. Bu şekildeki ceza, ahdimde durmayışım dolayısıyla idi» (4).

Hayr'un-nessâc'ın küçük bir yaşta Sâmerâ'dan ayrıldığı tahmin edilebilir. Hakkında herhangi bir rivayet olmamakla beraber, tahsilinin esaslı kısmını Bağdad'ta ikmâl etmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Meş-

(1) Sâmerâ (: Surre men reâ), Irak'ta Abbâsî halifesi el-Mûtasım'ın (hüküm yılları: 218/833-227/842) kurduğunu bir şehir idi.

(2) Doğum tarihi açıkça zikredilmiyor. Ancak rivayet edilen ve tarihi ile yaşı (Bk. Vefeyât, II, 23; Sıfat es-safva, II, 256) nazarı itibara alınırsa bu tarihte doğduğu söylenebilir.

(3) Tabakât es-Sulemî, 326; Risâlet'ul-Kuşeyrî, 27; Târihu Bağdâd VIII, 345.

(4) Hilye, X, 307-8; Târihu Bağdâd, VIII. 346; Vefeyât, II, 22.

hür sūfi es-Serî es-Sekati'nin (v. 253/867) birçok meselelerde yardımını görmüş (5), Bağdad'lı diğ-er meşhur bir sūfi olan **Ebû Hamza el-Bez-zâz** (6), **el-Cumeyd b. Muhammed**, **Ebu'l-Abbâs b. Atâ**, **Ebû Muhammed el-Cerîrî**, **Ebû Bekr es-Sîblî'nin** (7) sohbetinde bulunmuştu.

Muhtelif tasavvufî hususlara dair Hayr'un-nessâc'tan bize kadar gelmiş bulunan sözler, onun zâhidâne bir hayat görüşüne sahip olduğunu gösterir mahiyettedir. O, takvâ'da o dere-ce ileri gidiyordu ki ifâ edilen şük'r'ün düşünül-mesine bile taraftar değildi: «Allah'a karşı edâ edilen şük'rü düşünen, Onun nimetlerini küçük bulmuş olur» (8) derdi. Kişinin, amelîne hiçbir zaman güvenmemesini söylüyor ve kendisini dâi-ma kusurlu ve acz içinde kabul etmesini istiyor-du: «Gâyelere ulaştırın amel, kulun kendisini kusur, acz ve kudretsizlik içinde görmesi sâye-sindedir» (9) diyordu. Evvelâ amel, **ihsanla** yapılırsa kabul olunabilir. Nitekim bir defasında ihlâs'ı, bu zâviyeden şöyle târif etmişti: «**İhlâs**, amel sahibinin amelinin sâdece kendisiyle kabul olunduğu şeydir» (10).

Esasında **tevhîd**'in eksizsiz olarak ifası da mümkün değildir: «Her mahlûkun tevhîdi, baş-kasıyla kâim, ve bu ihtiyâci dolayısıyla da ek-siktir. Allah teâlâ «Ey insanlar; siz Allah'a muh-taçsınız (Kur'ân, 35 (: Fâtır), 15)» demiştir; yâni O'na her an muhtaçsınız; oysa Allah her-şeyden müstağnî (Bk. Kur'ân 35,15) dir. Yâni sizden, tevhîdinizden ve amellerinizden müstağ-nîdir; O her hamde lâyıktır (Bk. Kur'ân, aynı yer)...» (11).

Târîhu Bağdâd'ta mevcut bir rivayete bakı-lırsa, Hayr'un-nessâc'ın semâ hakkında tasvip-kâr düşüncelere sahip olduğu görülür. Bu hu-susla ilgili bir hadiseye bizzat şahid olmuş bu-lunan **Ahmed b. Atâ** anlatıyor: Hayr'un-nes-sâc'la beraber bulunuyordum. Esasen o, semâ meclisinde dayımın şeyhlerindendi. Yaşının iler-lemiş olması dolayısıyla iki kat olmuştu. Fakat bu haline rağmen semâ esnasında sırtı düzelir, bir genç gibi kuvveti gelir, semâ geçince tekrar eski haline dönerdi (12).

Ölümünde hazır birçok zevât, unutamıya-cakları bir manzara ile karşı karşıya gelmişler-di: Hayr'un-nessâc akşam namazı sırasında bir aralık bayılmıştı. Sonra ayıldı ve bakışlarını odanın kapısına doğru çevirip:

— Dur! — Allah senden râzı olsun —, sen emir almış bir kul ben de kendisine emredil-miş biriyim. Sen emredildiğini ifâdan geri kal-mazsın; ama ben kusur edebilirim. Bırak ta em-redildiğimi yerine getireyim. Sonra sen de em-

(5) *Hilye*, X, 307; *Risâlet'ul-Kuşeyriyye*, 27; *Sıfat es-Safva*, II, 256.

(6) *Hilye*, X, 307; *Târîhu Bağdâd*, VIII, 345; *Sıfat es-Safva*, II, 256.

(7) *Târîhu Bağdâd*, VIII, 345.

(8) *Tabakât'us-Sulemî*, 324.

(9) *Tabakât'us-Sulemî*, 324; *Sıfat 'us-safva*, II, 256.

(10) *Tabakât'us-Sulemî*, 324.

(11) *Tabakât'us-Sulemî*, 324; *Hilye*, X, 308.

(12) *Târîhu Bağdâd*, VIII, 346.

redildiğini ifâ edersin» dedi. Arkasından su is-tedi, abdest alarak namazını kıldı. Daha sonra biraz uzandı, gözlerini kapayarak şehâdet getir-di ve ruhunu teslim etti (13). O, göç ettiği bu yeni hayattan memnuniyetini, kendisini rüyada gören arkadaşlarından birine: «Sizin vahîm dünyanızdan kurtuldum» (14) sözleriyle ifade edecektir.

Geniş bir muhiti (15) olduğu görülen Hayr'un-nessâc, 322 h. (: 933 m.) de vâki olan bu vefâtı sırasında 120 yaşlarında bulunuyordu.

Ebu Hamza El-Bağdâdî (v. 269-882)

Ebû Hamza Muhammed b. İbrâhîm el-Bez-zâz, zikir, mehabbet, şevk, kurb, üns gibi tasav-vufî makamlardan bahseden Bağdadlı ilk sūfi-dir (16). Hadis ve fıkhîta geniş bilgisiyle tanınan **Ebû Mûsâ İsâ b. Ebân el-Kâdî'nin** evlâdın-dandı (17). Büyük bir ihtimalle Bağdad'ta doğ-muş ve tahsilini bu şehirde yapmıştı. Kendisini alâkadar etmiş sahalardan birinin kırâat ilmi olduğu anlaşılıyor ki, kayıtlar onun, bilhassa **Ebû Amr**'in kırâat usûlünde derinleştiğini haber verirler (18). Ayrıca meşhûr fakih **Ahmed b. Hanbel**'in meclislerine de devam etmiş ve onun da büyük ilgisini çekmişti. Öyle ki Ahmed b. Hanbel, tasavvufî meselelerde dâima onun fik-rini alıyordu (19). Ama Ebû Hamza'nın, bütün bunların yanında daha ziyade tasavvufîla uğraş-tığı görülüyor. O, **Bişr b. el-Hâris el-Hâfi**, **es-Serî es-Sekati**, **el-Hasan el-Mesûhî** ve **Ebû Tu-râb en-Nahşebî** (20) gibi büyük sūfilerin soh-betinde bulunup yetişerek, çok geçmeden değe-rini kabul ettirmişti.

Önceleri Bağdad'ta **Rusâfe câmiinde** vaazlar veriyordu, daha sonra bu irşadlarına şehrin en büyük câmiinde devam etti (21). Bütün bu me-clislerde sünni bir tasavvuf telakkisi neşretmek emelindeydi. Onca bu yolda kolayca terakki, kaynağı ilâhî varlıkta olan bir tâlime mütevak-kıftı: «Hakk'ın yolunu bilene sülûk ta kolayla-şır; zira bu durumda o, Allah'ın kendisine öğ-rettiği biridir. Bu yolu istidlâlle öğrenen bazan hatâ eder, bazan da isâbette bulunur. Bu hususta doğru ve katışıksız olanın izini tâkip eden, maksadına kısa bir zamanda ulaşır. Allah'a gi-den yolda delil sâdece, Hazret-i Peygamberi — Allah ona mağfiret ve selâm etsin — hal, fiil

(13) *Hilye*, X, 307; *Risâlet'ul-Kuşeyriyye*, 27; *Vefeyât*, II, 23; *Nefehât*, 136.

(14) *Aynı eserler*.

(15) *Şezerât'uz-zeheb*, II, 294.

(16) *Târîhu Bağdâd*, I, 393.

(17) *Tabakât'us-Sulemî*, 295; *Târîhu Bağdâd*, I, 390; *Risâlet'ul-Kuşeyriyye*, 26.

(18) *Târîhu Bağdâd*, I, 390.

(19) *Tabakât'us-sulemî*, 295; *Târîhu Bağdâd*, I, 390; *Levâkîh*, I, 99.

(20) *Tabakât'us-Sulemî*, 295; *Risâlet'ul-Kuşey-riyye*, 26; *Târîhu Bağdâd*, I, 390; *Levâkîh*, I, 99.

(21) *Tabakât'us-Sulemî*, 295; *Târîhu Bağdâd*, I, 390.

ve sözlerinde tâkiptir» (22). Kişi fırsatları kol-lamalı ve fakat hiçbir zaman eline geçen şeyin vereceği sarhoşlukla müteâl varlığı unutmama-lı : «Allah sana bir hayır yolu açtı mı ona gir: buna ihtimam göstermen ve onunla iftihar et-men gerekir. Ancak, seni buna muvaffak edene şükürle uğraş. Zira sadece bu yola hasrı dikkat, seni mevkiinden eder. Senin O'na şükretmen gerekir ki durumun daha da yükselsin. Çünkü Allah «Eğer şükrederseniz, sizini (nimetinizi) arttırırım (Kur'ân 14 (: İbrâhîm), 7)» buyur-maktadır» (23).

Ebû Hamza el-Bağdâdî kurtuluşu (: necât) üç şeyde görür : «Şu üç şeyden nasîbini alan âfetlerden kurtulmuştur : iknâ edilmiş bir kalb ile birlikte boş mide; yaşayan zühd'le birlikte devamlı bir fakr; ve mütemâdî bir zikirle bir-likte olgun bir sabr» (24). Meşhûr sûfî el-Cuneyd (v. 207/909) anlatıyor : Ebû Hamza Mekke'den Bağdad'a gelmişti : üzerinde sefer yorgunluğu vardı. Selâm verdim ve birşeyler yemesini istedim. Salçalı et ve bulamaç istedi... Yemeğini hazırladık ve bahçe içinde örtülü bir yerde yemesini temin ettik. Yemekten sonra yanına girdim ve bana : «Ey Ebu'l-Kâsım hay-ret etme, bu Mekke'den beri üçüncü yeyişimdir» demişti (25). Zâhidane bir hayat yaşadığı görü-len Ebû Hamza, fakr'ın kendine mahsus bir hazzı olduğunu da kabul eder. Ancak her nâdir şey gibi buna sahip olmak ta herkesin kârı de-ğildir : «Fakrın sevgisi tahammül edilemeyecek kadar şiddetlidir; buna sadece siddîk dayanabi-lir» (26).

Esasında mehabbet, sahibini Allah'tan baş-ka herşeyden alıkoyar : «O'nu sevmen ve sonra da hatırlamaman; O'nu hatırlayıp, hatırlamanın tadını bulamaman; hatırlamanın tadını bulup ta başkalarıyla meşgul olman imkânsızdır» (27). Bir defasında : «Seven, sevgilisinden ayrı birine bağlanır mı?» şeklinde bir soruya muhatap olun-ca : «Hayır, zira seven devamlı bir belâ, aralıklı bir sevinç ve ardi arası kesilmez acılar içinde-dir. Bunları sadece dūçar olan takdir eder; Al-lah ondan râzî olsun» demişti (28).

Ebû Hamza, Basra'ya da müteaddit defalar gitmişti (29). Nihâyet mezkûr irşadlarının so-nuncusunda fenalaşmış ve kürsüden yere düş-müştü. Bir müddet hasta kaldıktan sonra, hadi-senin olduğu günün ikinci cumasında, Hakk'ın rahmetine kavuştu (: 289 h./901 m.) (30).

Ne Söylüyor ?

*Yol alıyor, şaşkın şaşkın.
İnsandaki şu hale bak!..
Ruh haraptır, nefis taşkın,
Neticede melâle bak!..*

*Hayatından usandırır,
Tembeldeki hâyale bak!..
Hizmet neler kazandırır.
Kâmildeki kemâle bak!..*

*Dermend ol, buna alış,
Biraz da gel Celâl'e bak..
Çalış, çalış durma çalış,
Aç gönlünü Cemâl'e bak!..*

*Gece gündüz ah ediyor,
Ehl-i firak, ahvâle bak!..
Yabancılar neler diyor,
Ne söylüyor? tellâle bak!..*

(22) Tabakât'us-Sulemî, 298; Risâlet'ul-Kuşey-riyye, 26.

(23) Tabakât'us-Sulemî, 298; Levâkîh, I, 99.

(24) Risâlet'ul-Kuşeyriyye, 26.

(25) Tabakât'us-Sulemî, 297.

(26) Tabakât'us-Sulemî, 298; Levâkîh, I, 99.

(27) Levâkîh, I, 99.

(28) Levâkîh, I, 99.

(29) Levâkîh, I, 99.

(30) Tabakât'us-Sulemî, 295; Risâlet'ul-Kuşey-riyye, 26; Levâkîh, I, 99.

Edebiyat

Mahir İZ

TEVFİK
FİKRET

EFÂTINDAN yarım asır geçtiği ve bu seneye kadar ölüm yıldönümünde fâsılalı bazı seneler üç-beş-yâr-ı vefâdârı tarafından kabri başına gidilerek hâtırası anılan Tevfik Fikret, bu sene doğumunun yüzüncü yıldönümü dolayısıyla ve büyük bir vellele ile teşkilâtlı bir şekilde radyolarda ve üniversitelerde anıldı. Vâkıa her millette sahalarında büyük tanınmış kimselerin zaman zaman muhtelif vesilelerle yeni nesillere tanıtılması ve milletce takdirsizliğe uğramaması için böyle törenler yapılmaktadır. Ancak yarım asırdır adı sanı anılmayan, mekteb kitaplarıyla, Fakülte tedrisâtı arasında sıradan ismi geçen Fikret'in bu sefer bir de sosyalist damgası vurularak meydana atılması dikkata şayandır.

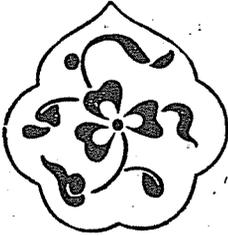
«Milletim nev-i beşerdır vatanım rûy-i zemîn» sözü bütün hümanistlerin düstûrudur. Mutlak insan sevgisi yıllardır tartışmaya vesile olagelmış bir telâkki, bir kanaat meselesidir. Mutlak insan sevgisi harb aleyhdarlığını doğurur. İnsanların birbirini sevmesini ister ve orada kalır. Bugünkü sosyalizm telâkki ve düsturlarıyla ilgilenmez. Cemiyette en üstün bir hayat tarzı yaşayan bir humanist muhitine yukarıdan bakar ve ancak şahsan sevdiğine acır ve yardım eder. Hiçbir zaman toplumu kavrayan bir doktrin hâline gelemez.

Tevfik Fikret, bu düşüncede bir şâirdi. Bir kayık içinde yalırlardan birine götürülen kurbanları muhit-i ilhâmı olan kayıklardan görünce :

«Din şehid ister, âsuman kurban
Her zaman her tarafta kan kan kan.

deyivermiş ve bu düşünce kendisine «Tarih-i kadim»i yazdırmıştır.

«Tarih-i Kadim» inde :

«Ne zaman geçse bir ketibe-i şân
Dâima rehğüzâra hûn-efsân
Başta en başta kanlı bir bayrak
Onu bir kanlı tac eder takib
Sonra hûnin vesâil-i tahrîb
.....
Dâima beş muzaffer on mağlûb

Netice de şü...

Ne bir evlek ekin ne ot ne yosun
Sönsün evler sürünsün aikeler
Kalmasın hırpalanmadık bir yer
Bu ne vicdan gazâ şeniâ ne âr
Yere geç satvetinle ey serdâr.

Tabii satvetinle yere geçmesi istenen serdâr mütecevâz ordunun kumandanı... ya müdâfaadaki serdâr... o da bizzarûre vücud bulmuştur.

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti için yazdığı uzun manzûme de kanın ilk defa **Kâbil** tarafından zulmen dövüldüğünü kabul ediyor. O halde iki cins insan var, birisi iyi, diğeri kötü. İyi insanı temsil eden «**Hâbil**» kötüyü temsil eden ise «**Kâbil**» dir. Dünya kuruldu kurulalı işte bu iki cins insan çarpışmaktadır. Bütün dinlerdeki ahkâm herkesin Hâbil fitratında olmasını ister. Mitolojide bile **Hürmüz** iyilerin ilâhı, **Ehrimen** de kötülerin. Kendisi de bir manzûmesinde bunu zımnen itirâf ederek tezada düşer «İnsan melek olsaydı cihân cennet olurdu». Tabii birisi mantıkî, diğeri hissi fikirleridir. O halde hissi bir tarafa bırakacak olursak, dünyada, kan dökmeden insanların yaşayamadıklarını beşer tarihi boyunca müsel sel binbir hâdise meydana koymuştur.

Şu halde ortada acınacak ve korunacak mazlum insan vardır ki, zâlimin vücudu fitri olduğuna ve bütün dinler ve kânunlar tarafından mazlûm himâye görüp, zâlim cezâ çekdiğine göre muharebeye ve kumandana hücum etmek, hissi bir zaaftan ibâret kalıyor.

«Ramazan Sadakası», «Verin Zavallılara», «Ken'an» ve emsâli terennümler her iyi kalbli insanın duyduğu merhamet hisleridir. Böyle beşerî tahassüsleri sosyalistliğe isnâd edecek olursak millî şâirimiz Mehmed Âkif:

«Ben sefâletten ölürken seni sıkmazsa refâh,
Hak erenler buna ummam ki desin eyvâllah!»

beytiyle ön safta bulunur. Demegojiye lüzum yok, her şeyi yerli yerine koyalım.

Tevfik Fikret Mehmed Tevfik bey iken herkesin bildiği «Sabah Ezanı»nı tasvir eder. Bütün tabiatın hâmuş hâmuş ibâdet ettiğini söyleyerek:

وان من شئ الا يسبح بحمده

İsrâ sûresindeki âyet-i kerîme'nin meâlini tecelli ettirmiş oluyor.

Hele Rübâb-ı Şikeste ve Halûk'un Defteri'nde bulunmadığı için herkes tarafından bilinmeyen «Sancâk-ı Şerif Huzûrunda» başlıklı müstezâdı vardır ki şöyle başlar:

«Ey râyet-i peygamber, ey ümid-i ahiri

milyonla külfübun

İmânın dalgalanan râyet-i ihtîşâmdır.

Fikret birçok «Servet-i Fünuncular» gibi XIX. asrın modası olan materyalist felsefenin mağlûbu olmuştur. Behimiyet-i mutlaka taraftarı Jan Jak Rousso maddecilerin baş tacı idi.

Servet-i Fünun müntesiblerinin birçoğu garb edebiyatı hatta birçokları münhasıran Fransız edibi-

yatının ve Buhrer'in zebûn-ı fikriyatı idiler. Bunun sebebi, aile tesirini söz konusu etmesek de şark kûltürlerinin noksanına hamletmek icâbeder. Fakat hep-sinde şarkın edebî kûltürü mevcuttu. Fikrette bu, en kuvvetli bir şekilde kendini göstermişti. Fakat dîni kûltür hiç birinde köklü değildi. Mekteplerde okunan Zihni efendi merhûmun dîni eserleriyle son sınıflarda okutulan mücmel akâiddin ibaretti. Dîni felsefe ve hikmet-i teşri' tetkikatında bulunmağa meslekleri iktizâsı vakitleri yoktu. Bunun birçok emsâli vardı. Ahmed Mithad efendi merhûm kendini bu dalâletten Bağdad hapishânesinden siyah bir hintli vasıtasıyla kurtarmıştı. Rıza Tevfik, Kandemir'in ifâdesine göre Cünye'de bulunduğu evin bahçesindeki çıkırlıkı kuyuda her sabah seher vakti idman olsun diye su çekerken bir sabah kalbinde uyanan bir imân kıvılcımı az çok reybilikten vicdânını kurtarmağa vesile olmuştu. «Serâb-ı Ömrüm»ün mühterem prenses Şevket Katırcıoğlu tarafından neşri münasebetiyle feylesofu birkaç defa ziyâret etmişim. O günlerin birinde idi şöyle bir vak'a anlattı: «Amman'da kralın misâfiri bulunduğu sıralarda bir gün balıkçıların kuyruğunda «Maşaâllah» yazılı bir balığın tutulduğunu ve herkesin hayrette kaldığını ve birçok fotoğrafların yüzlerce kopya çıkararak dağıttıklarını kendisinin de bunlardan birkaç tane alıp bir tanesini Alman üniversitelerinin birinde felsefe profesörü bulunan bir materyalist dostuna gönderdiğini söyledi. Kendisinden aldığı cevap şöyleydi:

«Bir maymunu daktilo makinasının başına oturt-salar, tuşlara vurmağa başlasa, vurdukça, birisi kamçılayarak çalıştır-sa ve bu hal uzun bir müddet devam etse, elbette bir gün kısa da olsa doğru bir cümle yazmak ihtimâli vardır, işte tabiat da böyledir.»

Görülüyor ki inanmak istemiyeni hiçbir mantık inandıramaz. Cenab Şehabeddin'in «Tiryâki Sözlere»nde şöyle bir cümle vardır: «İnkâr ile başlamayan imân temelsizdir, inkâr imânın ya mebedidir ya mün-tehâsî» çok kere doğru çıkan bir hüküm. Tenzimatın ve hele Galatasaray Lisesinin kuruluşundan sonra garba açılan pencereden ışık alanlar vaktiyle aileleri arasında nûru görmedilerse garb medeniyetinin şa'asından gözleri kamaşıyor, başka hakikat görmiyorlar. İşte Servet-i Fünun ailesi ve onları temsil eden ekseriyetle böyle bir dalâlet-i fikriyeye uğramışlar, bir kısmı ya sâika-yı tecessüsle okuyarak veya uyanık bir rehberle, bir mürşidle karşılaşarak hidâyete ulaşmışlardır.

Merhum Fizyoloji profesörü Dr. Kemâl Cenâb ömrünün son senelerinde mazhar-ı hidâyet olmuş ve bu düşüncelerini meslektaşları arasında açıkladığı zaman kalplerinde imândan bir neşve olmayanlar bu hâli yaşın ilerlemesine hamletmişler, insan yaşlandıkça bir teselli kaynağı arar, onu imânda bulur demişlerdir.

Münevver zümre arasında henüz hayatta olan veya kısa bir müddet evvel terk-i hayât-ı müstear eden zevât tanyoruz ki her biri birer sûretle hakikate ulaşmışlardır. Servet-i Fünun ailesinden «Le-yâl-i girizan» sahibi Hüseyin Siret bey son devirlerinde mutasavvif ve şâir Tahirü'l-Mevlevî bey ve emsâliyle ve aynı azınlık okulunda muallim olarak arkadaşlık ettiği üç lisanda şiir söyleyen Fusûsu'l-Hikem'i ve Fütühât-ı Mekkiyeyi baştan başa okuyan İsteyan Hilmi Gurdikyan efendi ile çok yakın teması, içindeki imân şuhlesini sâha-i büzerâya çıkarmıştır.

Sâtî' bey, merhum Maarif Müsteşarı İhsan Sıngır ile birlikte Osmanlı devrinin son yıllarında bir müşa-

reket-i fikriyye ve fi'liyede bulunarak örnek hizmetler ifa etmiş olan ve cidden recul-i devlet hüviyyetinde bir şahsiyet olan Fuad Şemsi bey Zihni efendi merhûmun, «Münâkehât ve Müfarekât» kitabını okuduktan sonra dinin ictimâî kemâline inandığını ve imânı bu sûretle takviye bulduğunu ve büyük hattat merhum Hulûsi efendinin bir sözü ile ibâdet itiyadını aldığı ifade etmişti. İşte bu tesir sâkasıyladır ki son devrin büyük mütasavvif ve vecidli şâiri üre-fay-ı meşâyihden Osman Şems efendinin divânını cem'a muvaffak olmuş ve bir fotokopisini Süleymaniye kütüphanesine vermiştir. Yine aynı imânın verdiği heyecanla hemen hemen bir risâle teşkil edecek kadar uzun bir manzûme ile Tevfik Fikret'in Târih-i Kadîm'ine bir reddiye yazmıştır. Benim merhum profesör Babanzâde Nâim beyden edindiğim, posta işletme müdürlüğünden emekli ve en son Mesnevi şârihi Ahmed Âvni beyin yazdığı reddiyyeyi bu yazının sonuna ilâve edeceğiz.

Yine bunlar arasında bir numaralı meydan adamı olan ince şâir ve feylesofumuz Necib Fâzıl Kısakürek ülemâdan ve Meşâyihî Nakşibendiyye'den merhum ve mağfûr Abdül Hakîm Arvâsi hazretlerinin feyzinden nasib alarak sahil-i selâmete ulaşmıştır.

Kezâ yine meydan adamlarımızdan felsefeci mütefekkir dostumuz Nûreddin Topçu avrupadan döndükten sonra ülemâdan merhum Hasib efendi ve onu istihlâf eden Türkistanlı merhum Abdül Aziz efendilerden nâsib-i mânevisini almıştır. Merhum Tâhirü'l-Mevlevî'nin ahiren intişar eden Mesnevi derslerine ait kitabına yazdığı ârifâne bir takriz (ürefanın) ruhuna ne kadar feyyâz bir tesir icra ettiğini gösterir.

Hemen her devirde yüzlerce misâli olan rûhî inkilâbâtın müsbet ve menfî tecellileri görülür.

Medreseden yetişip Darü'l-Fünun ulûm-i tabiiyye şu'besinde tahsil eden Kazanlı bir biyoloji hocasından inkâr fırtınalarını hayretle temâşâ etmiştim.

Yine medreseden yetişmiş ve Dârü'l-Muallimîn-i Âliye edebiyat ve felsefe şu'besinden mezun olmuş bir muallimi aynı hâlet-i rûhiyye içersinde görmüş-tüm.

Bir hâfıza hârikası olan âmâ arab şâiri Ebu'l-Alâ e'l-Maarri Bağdad kütüphanesi hâfız-ı kütübüne ücret vererek istediği kitapları okutup dinleyen çetin şâir bir beytinde hristiyanların dalâlet ve şaşkınlık içinde olduklarını islâmın da doğru yolu bulamadığını söyler. Belâgatına hayran olanları tevilleri, insanı ilk nazarda düşündürür ise de bu san'atlı eşârın hâkim huzûrunda irtidâd şâibesinden başını kurtarmak mülâhazasıyla yapıldığında şüphe yoktur.

Hülâsa dalâlet ve hidâyet, beşerin birer nasibi olduğuna göre herkesin hak yolundan hakikate kavuşmasını sahibinden istemek en tabii hakkıdır.

Osmanlı İmparatorluğunun son devirlerinde vükelâdan, vüzerâdan, ümeray-ı askeriyyeden, ricâl-i devletten pek çoklarının ruhlarını tatmin ihtiyacıyla devrin tanınmış meşâyihine, Yahya efendi dergâhına, Erbilli Es'ad efendiye, Hubyarlı küçük Hüseyin efendiye ve emsâli denenmiş ricâle intisabları vardı.

Tevfik Fikret'in Târih-i Kadîm'ini tıp talebesi iken, yazma mendiliyle abdestini kurulayıp beş vakit namazını kılan göz tabibi doktor Abdullah Cevdet'in hidayeti kaybettikten sonra Meşrûtiyyeti müteâkib çıkardığı İctihad mecmuasında neşretmesi Mehmed Âkif merhûmun Fikret'le olan dostluğunun bozulmasına sebep olmuştur.

Fikret, Ticâret Mekteb-i Âlisinde hüsn-i hat muallimi iken İstanbul cihetinde birbirleriyle karşılaş-

tıkları zaman müteakbil bir hürmet ve nezâketle selâmlaşır ve dostâne muhaverât-i edebiyede bulunurlardı. Âkif bey: «Naci gelmeseydi Fikret gelmez, Fikret gelmeseydi ben gelmezdim» demiş ve mütevaziyane fazl-ı takaddümü itirâf etmişti. Fakat Süleyman Nazif merhumun «Küfr-i belîğ» dediği Târih-i kadîm'i genç ve kültürsüz dimağlara zehirli bir enjeksiyon tesiri yaptı ve Âkif şahsı dostluğu bir tarafa bırakarak milyonların vicdânına saldırdığı için Safâhat'ında bir beyitle mânevî hançeri Fikret'in beynine indirdi:

«Şimdi Allah'a söver, sonra biraz bol para ver
Hiç utanmaz protestanlara zangoçluk eder.»

Bu beyit Fikret'i çileden çıkardı:

«Ben ki üç beş pülu tercihimden
Protestanlara zangoçluk eden.»

beytyle başlayan şiiri yazdı ve orada yalnız müslümanlığa değil, hiçbir dine inanmadığını:

Muğfil u muğfel o İsâ Musa
Köhne bir kizb-i mutalsamdır asa
Beşerin böyle dalâletleri var
Putunu kendi yapar kendi tapar.

diyerek sarâhaten irtidâd etti ve oğlunu fersah fersah geçti. Çünkü oğlu Halûk, mensuh da olsa semâvî bir dinin ruhânî reislerinden biri oldu.

Âkif beyin buna cevabı, dönen şâyialara nazaran Enver Paşa tarafından neşri menedildi ve Safâhat'de işgâl ettiği sayfalar boş kaldı. Eşref Edib bey bilâhare Kastamonu'da çıkardığı Sebîlür-Reşad'da neşretti.

Âkif bey'in kuduz ilhâd diye tavsif ettiği Târih-i Kadîm ve zeylini şöyle tasvir eder:

Mukaddesâtına halkın ibâda, mâbudâ
Savurdu pencereden havruz uğratırcasına
Gelip gelip tıkanan levsî pis karihasına
Boşandı yerlere küfrün bir öyle murdarı
Ki bağlayıp ebediyyet ipliye asârı
Süpürge yapsalar imkânı yok temizleyemez
Bütün cihanı dolaş, garbı şarkı her yeri gez
Görür müsün bakalım böyle bir kuduz ilhâd
Ki ferşi çiğneyerek arşa hırlasın heyhât
Cinâyetin bu şenâat kadar mülevvesini
İşitmek istemez insan değil ki görmesin!

Yazıp dağıttı o melûn berât-ı isyânı
Sabîlerin yüreğinden kopardı imânı.

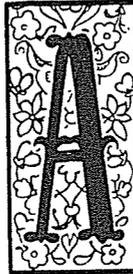
Evet, herkes bir dine, bir mezhebe inanır veya inanmaz. Bu herkesin şahsına ait bir husustur. Fakat bütün bir millet ve bütün dünyada inanan milletlerin vicdanlarına en çirkin bir tarzda tecâvüz eden, münevver geçinen medeniyet âşkı bir adama bu taaddi şeref değil şeyn verir.

Edebiyat tarihinde devrinin nazımında başta gelen râkipsiz san'atkarı, zaman zaman kanâatine uygun şekilde zulme, istibdâda, hürriyet mostracılarına devlet hazinesini yağma edenlere en içten bir inansağa haykırın ve muhâtinde nezâketi, terbiyesi ve asalet-i ha-sebiyyesi ile hürmet ve takdir gören ve bu sûretle yükseldiği zirvey-i tebcilden kendi kaleminin darbesiyle sükût ve intihâr eden Tevfik Fikret bey millî bir şâirimiz olmak hüviyyetini kaybetmiştir. Edebiyat tarihi bu elim hâdiseyi acıyarak anlatır.

Hukuk

Alım - Satım
Akdi

Dr. Yusuf Ziya
KAVAKÇI

LİM-SATIM akdinin İslâm Hukuku istilâhı olan bey'in (el-Bey') çeşitli mânâları mevcuttur (1).

I. Lügatta :

- 1) İki şeyin karşılıklı değiştirilmesidir. Mala karşılık mal veya nakit verilmesi buna dâhildir.
- 2) Mal karşılığı olarak mal temlikidir.
- 3) Bir ivaz mukabilinde bir aynı mülkiyetten çıkarılmasıdır.
- 4) Mutlak olarak her nevi mübâdeledir.

Bey' iki zıt manaya delâlet eden kelimelerdendir; hem alım ve hem de satım işlemlerini ifade eder. Ancak örf, bu kelimeyi sadece satım işine tahsis etmiştir.

Bâyi satıcı, mebi' satılan şey, şirâ alım ve müşteri de satın alan demektir.

II. Fıkhta :

A) Hanefiler: Onlara göre bey'in iki manası vardır.

1) Umûmi: Kendine has bir yolla iki malın mübâdelesidir. Malın mütakavvim yani fıkha göre bir kıymeti haiz olması ve istimâlinin caiz bulunması icap eder. İçki ve domuz gibi mütekavvim olmıyan mallara gelince onlar alım-satım akdinin konusu olamaz.

2) Hususî (teknik) : Bir aynı muayyen üsuller ve semen karşılığında mübâdele etmektir.

B) Mâlikiler :

1) Umumi: İntifa ve istifâde dışında kalan karşılıklı bir ıvazlaşmadır.

Bu tarif bütün alım-satım çeşitlerini içine alır.

2) Hususî: İntifa ve telezzüz (lezzet almak) dışında ıvazlardan biri nakit olan ve üstün gelmek (kazanmak) maksadiyle yapılan bir ıvazlaşmadır.

C) Şâfi'iler: Bir malı özel bir usülle bir mala ıvaz olarak vermektir.

D) Hanbeliler: Faiz ve ikraz hariç malı malla veya meşru bir menfaata karşılık olarak, meşru bir menfaati nihâi olarak mübâdeledir.

Görülüyor ki alım-satım akdinin muhtelif mezheplerce yapılan bu tariflerinin çoğunun içine alım-satımın her tipi (menkul alım-satımı, gayr-ı menkul alım-satımı, trampa v.s.) girmektedir. Bütün eski hukuklarda olduğu gibi İslâm Hukuk mezheplerinin

(1) Makaledeki İslâm Hukuku ile ilgili hususların kaynağı ezcümle şunlardır :

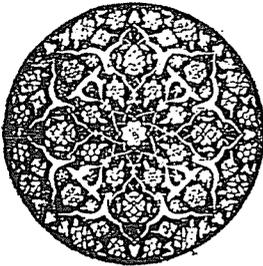
a) el-Cezîrî, Aled'ur-Rahman, K. el-Fıkhu alâ 'l-Mezâhib'il-Arba' a, c. II (Beşinci baskı) Mısır, Tarihsiz, s. 147-152.

b) Akî Fikrî, el-Mu'âmelât'ul-Mâddiyyetü ve'l-Edebiyye, c. I (Birinci baskı), Mısır 1938, s. 8-25.

c) Mir'ât-ı Mecelle, İstanbul 1302 (mad. 101 vd.).

d) Kadri Bâşa, Muhammed, K. Mürşid'il-Hayrân ilâ Ma'rifeti Ahvâl'il-İnsân, (Birinci baskı), Bülâk 1308 (mad. 249).

e) Schacht, Joseph An Introduction to Islamic Law, Oxford 1964, s. 151-154.

çoğunda semenin mal olması imkânı tanınmış ve böylece trampa (mala karşılık mal) beyi akdine dâhil götürmüştür. Ancak hakkı teslim edelim ki İslâm Hukuku umumî olarak trampayı alım-satım akdine dâhil görmekle beraber bu akdin çeşitlerini vazederken menkul ve gayr-ı menkul alım-satım tefriki yapmaması, bey' akdinin bizzat kendi manası, mebi' ve semen nokta-ı nazarlarından bu muameleyi on iki tipe ayırmıştır ki kısaca şunlardır (2) :

a) Bizâtihi akdin manası bakımından :

1) nâfiz: derhal muteber olan bir akitittir.

2) mevkuf: icâzete kadar muallaktadır.

3) fâsîd: kabz ânında mülkiyet ifade eder.

4) bâtil: Asla muteber değildir.

b) Mebi' (satılan şey) bakımından :

1) Mukâyede: mal karşılığı mal mübadelesidir (trampa).

2) sarf: para karşılığı paradır (sarraflık ve döviz işleri)

3) selem: mâlum ve müeccel (müstakbel) bir mal karşılığı peşin bir semen.

4) mutlak bey': mal karşılığı paradır (Türk Borçlar Kanunundaki alım-satım mefhumuna uygun).

c) Semen noktasından :

1) Murabaha: Kazanarak satmaktır. Satış fiyatı alış fiyatından yüksektir.

2) Tevliye: Satış fiyatı alış fiyatına eşittir.

3) Day'a: Satış fiyatı alış fiyatından daha azdır; ziyarla satıştır.

4) Musâveme Alış fiyatı dikkata alınmadan iki âkidin ittifak ettiği bir semen karşılığı satıştır.

Bu tasnifte menkûl alım-satımı ve gayr-ı menkûl alım-satımı ayırımına raslanmıyor. Buna mukabil teknik istilahiyla mukâyede denen trampaya raslıyoruz.

Öyle anlaşılıyor ki İslâm Hukukunda bey' akdi iltizamî bir muameledir; tasarrufî muamele değildir. Mecelle'de buna delâlet mevcuttur:

«İcâb ve kabûl ile bey' mun'akıt olur (Mecelle, madde 167).» «Bey'de kabz şart değildir; fakat ba'd'el-akd evvelen müşteri semeni bayia ve sâniyen bayi mebi'i müşteriye vermeye borçlu olur (Mir'ât-ı Mecelle, mad. 262).»

ROMA HUKUKUNDA :

Roma Hukukunda akitler aynı akitler (re contrahitur), sözlü akitler (verbis contrahitur), yazılı akitler (litteris contrahitur) ve rızâ akitler (consensu contrahitur) olmak üzere başlıca dörde ayrılır. Alım-satım akdi sonuncuya girmektedir. Binaenaleyh bu akdin inikadı

için sadece tarafların uygun beyanları kâfi idi. Akdin ve beyanın şekli bahis mevzu değildi.

Bu hukukta alım-satım emptio venditio denir. Emptio almak manasındaki lâtince emere masdarından ve venditio da satmak manasındaki lâtince vendere'den gelmektedir. Alıcıya emptor ve satıcıya da venditor denmektedir. Satılan şey merx, semene de pretium adları verilir.

Emptio venditio'nun tarifi:

Taraflardan satıcının müşteriye bir malı teslim etmek ve alıcının da mukâbilinde semenini ödemek borçları altına girdikleri bir akit (3).

Buna göre tamamen iltizamî bir muamele olan emptio venditio'da semenin para olması icap ediyordu. Maamafih başlangıçta bu hususta fikir birliği yoktu. Kaynağı Caius Ateius Capto (öl. 22 M.S.) adlı Roma İmparatorluğunun eski bir hukukçusunun görüşlerinden olan Sabinianus'lar mektebi (4), semenin para olmasını şart koşmamış ve trampayı alım-satım mefhumu içine almıştır (5). Buna mukâbil mezkûr mektebe muhâlif görüşleri bulunan ve Marcus Antistius Labeo (öl. 5-22 M.S.) tarafından tesis edilen Proculianus'lar ekolü (6), trampa ile emptio venditio'yu, tefrik etmiş ve bu görüşünü trampa alım-satım kabul edildiğinde semen (pretium) ile Mebi'in (Merx) tefrik edilemeyeceği; halbuki bunun lüzumlu olduğu esasına oturtmuş, arâzi karşılığı olarak köle verildiğinde semenin köle olduğu açık olduğundan bunu yukardaki kaideye uygun mülâhaza edip alım-satım kabul etmiştir ki İustinianus hukuku bu son görüşü umumî kaide haline getirmiştir (7).

Roma Hukukunda, yukarıda kısaca dökümü verilen İslâm - Hukuku alım-satım (bey') akdi tipleri tasnifine müvazî bir taksimâta raslanmamaktadır. Menkûl ve gayr-ı menkûl tefriki (res mancipi ve res nec mancipi) o devirde mevcut olmakla beraber, modern hukukumuzdaki gibi menkûl alım-satımı ve gayr-ı menkûl alım-satımı sınıflandırılması yapılmamıştır (tıpkı İslâm Hukukundaki durum gibi).

TÜRK BORÇLAR KANUNU:

Modern Türk Borçlar Hukuku, iltibas edildiği İsviçre Borçlar Hukuku mevzuat sistemini takip eder. Bu sisteme göre alım-satım, menkûl alım-satımı ve gayr-ı menkûl alım-satımı olmak üzere başlıca iki kategoriye ayrılır ve trampa alım-satım dışında kalır.

«Satım bir akittir ki onunla satıcı satılan malı alıcının iltizam

ettiği semen mukâbilinde alıcıya teslim ve mülkiyeti ona nakletmek borcunu tahammül eder.»

(Borçlar K., mad. 182/16)

«Menkûl satımı, araziden veya gayr-ı menkûl olmak üzere tapu siciline kaydedilen haklardan başka her türlü şeyin satımıdır. Mahsul veya yıkılması matlup bir binanın enkazı veya taş ocağın-dan çıkarılacak taşlar gibi bir gayr-ı menkûlden ayrıldıktan sonra menkûl olarak mülkiyeti nakledecek mütemmim cüzüleri satılması da menkûl satımıdır.»

(Borçlar K., mad. 184)

«Gayr-ı menkûl satımı muteber olmak için resmî senede raptedilmek şarttır.»

(Borçlar K., mad. 213/1)

«Gayr-ı menkûl mülkiyetinin meyzuu, yerinde sabit olan şeylerdir. Bu kanuna göre aşağıdaki şeyler gayr-ı menkûldür :

1 — Arazi.

2 — Tapu sicilinde müstakil ve daimi olmak üzere ayrıca kaydedilen haklar.

3 — Madenler.»

(Medeni K., 632)

«Satım hükümleri trampada da tatbik olunur.»

(Borçlar K., mad. 232/1)

Bu kısa mukayese, İslâm kültürünün ortaya vaz'ı gereken mühim dallarından Fıkh'ın geniş tetkik sahasının pek küçük bir kısmına temas etmiş ve diğer bir iki hukukun hükümlerini sıralamak suretiyle İslâm Hukukunun onlar yanındaki durumunun vuzuhla görünmesine vesile olma arzusundan doğmuştur.

Karmakarışık fikirler dünyasında ve hususiyle mazisiyle moderniyile çok çeşitli ve farklı hukuk nizamları arasında ve ortasında İslâm Hukukunun durumunu ilmen ortaya koymak için her halde en güzel usûl, ilmî esaslara uygun mukayese metodudur. O zaman her şeye hakkını vermek mümkün olur. Bu ise mühim bir vecibedir.

(2) Okuyucunun sabrını taşımamak maksadıyla sadece hanefî taksimatını kaydettik; ufak tefek farkları olan diğer mezheplerin tasniflerini vermedik.

(3) Rado, Türkan, Roma Hukuku Dersleri, Borçlar Hukuku (üçüncü basık), İstanbul 1960, s. 90.

Di Marzo, Salvatore, Roma Hukuku, İstanbul 1959, s. 431.

(4) Di Marzo, s. 13; Schwarz, A., Roma Hukuku Dersleri (trc. Türkan Rado), İstanbul 1958, s. 151-152.

(5) Di Marzo, s. 431-432.

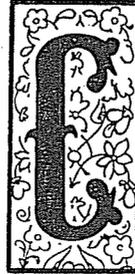
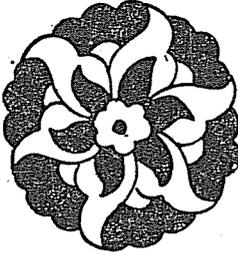
(6) Di Marzo, s. 13; Seclwarz, s. 150-151.

(7) Di Marzo, s. 432.

Maarif

Sabri AKDENİZ

Eski yazı ile yeni yazı

UMHURİYET devrinde herkesin candan istemesine rağmen eğitimin, okuma yazmanın neden yurdumuzda istenen ve beklenen bir hızla gelişip yayılmadığı sorusu üstünde pek ciddi olarak duran olmadığını sanıyorum. Oysa konu iktisat yönünden ve daha başka yönlerden incelenmeğe değer. Bir takım yazarlar suçlu kompradorlara, halkın uyanmasını istemeyen kötü niyetli yöneticilere, ağalara yüklemekle yetinir ve sorunun cevabını

verdiklerini sanırlar. Doğrusu bu bir bilim araştırması, araştırmaları konusudur; ancak bu yoldan sorunun doğru cevabını bulabiliriz. Ben burada birbiriyle ilişkili iki etkene değinecek ve birinin üstünde daha uzunca duracağım :

1 — Halkın okuldan beklediklerinin hiçe sayılması, bu beklenenlerin öğrenilip göz önünde bulundurulmasının düşünülmemesi.

2 — Yazı değiştirme.

Eski yazının bırakılması okuma yazma bilenlerin istenen hızla artmasını engelliyen bir etken olmuştur; çünkü halkın okumağa verdiği sonsuz değerden, ona karşı beslenen derin saygıdan yararlanmak yolunu arayacak yerde onu baltalamıştır. Yazı değişmesi yüzünden uzun yıllar boyunca çocuklarını okula yolla-

mak istemiyen yurddaş sayısını hiç bir zaman bilemeyeceğiz. İsteddiği şeyi ve (bilgiyi) vermeyen okula, istemediğini, değerli bulmadığını, hatta belki günah saydığını öğretmek için çocuğunu neden yollasın ki...

Ne yazık ki yazı da, Osmanlı İmparatorluğunun belki aşağı yukarı son yüzyılında el atılan bütün öteki konular gibi, soğukkanlılıkla, bilim ölçüleriyle değil, duygusal bir davranışla ele alınmıştır ve günümüzde de henüz yanına kolayca yanaşılamiyan bir konu olmakta devam etmektedir. Bunun sebebi nedir acaba? Bizce basittir. Öne sürülen görünürde gerekçeler ne olursa olsun bunun yalnız bir tane gerçek sebebi vardı: Ortaasyadaki dedelerimiz müslüman olunca nasıl daha önce kullandıkları Uygur ya da Orhon yazısını bırakmışlarsa, Avrupalılaştırma ateşleriyle yanan son 100-150 yılın AYDINLARI da kullanageldikleri yazıyı bırakıp Avrupa milletlerinin alfabetini almak istemiş, sonunda almıştır. Bundan ötürüdür ki ne zaman söz konusu olsa bir ilericilik-gericilik tartışmasıdır başlar; çünkü yeni yazıyı benimseme Avrupalılaştırma ateşini, istememe veya eskisini üstün görme Avrupalılaştırma karşı olma demektir. Bunun adı da yobazlıktır. (Şunu yüzüdeyüz emin olarak söylüyorum: herhangi meselemiz olursa olsun, söz konusu edildiğinde birbirimize damga vuracak, bir takım ard düşüncelerle suçlayacak yerde, — çünkü bu yol ne düşündüğümüzü karşıımızdakine anlatmamızı sağlayabilen bir yol değildir; belki onu sadece kırar veya kızdırır — konu üstünde düşüncelerimizi, ortaya atılan belli fikirlerin bizce neden yararlı veya zararlı olacağını anlatmak yoluna gitmek, bir milletin ve yurdun çocukları olan bizlerin birbirimizi daha iyi anlamağa başlamamızı sağlayacaktır.) Oysa yazının ilerilik-gericilik, ilericilik-gericilik, Avrupalılaştırıp Avrupalılaştırmama ile nasıl bir ilişkisi olabilir ki!...

Ben burada yüzde yüz tarafsız bir görüşle ve kısaca, eski yazının, bildiğim kadar, kaldırılış gerekçelerini incelemeye ve iki yazıyı sadece birer okuma yazma aracı olarak karşılaştırmağa çalışacağım.

Evet, yazı bir okuma yazma, düşündüklerimizi tesbit edip yayma ve gelecek nesillere saklama, öte yandan da dedelerimizin bize bıraktıkları kafa mirasını okuyup anlama vasıtasıdır. Alfabe ve yazılar sadece bu bakımdan değerlendirilebilir;

başka bir yönden, meselâ, ilericilik-gericilik yönünden değerlendirmeye kalkmak siyaset olur ki bizim siyasetle bir ilişkimiz yoktur.

Benim bildiğim kadarı, eski yazının kaldırılmasında öne sürülen en önemli gerekçe, bu yazıyla okuma yazma öğrenmenin çok güç olduğu, dolayısıyla eğitimin istenen hızla millet içinde yayılmasını, okur yazar sayısının artmasını engellediği; ikinci gerekçe de, sesli harf bulunmaması yüzünden, Türkçeye uygun olmadığı, Türkçe kelimelerin yazılmasında yetersiz oluşu idi.

Öyle sanırım ki bugüne değin bu gerekçeler üstünde duran, bir şüpheye düşen veya şüphesini belirten olmamıştır. Çocukluğumdan bu yana bana «doğru» diye öğretilenleri, bir süredir, «Gel bakalım, sen doğru müsün?» diye sıraya çekmeğe çalışan ben, bu «yeni yazının eski yazıdan çok daha kolay öğrenilebileceği», yahut «eski yazının yeni yazıdan çok daha güç olduğu» inancımı da sıraya çektim. Aldığım sonuç şu oldu:

İlkin kendi kendime sordum: yeni yazının eski yazıdan çok daha çabuk ve kolay öğrenildiği neye dayanılarak ileri sürülüyor? Cevabı: sadece öyle sanılıyor, belki bir takım kişiler kendi öğrenim tecrübelerini, okuma yazma öğrenirken karşılaştıkları güçlükleri gözönünde bulundurarak kendilerine göre sonuçlar çıkarıyor, kanaatlara varıyorlar. Ayrıca, yeni yazıda, ağızdan çıkan bütün sesler yazıldığı için öyle sanılıyor. 30-40 yıl önce bu kanaat çok doğru, çok yerinde görülebilirdi, ama bugün, kişinin, özellikle çocuğun nasıl öğrendiği hakkında edinmiş yeni bilgilerin ışığında bu kanaatin doğruluğundan şüphe edersek bizi kimse kınamamalıdır. Bir kez çocuk harfleri değil, kelimeleri, hatta daha doğrusu, cümleleri öğrenir. Bir kelime içindeki harfleri birer birer, ayrı ayrı görmez, bütünüyle kelimeyi görür. Gene cümleyi okurken de durum budur, cümleyi meydana getiren kelimeleri birer birer, ayrı ayrı okumayız, kelimeleri takım halinde, kısa cümlelerde ise cümlelerin bütünüdür okuruz. Gözler hızla kelimeler üstünden geçerek, cümle içinde en önemli olanlarını algılar, iyice algılanmadan geçilenlerin boşluğunu zihnimiz doldurarak anlamı (manayı) kavrar. Şimdi, eski yazıdaki kelime kalıpları, yeni yazıdaki kalıplardan çok daha küçük ve kısa olduğundan daha kolay öğrenilmesi gerektiğini sanırım. Bunun gibi cümleler de daha kısa bir

alan içine sığındığından, epeyce daha uzun yer tutan yeni yazı cümlelerinden daha çabuk kapsanması ve okunması gerekir. Bununla birlikte, hangi yazının daha kolay ve çabuk öğrenileceği ancak sağlam, bilim usullerine uygun deneyler yapılarak kesinlikle anlaşılabilir. Eski yazı, böyle ilmi deneyler sonunda elde edilen neticelere dayanılarak bırakılmış değildir. Yönetilen tenkitlerin hemen hemen tümü kişilerin kendi öğrenim veya öğretimleri sırasındaki tecrübelerine dayanmaktadır. Bundan 50 yıl önceki öğretim usulleri, kullanılan öğretim malzemesi, kitap v.b., öğretmenlerin bilgi seviyeleri, çocuğun okula gelmeden önce edindiği bilgiler, öğrenime, okuyup yazmağa hazırlık durumu, ana-babaların durumları, bunların hepsi öğrenim güçlüğüne payı olan etkenlerdir. Acaba hepsinin suçu, bu arada belki birçoklarının öğrenciyken derste başarısızlık yüzünden yedikleri dayakların da suçu, eski yazıya mı yüklenmiştir?

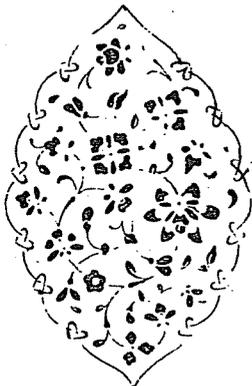
Herhalde iki yazının da okuma yazma aracı olarak birbirlerine göre değerlerini ölçmeği gaye edinen ilmi deneyler yapılması mümkündür ve üstünde durmağa değer bir konudur. Meselâ bir ilkokulun birinci sınıflarında, elden geldiği kadar eşit şartlar altında, aynı öğretmenler ve aynı değerlerde eğitim malzemesiyle iki yazının birden öğretimi yapılabilir ve 3, 6, 9 ay sonunda aynı sorularla yapılacak deneme ya da imtihanlardan elde edilecek sonuçların değerlendirilmesine gidilebilir.

Öğrenme güçlüğü yenildikten ve okuma yazma öğrenildikten sonra, birer okuma-yazma aracı olarak, eski yazının okuma ve yazma hızı bakımından yeni yazıya üstünlüğü keşindir. Küçük küçük kelime kalıplarının meydana getirdiği, yeni yazının çok daha kısa ve az yer tutan cümleler üstünden gözler hızla kayıp geçebilmekte, yeni Türkçe 100 sayfa okuyuncayadeğin eski yazıyla 125 belki 150 sayfa okunabilmektedir. Çağımızda okunacak eser sayısının korkunç denebilecek artışıyla, okuma hızı büyük bir önem kazanmıştır. Bir çok ülkelerde okuma hızını artırmak için yeni yeni usuller aranmakta, buna yardım edecek âletler yapılmaktadır. Eski yazı kendi kısı yazılış özellikleriyle, bu yardımları gerektirmeden, hızlı okumağı büyük ölçüde sağlamaktadır. Yeni usul ve âletlerle çalışıldığında bu hız daha da artırılabilir. Şunu da belirtmek isterim ki yeni araştırmalar, hızlı okumanın okunan metni daha iyi kav-

ramağa yol açtığını ve belli bir hızın altında bir ağırlıkla okunan eserlerin iyi kavranmadığı kanaatini ortaya koymuştur. Kısaca diyebiliriz ki, bugün hızlı okumak ve hızlı okuyarak anlamağa alışmak zorunda olduğumuzu kimse inkâr edemez. Bu bakımdan eski yazının yeni yazıya üstünlüğü su götürmez bir gerçektir.

Sayın F. R. Atay her fırsatta eski yazıdan «sağ yazı» diye söz eder ve bu «sağ yazı» deyimini bir yergi olarak kullanır: sanki sağdan sola yazma bir kusur, ilkelik veya gerilikmiş gibi... Bilmiyorlar her halde... Ben kendilerine söyleyeyim: Hristiyan dünyasının soldan sağa yazıp okuması herhangi sağlam bir temele dayanmamaktadır. ve sadece bir gelenek işidir, yalnız tabiata aykırı bir gelenek... Bu tabiata aykırı geleneğin nasıl olup da kurulup yerleştiğini kimse bilmiyor. Bilinen bir şey varsa o da, sağdan sola hareketin göz kaslarına ve gözlere her bakıma daha uygun olduğu, gözlerin sağdan sola daha rahatlık ve kolaylıkla hareket edebildiğidir. Bu bakımdan, sayın Atay eski yazıyı yereyim derken bilmeden onun için övgü olabilecek bir deyim kullanmaktadır.

Eski yazının Türkçe kelimeleri yazmada yetersiz bir yazı sistemi olduğunu söyleyenler, bu arada benim tanıdıklarım da vardır. Ben eski yazıyı kendimi bu konuda yetki sayacak ölçüde iyi biliyorum. Eski yazıyı iyi bilip kendilerini yetkili sayanların bilim temeline dayanarak ilmi ölçüler içinde ortaya koyacakları görüşleri bizi minnettar bırakacaktır. Böylelikle iki yazının değerlerini terazinin kefelerine koyup daha iyi tartabileceğiz belki.

Garb ülkelerinde ve bizde din dersleri

Hayrettin
GÜLDİKEN

HER ALMAN AİLESİ ÇOCUĞUNA
3 YAŞINA KADAR DİNİ TELKİN
VE AHLÂK KAİDELERİ ÖĞRETİR..
3 YAŞINDAN SONRA DA BU BİLGİLERİ
KUVVETLENDİRMEK İÇİN
YUVALARA GÖNDERİR, ÇOCUK
LİSE TAHSİLİNİ TAMAMLAYINCA-
YA KADAR 1692 SAAT DİN DERSİ
GÖRMÜŞ OLUR. TÜRKİYE'DE İSE
İLK VE ORTA OKULLARDA GÖRÜ-
LEN DİN DERSLERİNİN TOPLAMI
192 SAATTİR.

ON 6 ay içinde en çok konuşulan ve günlük gazete ve dergilerde konu olan, hiç şüphesiz liselere konması düşünülen Din Dersi meselesidir. Hükûmet dahi bu konuyu ele almak zorunda kalmıştır. Buna tek sebep halkın bunu istemesidir. Dost, düşman, sağcısı, solcusu, bu konu

ile ilgili röportaj yaptılar, muhtelif yazı yazdılar, fikirler yürüttüler, özel olarak okullarımızda lüzumu kadar Din Dersi verilmediği kanaati herkeste mevcuttur. Bir çokları Din Dersi mevzuunda aleyhte yazdılar. Bunların kanaatlerine göre Din Derslerine lüzum yoktur. Bu zavallılara bu hususta sebep sorulsa, esaslı bir mesnet gösteremiyorlar. Bunlar münevver diye geçindikleri halde Avrupadaki ileri ülkelerin okullarında okutulan Din Derslerinin miktarından bîhaberdirlere. Bu hususta fazla bilgileri olmadığı halde araştırmak lüzumunu hissetmezler. Dikkat edilirse Din Dersleri okutulması aleyhinde bulunanlar, dinin aleyhinde ve lüzumsuzluğuna kanidirlere. Bunlar yalnız İslâmiyetin aleyhinde buldukları gibi, başka bir din ile alâkaları da yok. Bunlar ne kiliseye ne de havraya gider. Bunlar semavî dinlere inanmazlar. İnanışlıları tek şey ceplerine hitap eden siyasi dinlerdir. Uzağa gitmeğe

hacet yok. İstanbuldaki ekalliyet okullarını incelemeleri zannederim kâfidir. Bu okulların hemen hepsinin bünyesinde kilise ve papaz teşkilâtı vardır.

20 nci yüzyıldaki dünyamızın öncülüğünü yapan ülkelerde özellikle kısa zamanda hamleler yapıp «mûcizeler yaratan» Almanyadaki öğretim sisteminin Din Derslerine verdiği önemi rakkamla belirtelim de bunun aleyhinde bulunanları belki ikaz etmiş oluruz.

17 Nisan tarihli Son Havadis gazetesinin (fikir meydanı) sütündeki yazımda Almanyadaki ailelerin çocuklarını ne şekilde yetiştirdiklerini ve din eğitimi üzerinde fazla titiz olduklarını izah etmiştim. Hemen her Alman ailesi evde çocuğuna 3 yaşına kadar dîni telkin ve ahlâk kâidelerini öğretmeğe çalışır, 3 yaşından sonra evde öğrendiklerini daha da kuvvetlendirmek için (KINDERGARTEN) denilen çocuk yuvalarına gönderirler, 6 yaşına kadar çocuğu akşama kadar basit dîni bilgiler ile ahlâki hikâyeler, ilâhîler öğretilir. 6 yaşından sonra ilk ve orta okulda haftada 3 saat nazari ve bir saat da kilisede ameli olmak üzere 4 saat Din Dersi görmeğe mecbur tutulurlar. Bizdeki gibi ihtiyari değildir. Çocuk ilk okuldan mezun olduğu vakit 720 saat Din Dersi görmüş olur. Lise tahsilini bitirdiği vakit 972 saat Din Dersi daha gördüğüne göre böylece 1692 saat Din Dersi görmüş olur.

Türkiyedeki İlk ve Orta Okul dahil topu topu (192) saat Din Dersi gösterilir. Bu da ihtiyari olduğundan bazı ileri fikirli olduklarını söyleyen aileler bunu dahi mecburî olmadığı için çocuklarını okutmazlar.

192 saatlik Din Dersi çok gülünç bir rakam olduğu muhakkaktır. Bilhassa İslâm dîni ise, değil 192 saat 1692 saat bile az gelir.

Şimdiye kadar tahsiline devam eden bir Alman gencinin durumunu inceledik. Şayet İlk Okuldan sonra tahsiline devam etmeyecekse o zaman bir mesleğe intisap etmesi icabeder. Çocuk İlk Okulu bitirdiği vakit yaşı 14 olduğundan 18 yaşına kadar arzu ettiği bir meslek sahibi olması için meslek kursuna katılması şarttır. Bu kurslarda haftada bir gün eğitim ve öğretim görürler. Bunun yanı sıra da bir saat Din Dersini ihmal etmezler. Diğer günlerde mesleği ile ilgili işlerle çalışıp hayatını kazanır.

Böylece üç yıl meslek kursları esnasında 108 saatlık bir Din Dersi görmekte 18 yaşına kadar cem'an 1548 saat Din Dersi görmüş olur.

Almanyada İlk Okulu bitirmiş bir gencin, tahsiline devam etmesi veya etmemesi halinde, ister çöpcü, esnaf, sanatkâr, çiftçi olsun, ister lise mezunu olsun 1700 saat civarında Din Dersi görmeğe mecburdur. Böylece her çeşit meslek sahibi insanlar terbiyeli ahlâklî ve cemiyete yararlı kişiler niteliğini taşır. «ALMAN MUCİZESİ» işte bu noktada toplanıyor.

GELELİM bizim eğitim sistemimizdeki duruma :

Yukarıdaki rakkamlarını verdiğimiz Din Dersleri, Din Adamı yetiştiren İmam-Hatip Okullarında dahi okutulmuyor. İlk Okul dahil İmam-Hatip Okullarında bir öğrenci 18 yaşına kadar 1548 saat Din Dersi gösterilirken, aynı süre içinde bizde bir genç 197 saat Din Dersi görüyor. Bunun nedenlerinin doğurduğu sonuç; öğretim ve eğitimde gelişmiş kentlerin, dîne ve ahlâka verdikleri önemi gösterir. 1548 saatin yanında 192 saat Din Dersi olsa olsa İslâm Dîni ile alay etmek olur. Yoksa Din Dersi olmaz.

Bundan başka Almanyada Din Dersine yardımcı olabilmek amacıyla hristiyan dîni için lüzumlu olan klâsik kültürü de ihtiva eden Lâtince ve Yunanca da son sınıf öğrencilerine okutulur. Bunlar da 300 saat kadar tutar. Bu iki lisan sırf klâsik kültürü ve Din Dersini daha iyi aşılacak içindir.

Bu rakkamlardan sonra acaba bizim yetiştirdiklerimiz bu gün, dînine sadık değilse ve cemiyetimiz bir ahlâk buhranı geçiriyorsa bunun sorumluluğunu nerede ve kimde aramalıyız. Çocuklara ailesi veya öğretmeni tarafından bu din (çöl dîni) ve Kur'an-ı Kerim'e de bu da (çöl kanunu) şeklinde gösterilmişse suç kimdedir?

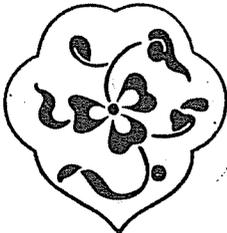
Avrupadaki her yaştaki insanın girebileceği sinema ve tiyatrolar ayrılmıştır. Yaş belgesini gösterebilen çocuk yaşı ile mütenasip olabilecek her yere girebilir. Bu memleketlerde neşriyat işi de sıkı sansüre bağlıdır. Bizim ülkedeki gibi başı boş bırakılmış bir ülke gösteremezsiniz. Bilhassa millî gelenek ve tarihe âit neşriyat (millî kahraman ve devlet adamları hakkında) çok titiz durulur. Bizde bir keşme-keşlik gidiyor. Bir kısım neşriyat sahipleri

bilmem hangi şâir ve devlet adamını göklere çıkarırlarken onun yanı başında bir başka neşriyatta aynı adam için vesikalar ibraz ederek vatan haini olarak göstermeğe çalışırlar.

Şunu hemen itiraf etmeliyiz ki, veliler de çocukları ile gerekli şekilde alâkadar olmuyorlar. Hangi ana veya baba çocuğu eve geç geldiğinde geç kalmışlığındaki nedenleri araştırıyor ve gerekli tedbirleri alıyor? Bunu maalesef ailelerin yüzde doksanı yapmıyorlar. Çocuğun dolabı, çantası ve cepleri kontrol edilmiyor. Kendi dertleri içinde kaybolmuş bir âile çocuğa itimat etmekle çocuğun her türlü ahlâk dışı hareketlerde bulunmasını sağlamaktan ileri gidemiyor. Kendi problemlerine kendisinin cevap vermesi ile serbest bırakılmış çocuk okulda öğretmene teslim ediliyor. Bu durum öğretmen için de çocuk için de haksızlık olmaz mı?

SONUÇ olarak belirtmeliyiz ki, Ülkemizde bir ahlâk buhranı mevcuttur ve ayrıca bir illet halini almıştır. Bu illet veba ve kolera mikrobundan da korkunçtur. Ancak hastalığı kimse tedavi etmeğe yanaşmıyor. Bu bir milli davadır ve ordusu ile maarifi ile hatta adliyesi ile elele verip bu illeti tedaviye çalışmalıdır. Okullarımıza hiç değilse garp ülkeleri kadar Din Dersi okutabilsek lâikliğe de aykırı olmaz. Zira bu lâiklik illeti de onlardan bize geldi. Böylece garpli dostlarımız da gücenmiş olmazlar.

Rahmetli üstad İsmail Hâmi Danişmend'in (Garp İlminin Kur'an-ı Kerim Hayranlığı) adlı eserinde dokunduğumuz konulara en güzel cevaplar verilmektedir. Buradaki gerçek ifade (İslâmiyeti Türklük, Türklüğü de İslâmiyet yaşatmıştır) şeklinde anlatılmıştır. Bu kitap okunulduğunda bir çok tarihî gerçekleri öğrenmek mümkündür. Okullarımızda okutulacak Din Dersleri ne şekilde ve kimler tarafından okutulması başlı başına bir mevzudur. Bundan sonra bu konuya değinmek icap edecektir.

Seherde Duâ

Vuslat aşkıyla yanıp ümit bağlamak sana,
Makus hayat çığrında beklemek o müjdeni.
Duymak için geldiğim şu muamma cihana,
«Yok»ta «Var»ını duyup tebçil eylemek seni...

Uzun minarelerde senin adımı duyup,
Fersûde elbisemle hergün kasrına vardım.
Fâtiha'yı İhlâs'ı doğru yanlış okuyup,
Himmetine sığınıp, affımıza yalvardım...

Suda, kuşta, rüzgârda varlığını duyunca,
Çılgınca: «İşte buldum, buldum» diye sevinip,
Kapıp bağıma bassam hayatımın boyunca,
Saklasam «Sevdiğime erdim.» diye övünüp...

Bir şekil verememek o muazzez adına,
Hayaller zincirinde ve rüyada uğraşıp.
Derviş olsam kanamam, sebilinin tadına,
Erimek varlığında hilkat sırrını aşıp...

Kanlı dudaklarıma ismini derman edip,
Felce mahkûm ruhumu yusam Nar'ı Beyza'nda.
Hayat iksiri içip beyti hüdaya gidip,
Gözyaşları akıtsam lütfen olur mu Hüda?

Ve tövbeyle yoluna düşsem, herdem dolaşsam,
Dönsem kendi kalbime, yaşasam şu ağdımı...
Mâsivâ'dan sıyrılıp varlığına ulaşsam,
Temizler misin Rab'bım şu kirlenen adımları?

MUHSİN İLYAS
SUBAŞI

Fizik

Nahit DİNÇER

(Kayseri Millî Eğitim Müdürü)

İslâm dîni ve
Modern Fizik

AZIMA, İncil ile Kur'an-ı Kerim âyetleri arasında bir mukayese yapmakla girmek istiyorum. Bu mukayese konumuzun daha iyi anlaşılmasına yardım edeceği gibi, modern ilmin ışığı altında İslâm Düşüncesini daha iyi belirtecektir. İncil'de: «...Bunun için size diyorum: Ne yiyeceksiniz, yahut ne içeceksiniz diye hayatınız için; ne giyeceksiniz diye bedeniniz için kaygı çekmeyin. Hayat yiyecekten, beden giyecekten daha üstün değil midir? Gök'ün kuşlarına bakın, onlar ne ekerler, ne biçerler, ne de anbarlara toplanırlar; ve semavî Babanız onları besler. Siz onlardan daha değerli değil misiniz?

Ve sizden kim kaygı çekmekle boyunun ölçüsüne bir arşın katabilir? Ve niçin esvaptan ötürü kaygı çekiyorsunuz? Kır zambaklarının nasıl büyüdüklerine iyi bakın; ne çalışırlar, ne de iplik eğirirler; size derim: Süleyman bile bütün izzetinde bunlardan biri gibi giyinmiş değildi. Fakat bu gün mevcut olup yarın fırına atılan kır otunu Allah böyle giydirirse, sizi daha çok giydiremez mi, ey az imanlılar! İmdi: Ne içeceğiz? yahut: Ne giyeceğiz? diye kaygı çekmeyin. Çünkü milletler bütün bu şeyleri ararlar; çünkü semavî Babanız bütün bu şeylere muhtaç olduğunuzu bilir. Fakat önce onun melekûtunu ve salâhını arayın ve bütün bu şeyler size artırılacaktır. Bundan dolayı yarın

için kaygı çekmeyin... » denilmektedir (1). Burada yalnız âhiret endişesinin, yalnız âhiret düşüncesinin, dünyadan elini, eteğini çeken âtil bir düşüncenin bulunduğu apaçıktır. Bu düşünce tarzında ve içinde tabiat ve insan yoktur. Onun içindir ki Saint Ambroise: «Arzın mahiyeti ve vaziyeti hakkında münakaşa etmek önümüzdeki hayatta yani âhirette ne işimize yarar» diyordu (2). Böylece Hıristiyan düşüncesi doğuşunda ilme ve ilmi düşünceye düşman olmuş, ilimle meşgul birçok insanın kanını akıtmıştır.

Şimdi de konumuzla ilgili Kuriân-ı Kerim'in üç âyetini ve bu âyetlerle ilgili hadisleri aşağıya alıyorum :

«Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün ardarda gelişinde insanlara yarar şeylerle gemilerin denizlerde süzülüşünde, Allah'ın bulutlardan yağdırarak ve kurumuş toprakları diriltmek üzerinde her çeşit hayvanı dolaştırışında, rüzgârları estirirşinde, yer ve gök arasında musahhar bulutların duruşunda akli tam bir kavim için âyetler "ibretler" vardır.» (3)

Peygamber Efendimiz (S.A.V.) : «Yazık o kimseye ki, bu âyeti okuyup ta üzerinde durmasın, mânasını düşünmesin» buyurmuşlardır (4).

«Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akılları tam olanlar için "ibret verici deliller" vardır.» (5)

Bir hâdisi şerifte : «Bu âyeti okuyup ta ta tefekkür etmeyen kimseye yazıklar olsun.» buyurulmuştur (6).

«Onlar ki ayakta iken, otururken, yanları üzerinde yatarken Allahı anarlar, göklerin yerin yaratılışını düşünürler de «Ey rabbimiz sen bunları boşuna yaratmadın. Sen pâk ve münezzehsin. Bizi ateş azabından koru. (7) derler.» Bu âyetleriyle Kur'an nazarlarımızı yerlere, göklere, denizlere, bulutlara, yağmurlara, nebatların yeniden hayat bulmalarına, hayvanlara, yerlerle göklerin yaratılışına, yani tabiata, madde âlemine, kâinata çeviriyor. Peygamberimiz de (S.A.V.) görülen âlem hakkında bizleri tefekküre davet ediyor. Madde âlemini tetkik etmemizi, bu âlem hakkında araştırma yapmamızı istiyor. Onun içindir ki İslâm'da din ve ilim mücadelesi yoktur. İslâm düşüncesi ilmi dâimâ teşvik etmiş, Müslümanları araştırmaya sevk ederek pozitif ilimlerin metodu olan Endiksiyon'un «tüme varım-İstikra» ve deneysel metodun bulunmasını temin etmiş, modern dünyaya ilmi hediye etmiştir (8). Bu hediye sebebiyledir ki Avrupa rönesansını yapabilmiş, bu ilmi düşünce ve metolla madde âleminde araştırma yapabilmiş, maddeye hâkim olarak bu günkü batı tekniğini meydana getirmiştir.

İSLÂM âlemi kendisinin olan bu düşüncesi terk etmiş, Hıristiyanlığın yukarıda ifade edilen âtil ruhunu almış ve bu günkü geri duruma düşmüştür.

Maddenin yapı taşı hepimizin bildiği gibi

atomdur. Atom fikri ve teorisi eski Yunandan beri vardır. Kurucuları Leukkip, Demokrit, Epikür ve bunlardan 200 yıl kadar sonra yaşamış olan Romalı Şâir Lucretiustur. Atom teorisi İslâm düşüncesine de girmiş, Mutezile ile Eş'âriiler bu teoriyi ilerletme ve geliştirme çabasını göstermişlerdir.

Mutezile atomların küp şeklinde, mekânda yer işgal ettiklerini, atomlarda tabii kanunların varlığını, sebeplilik prensibinin câri olduğunu kabul etmişlerdir. Mutezilenin bu düşünüş tarzı Demokritin düşünüş tarzına benzemekte ve mutlak mekân, telâkkisine bağlı olduğu için İslâm âleminde hiçbir vakit rağbet bulmamıştır (9).

EŞ'ÂRİLER atomların birer nokta gibi şekil ve hacimden âri olduklarını, bir mekân işgal etmediklerini, ancak bir çoklarının bir araya gelmeleriyle bildiğimiz üç boyutlu mekânı meydana getireceklerini; atomların tabii kanunlara ve sebeplilik prensibine bağlı olmadıklarını ifade etmek suretiyle bu günkü modern görüşe yaklaşmışlardır. Eş'âriilerin bu şekildeki bir atom teorisini geliştirmelerinin sebebi Kur'an-ı Kerim'in şu âyetidir : «Hiç bir şey yoktur ki ana kaynakları nezdimizde bulunmasın ve biz "her şeyi" ancak bilinen bir ölçü ile göndeririz.» (10) Gene kurdukları atom teorisi ile Eş'âriiler, Aristo'nun sabit kâinat telâkkisine isyan etmişler ve her an yeni atomların vücut bulduğunu ve kâinatın devamlı büyüdüğünü iddia etmişlerdir (11). Nitekim Kur'an der ki : «Allah, yarattığına dilediğini katar.» (12) Burada bu teorinin bütün kaynaklarını tetkike imkân yoktur. Yalnız şu kadarını ifade edelim ki Yunandaki Atom teorisini tamamen spekülâtif mâhiyettedir. Müslümanlar, bilhassa Eş'âri kelâmcıları bu teoriyi gene spekülâtif mahiyette işlemekle beraber, Kur'an-ı Kerim âyetlerine dayanarak geliştirmişlerdir (13).

1807 yılında Dalton Democrit'in atom teo-

(1) Kitabı Mukaddes Yeni Ahit «İncil» Matta, sayfa: 57-58, bap: 6.

(2) Abdülhak Adnan Adıvar — Tarih Boyunca İlim ve Din, sayfa: 76.

(3) Bakara sûresi, Âyet: 164.

(4) Tıbyan Tefsiri, sayfa: 80.

(5) Âli İmran sûresi, Âyet: 190.

(6) Tıbyan Tefsiri, sayfa: 213.

(7) Âli İmran sûresi, Âyet: 191.

(8) Briffolt. İnsanlığın Oluşu, sayfa: 190 ve 202.

(9) Newton'a göre zaman, kütle gibi mekân da mutlakdır. Albert Einstein ise, zamanın, kütlelerin ve mekânın izafi olduğunu ifade eder.

(10) Hıcr sûresi, Âyet: 21. Muhammed İkbâl — Allah Mefhumu ve İbadetin Mânası.

(11) Bu günkü telâkki sabit kâinat telâkkisi değil, genişleyen kâinat telâkkisidir.

(12) Muhammed İkbâl — Allah Mefhumu ve İbadetin Mânası.

(13) İslâm Ansiklopedisi. Bakıllâni Maddesi. Abdülhak Adnan Adıvar — Tarih Boyunca İlim ve Din, sayfa: 84.

risini deney sonuçlarına dayanarak yeniden diriltti. Dalton'a göre :

1 — Bütün cisimler daha fazla bölünemiyen küçük taneciklerden, yani atomlardan teşekkül eder.

2 — Bir elementin atomları her bakımdan, ağırlıkça ve büyüklükçe birbirinin aynıdır.

19 uncu asır insanına göre maddenin esası belli olmuştu. Bu parçalanamayan atom idi. Tabiiatta var olan ikinci gerçek ışıktı. Işığın da mahiyeti 1864 yılında Maxwel tarafından ifade edildi ve daha sonra Harz tarafından deneyle gerçekleştirildi. Işık elektromagnetik dalga idi. Bu sürütle kâinatın sırrı çözülmüş, ilim son noktasına varmıştı. 1880 yılının fizikçisi artık şöyle konuşabiliyordu: «İlim, yalnız cahilliğimizin karanlığını dağıtan ve bize kâinatın en hücre köşelerini gösteren bir güneş olmakla kalmaz; aynı zamanda Tabiiattaki eşsiz âhengi meydana çıkarır. Bilgi ışığı şimdiye kadar Tabiat'ın büyük kısmına nüfuz etti ve —bunu biraz esef ederek söylüyorum — Fizik artık hemen hemen sona varmış, yani maksadına ulaşmış görünüyor. Şüphesiz rendelenecek bazı pürüzler, birbirine bağlanacak bazı teoriler, adedi neticelerin virgülden sonra elde edilecek bazı haneler vardır. Fakat büyük keşifler çağı artık son bulmuş görünüyor. Şimdiden eşyanın görünmeyen nice mekanizmasına vâkif olmak imtiyazına malikiz ve çok yakın gelecekte zekâ ve hayatın da aynı şekilde izah edilebileceğini ümit ediyoruz.» (14)

19 uncu asır âlimine göre kâinat, içinde aynı ve mütemadiyen devreden olayların vuku bulduğu, mekanik kanunlarla idare edilen bir makinadan başka birşey değildi. Bu statik kâinat düşüncesine sahip 19 uncu asır Avrupası münkir idi. 20 inci asırda bu düşüncenin ilim alanında yıkılmasına rağmen, kendilerini aydın kabul eden tahsilli ya da tahsilsiz kişilerin bir kısmı münkir ve din düşmanı olarak halen 19 uncu asır düşüncesinde yaşamaktadırlar.

1881 tarihinde elektronun, 1895 tarihinde Röntgen ışınlarının, 1896 tarihinde radyoaktifliğin keşfi, klâsik fizik devrinin kapanıp, modern fizik devrinin açılmasına sebep olmuştur. Parçalanmaz zannedilen atom'un parçalandığı görüldü. Atom'un bir tek parça ile değil, birçok parçalardan meydana geldiği deney yolu ile bulunmuştur. Atomda dayanıklı ve ömürlü olan proton, nötron, elektron gibi yapı taşları ile, dayanıksız ve ömürleri çok kısa olan pozitron, muhtelif tipte mezonlar v.b. bulunmaktadır.

ATOMDA mevcut bir kısmı dayanıklı, bir kısmı dayanıksız bu yapı taşları aslında aynı bir cevherin muhtelif görünüşleridir; hepisi de enerji yüklüdürler.

Gene yapılan araştırmalara göre, maddenin ışık tabiatlı, ışığın da madde tabiatlı olduğu anlaşılabilir; ışık ve madde ikiliği böylece ortadan kalkarak bire dönüşmüştür.

Edington'un tahminlerine göre 1079 proton ve bir o kadar elektron her nasılsa bir araya gelerek kâinatı meydana getirmiştir (15). Astro-

nomik metodlarla ve dünyamız üzerinde bulunan kayalar ile meteoritlerin yaşları hesaplamak sürütle on milyar yıl evvel meydana geldiği sanılan kâinatın yaratılışı, şekli ve hareketleri hakkında Babillilerden bu güne kadar birçok teoriler ortaya atılmıştır.

BABİLLİLER, dünyayı yedi kat gökle taçlanmış bulunan ve dünya okyanusu üzerinde yükselen üst üste konmuş yedi kule şeklinde tasavvur ediyorlardı. Millet mektebi Dünyanın hakiki şeklini ilân etti. Pythagoras, Dünyanın boşlukta bulunduğunu, hiç bir yere dayanmadığını ve güneşin etrafında döndüğünü iddia etti. Aristark Ay ile Güneş'in uzaklıkları hakkında ilk neticeleri ve güneş sisteminin muazzam feza içinde basit bir noktadan başka birşey olmadığı fikrini ileri sürdü. Fakat Milattan sonra ikinci asırda yaşayan Batlamyüs, bütün bu fikirleri yıkarak Dünyayı kâinatın merkezine oturttu. Bu fikir Dünyaya 1300 yıl hâkim oldu. Kilisenin fikir hürriyetine yaptığı baskıdan çekinen Kopernik'in Güneş kâinatın merkezi, Dünyayı da Güneş etrafında dönen gezegeni yapan fikirleri ölümünden sonra neşredilebildi. Böylece 16 inci asrın sonunda Batlamyüs'ün kâinat hakkındaki teorisi yıkılmış oldu. Bu tarihe kadar kâinat hakkında ileri sürülen teoriler çıplak gözle yapılan gözlemlere dayanıyordu. 1610 senesi Ocak ayının yedinci günü Pedua Üniversitesi Matematik Profesörü Galilei, kendi yaptığı dürbünle yıldızları tetkike koyuldu. Bu olay Astronomide bir inkılâptı. Çünkü dürbünsüz olarak semanın her iki yarım küresinde 4850 yıldız görebilen bir insan, objektifinin yarıçapı onbir santimetre olan bir dürbünle 2270000 yıldız, aynasının genişliği 250 Cm. olan bir teleskopla 385 milyon yıldız görebilir. Kaliforniya'da Mount Palamar rasathanesinde bulunan 500 Cm. lik dev teleskop çıplak gözün alacağı ışığın bir milyon katını almaktadır. Bu şekilde gittikçe çapları büyütülen dev teleskopla kâinatın derinliklerini gözlemek mümkün olmuştur.

1839 yılında astronomik keşiflerin çıktığı gibi çoğalmasına sebep olan fotoğraf çekme tekniği astronomiye girdi. Bu teknik sayesinde kendi keşkeşanımızın "Samanyolumuzun" dışında daha başka keşkeşanların da bulunduğu tesbit edildi. Samanyolumuzun dışında bulunan Nebula'lar (16) Samanyolumuzdan gittikçe uzaklaşmaktadırlar. Bu gerçekleşmiş bir hakikat olup «genişleyen kâinat» adı altında ifade edilir. Artık Güneş, kâinatın merkezinde olamazdı.

(14) Pierre Rousseau — Atomlar ve Yıldızlar, sayfa: 9-10.

(15) Sir James Jeans — Etrafımızdaki Kâinat. Sayfa: 233.

(16) Nebula veya Nebülöz: Yıldızlar arasında görülen ve bulutu andıran lekelerle verilen isim, bulutsu.

Daha fazla bilgi almak isteyenler Sir James Jeans'ın yazdığı ve Millî Eğitim Bakanlığı Bilim Eserleri Serisinde çıkan Etrafımızdaki Kâinat adlı eseri okuyabilirler.

1924 yılında Samanyolunun elips şeklinde olduğu, bu elipsin merkezinde de Güneşin bulunduğu iddia edildi. 1928 yılında bu düşünce de değerini kaybetti; samanyolunun helezon şeklinde olduğu, Güneşin merkezde değil, bu helezonlardan birinin üzerinde bulunduğu fikri hâkim oldu. Bu durumda içinde bulunduğumuz samanyolu, kâinatın merkezi durumuna giriyordu. Hakikaten bizim samanyolumuz kâinatın merkezinde midir? Yoksa bize mi öyle görünüyor? Bu hususu, kâinatın yaratılışını ve yaşını, Patlayan Atom Teorisi ve gittikçe itibardan düşmekte ve yerini Patlayan Atom Teorisine terk etmekte olan Relativite Teorisi ile açıklamak mümkündür.

RELATİVİTE Teorisine göre 10 milyar yıl evvel bütün kâinat bir noktada idi. Bir olay ile parçalandı. Parçalanan her parça birbirinden uzaklaşmağa başladı. Uzaklaşma olayını dördüncü boyut olan zamanı da kullanmak ve kâinatı küre şeklinde kabul etmek sûretiyle açıklıyoruz. Bu teoriye göre parçalanan ve birbirinden uzaklaşan her nokta kendini kâinatın merkezinde sanır.

Patlayan Atom Teorisine göre kâinat 10 milyar yıl önce karışık bir atom olarak düşünülmektedir. Bu atom patlamış ve kâinat meydana gelmiştir. Bu patlama anında her parça patlama noktasından muhtelif uzaklıklara fırlatılmıştır. Pek uzakta olanlar en büyük hızla seyretmekte olup, hızları genel olarak uzaklıkla doğru orantılıdır. Yukarıda ifade ettiğimiz samanyolu dışı Nebula'ların hızları bu teoriye tamamen uymaktadır. Uzaklaşma hızı saniyede 100.000 kilometre olan bir nebuladan üç misli uzakta bulunan başka bir nebulanın uzaklaşma hızı saniyede 300.000 kilometre olur.

Relativite Teorisi gösterişli olmasına rağmen yapılan rasatlar ikinci teoriyi doğrulamaya doğru gitmektedir. Henüz kat'i bir sonuca varılamamıştır.

Klasik rasatlar çıplak göz, dürbün ve teleskoplarla yapılıyor ve görünen ışınların haddi içinde kalıyordu. Bu günkü modern rasatlar Radyo-Astronomi ile yapılıyor ve görünmeyen ışınları içine alarak insana çok uzak mesafelere kadar nüfuz kabiliyetini veriyor. Son yıllarda füzelerin, peyklerin bir gayesi de kâinat hakkında daha esaslı bilgi almaktır. Bütün insanlık bu gün âyet-i kerime'nin: «Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca geliş gidişinde akılları tam olanlar için âyetler "ibret verici deliller" vardır» sırrını çözmeğe uğraşmaktadır.

Ferman Dileği

— Fatih Sultan Mehmed Han'a —

Kılıçlarımız keskin, atlarımız kanatlı,
Kimimiz Aydın'lıdır, kimimiz Ulubat'lı.
Burçta bayrağımız var, kalpte imanımız var,
Ve bir can ile bizim, bir de cânânımız var.
Candan da geçeriz biz, cânândan da geçeriz;
İman ve bayrak için şehâdeti seçeriz.
Hak yolunda hazırız gazaya dizi dizi,
Kaldır mağrur başını, padişahım gör bizi.
Toplandık bir araya bin islâm diyarından;
Hep seni bekliyoruz, haydi kalk mezarından.

Kahpe Romalı yine toplandı bir araya,
İstanbul surlarını kurdu bugün Mora'ya.
Hilâller indirildi burçlarından Kırım'ın,
Niğbolu'dan gelmiyor nârâsı Yıldırım'ın.
Haber yok Türkistan'dan, haber yok

Kafkaslardan

Heyhat, baykuş sesleri yükseliyor hisardan.

İşte tutmağa bayrak, atmağa mızraklar var,
Rüzgârlarla yarışan binmeğe kısraklar var.
Takım takım ağalar, gâziler, yiğitler çok;
Önde Akşemseddin'le başımızda Fatih yok,
Dedirme pâdişâhım, bin haydi kıratına,
Ferman dilemekteyiz, işte geldik katına.
Susadık asırlardır, kanalım sefere biz,
Ferman buyur, koşalım zaferden zafere biz.
Hak yolunda hazırız gazâyâ dizi dizi,
Kaldır mağrur başını padişahım gör bizi.
Toplandık bir araya bin islâm diyarından;
Hep seni bekliyoruz, haydi kalk mezarından.

Mestan GÜNEL

Kayseri İmam-Hatip Okulu

Sorunuz Söylüelim

Suallere
Cevaplarımız

Hazırlayan :
GAZİ MERT

(İst. Yüksek İslâm Enstitüsü
Son Sınıf Öğrencisi

© İzmir'den sayın İsmet SOYER :

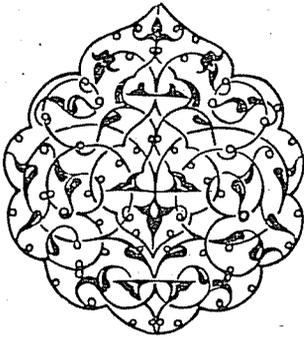
Bahsettiğiniz her 3 soru da ilgili mercilere takdim edildi. Üzülerek belirtelim ki, topyekûn ilgililer sudan bahanelerle böyle teşebbüslerin inhirafa uğrayacağı hususunda fikir birliğine vardılar ve «İmkânsızlık»lardan dem vurdular. Buna üzülmele beraber, İslâmın hukûkî, iktisâdî ve siyâsî sahalardaki prensipleri, modern Türkiyenin dinî ve millî değerlere bağlı genç nesilleri tarafından lime-lime ele alınması, İslâmın getirdiği nizâmın vicdanlarda gömülü fantazî prensipler olmadığını anlayan ve bunun şuuruna eren İslâm gençlerinin son zamanlarda (Türkiye'de anketler yapan ecebi gazetecilerin de dediği gibi) bir çığ gibi Anadolu'ya yayılmasından büyük gurur duymaktayız. Ve öyle bir zaman gelecek ki değil üç sorunuz, binlerce üç sorular bu gençler tarafından tatbikat sahasına konacaktır, İnşallah...

Bahsettiğiniz «Fâizsiz İslâm Bankası»nın Türkiye'de kurulup faaliyete geçmesinde hiçbir zorluk yoktur. Yeter ki bunun şuuruna eren hakikî Müslümanlar bulunsun... Birçok İslâm Memeleketlerindeki Faizsiz İslâm Bankası üzerinde çalışmalar müsbet netice vermiştir ve el'an faaliyet hâlinde olanlar mevcuttur. İslâm İktisatçılarının bir an evvel harekete geçip, bugün mühim bir ihtiyaç haline gelen faizsiz İslâm Bankası'nı Türkiye'de de kurmaları en büyük temennimizdir.

Yurdumuzda bugüne kadar açılan 60'a yakın İmam-Hatip Okulu ve 4 Yüksek İslâm Enstitüsü faaliyete geçtiği halde, imanlı nesli ellerinde hamur gibi yoğuracak, genç Müslüman-Türk kızları için Kız İlahiyat Liseleri ve Kız Yüksek İslâm Enstitüleri'nin kurulmaması hakikaten esef vericidir. İlgililerin böyle bir teşebbüsün imkânsız ve tatbik kabiliyyetinin zor olduğunu belirtmesine, İslâmî tesettüre riayet etmenin, İslâm âdet ve an'anelerine sadâkatin çok zor olacağını tebâruz ettirmelerine rağmen, biz de sizin fikrinize iştirâk ediyor ve yer yer kıpırdanışlar hâlinde olan, konferans, makâle ve eserlerle hemcinslerini uyarmağa çalışan İslâm Genç Kızlarının böyle bir çatı altında İslâm örf, âdet, an'ane, emir ve yasaklarına riayet ederek faaliyet göstermelerini ve bunun bir an önce faaliyete geçirilmesini temennî ediyoruz.

Sorunuzda belirttiğiniz üzere : bugün yurdun her tarafındaki din görevlilerinin sayısı 60.000'i geçiyor. Bunlar; birleşerek kendi aralarında diğer teşekküllere benzer, «Faizsiz Din Görevlileri Yardımlaşma Sandığı» kursalar, her şahıs ayda 10 lira vermek suretiyle bu sandığa yardımda bulunsa senede 7,5 milyon gibi muazzam bir meblâğ toplanır. Herhangi bir sebeble İslâm davası uğruna mağdur duruma düşen bir müslümana bu sandık yardım yapabileceği gibi daha bir çok hususlarda pek çok sosyal yardımlar da yapabilir. T.C.'deki mer'î kanunlar hiçbir zaman böyle bir teşekküle mâni olacak şekilde değildir. Temennimiz, Din görevlilerinin bir an önce bu şura ermesi, İslâm iktisatçılarıyla temasa geçerek böyle bir sandığı açmasıdır.

İlginizin devamını bekler, Din'i Mübin-i İslâm'ın bekâsı için yapılacak İslâm binâsının tuğlaları arasındaki küçücük bir taş mesâbesinde olan çalışmalarımızda teşvikci olmanızı istirham ederiz.

● **Denizli'nin Boğaziçi Kasabasından sayın Süleyman**

KARAKULA : «Muhammed İkbâl'in hayatı, dî-nî, edebî yönü ve eserleri hakkında etraflı bilgi verir misiniz? (Ayrıca İkbâl'i her yönü ile tanıtan Türkçe bir kitap ve eserlerinden Türkçe'ye terceme edilene var mıdır? Varsa isteme adresleri ve fiatları hakkında bilgi verir misiniz?)»

Büyük İslâm şairi Muhammed İkbâl, 22 Şubat 1873'de Hindistan'ın Pencap eyâletine bağlı Siyalkût şehrinde dünyaya gelmiştir. Dedeleri Keşmir brahmenlerinden... İlk tahsilini Siyalkûtta yapan İkbâl, yüksek tahsilini Lahor'da ikmâl etmiştir... O zamanın genç İkbâl'i şiir ve edebiyat meclislerine iştirak ediyor, muhtindeki şâirleri edebî zevkine ve fikrî orijinalitesine hayran bırakıyordu. Şemsül'ulemâ Seyyid Mîr Hüseyin'den farsca, arapca, ilm-i Ahlâk, ilmi Kelâm ve Tasavvuf okumuştur. Urdu dilinde birçok kitaplar ve gazeller vücûda getirmiştir.

Lahor Fakültesinde felsefe tahsilini bitirdikten sonra aynı fakültede hocalık etmiş, bir müddet sonra da tetkikâtını derinleştirmek için Avrupaya gitmiştir. Üç sene Avrupada kalan İkbâl ilk eseri olan **İranda metafizik'i** vücûda getirmiş, doktora tezi olarak Münih Üniversitesine takdim etmiştir.

Avrupa dönüşü Avukatlık mesleğine intisap eden İkbâl, Hindistanın istiklâli için şiddetle mücâdeleye girişmiştir. Avukatlık mesleğine girişinin sebebi, yabancı bir devletin hizmetinde bulunmamak ve Hindistan'ın istikbâli için savaşmaktı. Onun için en büyük engel Müslüman olmayan mutaassıp Hindûlar ve Hindûlarla bir arada yaşamının imkânsızlığına hükmederek 1930'da toplanan **Hint Müslümanları Cemiyeti**'nde bir konuşma yaparak, **Pakistan Haritası**'nı ortaya attı. Lâkin büyük bir muhalefetle karşılaştı. Kendisiyle alay dahî edenler oldu. Lâkin büyük vatanperver sarsılmadı, sebat etti. Mücadelesinde sarsılmaz bir azim gösterdi. Fakat 1934 senesinde Boğaz Kanserine yakalanmış, 4 sene bu hastalıkla mücâdele etmiştir. 1938 senesi Mart sonlarında hastalık vehâmet kesbetmiş, bütün uğraşmalara rağmen **21 Nisan 1938** senesinde vefat etmiştir. Lâkin ektiği tohumlar semeresini vermiş ve 1947 senesinde Lahor'da toplanan Müslümanlar Cemiyeti, **Pakistan İslâm devletinin** kurulmasına karar vermişlerdir.

Kısaca terceme-i hayatını takdim ettiğimiz İkbâl'in edebî yönü bambaşka bir husûsiyyet arzietmekte...

İkbâl; birçok husûsiyyet ve kudreti nefsinde toplayan bir insan... Bu müstesnâ yaratılışı tahlil-süzgecine tâbî tutarsak onu nazari olarak şu cephelerden mütâlâa etmemiz icap eder :

- 1 — Müsbet ilim;
- 2 — Sosyoloji;
- 3 — Vatanperverlik;
- 4 — Şiir ve Edebiyat;
- 5 — Tasavvuf.

1 — Onun müsbet ilim anlayışı Garbın anlayışıyla tamâmen ayrı... O, Garb'ı; müsbet ilim çerçevesi içine sıkıştı ruhu ihmal etmekle suçlar... Ona göre Avrupaı manasıyla müsbet ilim insanı hakikî insanıyyet mertebesine ulaştırılmaz. Gözü yalnız müsbet ilm'in mütâlâalarına dikip onun ilerisinde, insan ruhunun geniş bilgi

ve idrak kâinatını inkâr etmek sakat bir görüştür, İkbâl'e göre...

2 — İkbâl'in rûhî temâyülü ve bilhassa vatanperverlik duygusu, onu müsbet ilmin daha ziyâde sentetik kısmı olan Sosyolojiye ve bu ilim şubesinin mevzuları içinde de daha ziyâde felsefi olan dîni tetkikâta sevk etmiştir.

3 — Uzun bir esâret devrinin ezginlikleri ve bezginlikleriyle kıvranan bir muhitte yetişmesi, serazad, hür, kudretli ve ihtiraslı bir ruha sahip olması İkbâl'e vatanperverlik yönünden apayrı bir hürriyet kazandırmıştır. Pakistan devletinin kuruluşundaki çalışmalarında Muhammed Ali Cinnah'ın da dediği gibi : «**Metin bir kaya gibi daima dîmdik durmuş ve asla sarsılmamıştı.**» Büyük vatanperverin İslâm ittihadı hususundaki rehberleri **Nâdir Şah, Seyyid Cemâleddin-i Afganî ve Saif Halim Paşa'yı**:

4 — İkbâl, Mevlânâ'nın en büyük mürididir. Bu bakımdan eserlerinin en güzellerini farsca yazmıştır... Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin farsca olması ona büyük te'sir etmiş, rûhî ve fikrî mihrabı olan Mevlânâ'dan pek çok hususlarda ilham almıştır.

İran ve Pakistan'da yetişen şâirler arasında İkbâl; Büyük ve mümtaz bir mevkie sahibidir. O derece üstün ki ona, hâkimlerin bülbülü veya bülbüllerin hâkimi dense yeridir. İkbâl şiirde her şeyden önce, büyük, güzel ve ince mânâları gözönünde tutmuştur. O, şiirde öyle bir felsefe ummânında, göklerin o derece en yüksek yerinde dolamıştır ki; bütün gayretini, himmetini âsumânî mânâlara tevcih etmiştir. Mesnevî'yi taklid eden yüzlerce şâir arasında hiçbiri İkbâl kadar ona yanaşamamıştır. Bazan o derece güzel şiirler vücûda getirmiştir ki; âdetâ Mevlânâ'yla onu ayırmak çok güç... Bir maksada girişi, onu bir hikâyeye izah edişi ve bundan yüksek hakikatler çıkarışı tamamen Mevlânâ'ya benzer.

5 — İkbâl'in rûhî ve fikrî bünyesine damgasını vuran en hâkim vasıf, Tasavvuf'tur. Onun bu vasfı üzerinde mütâlâa yürütmek için bu felsefi ve rûhî sistemin tekâmül merhalelerinden uzun uzun bahsetmek icap eder. Lâkin biz bu zaman ve zemin içinde onu daha fazla anlatmaya muktedir değiliz. Yalnız tasavvufî yünden de şu kadarını belirtelim ki; İkbâl bâzan bir bakışta 2 cihani gören bir varlıktır. Yalnız kapıdan geçmekle evin içinden bahsedebilen bir insandır. Ona göre yüzlerce sene süren uzun aşk yolunu bazan bir âh ile aşmış geçmek kâbilidir. Onun bu âhını tahlil edersek, o zaman derin bir aşkın bu tek heceli mahsülü içinde bir tefekkür kâinatının gizlendiğini görürüz.

İkbâl'in hayatı, dîni ve edebî yönü hakkında söylenecek sözler bundan ibâret değildir. O müstesnâ insanı tanıtmak şu küçücük sahifelerle imkânsızdır. Onu tanımak için onu okumak, eserlerini tetkik etmek lâzımdır.

Onu Türk okuyucusuna tanıtmak ilk olarak Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan'a nasib olmuştur. Onun eserlerinden **Peyâm-ı Meşrik, Esrar ve Rumuz, Yeni Gülşen-i Râz, Zebûru Acemden Seçmeler, Kulluk Kitabı, Arbağan-ı Hicaz, Darb'ı Kelim A.r.s.d'i** Türk okuyucusuna takdim eden Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan'dır.

Yine; Misafir, O halde Ne Yapmak Lâzım-

dır Ey Şark Kavimleri adlı eserler Ali Nihat Tarlan tarafından terceme edilmiş; Türkiye, Pakistan ve İran Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı (RCD) tarafından Armağan-ı Hicaz ve Darb-ı Kelim A.r.s.d. ile beraber bastırılmak üzeredir.

Peyam-ı Meşrik, Esrar ve Rumuz'u; Bedir Yayınevi, P.K.: 1060 İstanbul, adresinden...

Zebur-u Acemden Seçmeler'i; Hilâl Yayın- evi, P.K.: 448, Ankara adresinden...

Yeni Gülşen'i Raz'ı; Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, İstanbul adresinden... temin edebilirsiniz.

Kulluk Kitabı da Hilâl Mecmuası tarafından tefrika halinde neşredilmiştir.

Bir de İkbâl'in **Anmari Şimal** tarafından **Cavidnâme** isimli eseri terceme edilmiştir ki bu eseri de İstanbul'un herhangi bir yayınevinden temin etmek mümkündür.

- **İstanbul, Beyoğlundan sayın Josef VOSGERİÇYAN:** Sorularımız dâvâ ve prensiplerimize aykırı olduğu için cevap vermiyoruz. Size tavsiyemiz; İslâmiyeti tetkik etmeniz ve rûhunuzda bir boşluk hissettiğiniz an ona sarılmamız'dır.

- **Konya'dan sayın Arif AYYILDIZ:** «Maddî durumu oldukça iyi bir vatandaşım. Yaşlı ve ihtiyâr bir babaannem var. Diğer kardeşlerim ona bakmıyor. Bu durumda mâlının zekâtını babaanne- me vermemde dinen bir mahzur var mıdır?»
Evet vardır. Bir kimse malının zekâtını babaannesine veremez. Verse de câiz olmaz. Zira maddî durumu oldukça iyi olan bir kimse babaannesine bakmakla mükelleftir.

- **Küçükköy'den sayın İmdat KAYA:** «Baba ölmüş. Geride; kız-oğlan, küçük-büyük evlâtlar kalmıştır. Bunları birlik kabul ettiğimizde zengin, ayrı kabul ettiğimizde nisâba mâlik olamayan fakîrin durumuna düşüyoruz. Bu durum karşısında Mâlî ibâdetleri kim ve nasıl yapacaktır. Meselâ; Kurban, Sadaka-i fıtır, Hac, Zekât gibi ibâdetlerde ne yapılmalıdır?»

Baba öldükten sonra geride kalan evlâtları birlik kabul etmeğe imkân yoktur. Çünkü baba ölmekle malı mirasçılara intikâl etmiştir. Binaenaleyh şer'an mirasçuları kimlerse, yine şer'iat tarafından tayin edilmiş bulunan hakları kendilerine verilir.

Kurban kesmek; hür, mukim, muslim ve zengin olan kimse için vâcibdir. Zenginden mak- sat, haceti asliye (şahsî ihtiyac) ndan başka namî olsun olmasın en az iki yüz dirhem gü- müş miktarı (yaklaşık olarak 1967 Türkiyesin- de 500 liraya yakın) bir mala malik olan kim- sedir. Kurban kesmekle mükellefiyet için İmam-ı Azam ile İmam Ebu Yusuf'a göre akıl bâliğ olmak şart değildir. Binaenaleyh zengin olan çocuğun veya mecnûnun malından velisinin kurban kesmesi lâzımdır. Fakat sorunuzdan an- laşıldığına göre küçük-büyük çocukların hepsi

baba ölmekle nisâba malik olamayan fakirin durumuna düşüyorlar ki, nisâba malik olmama- ları kurban kesmemelerini mücibdir.

Sadaka-i fıtır'da: Aslı ihtiyaçlarından baş- ka ikiyüz dirhem gümüş (yaklaşık olarak 500 lira) miktarı bir mala sahip olan kimseye vâ- cibdir. Eğer küçük çocuk zenginse sadaka-i fıtır- ını, onun malından velisi veya vâsisi verir. Eğer velisi vermezse büyüdüğü zaman kendisi- nin vermesi lâzımdır. İmam-ı Muhammed ile Züfer (R.A.) «Velisi kendi malından verir» de- mişlerdir. Eğer bu kimseler bahsettiğiniz gibi hakikaten nisâba malik değillerse, kendileri için sadaka-i fıtır vermek icap etmemektedir.

Hac; Müslüman, Akıl, Bâliğ, Hür, Haccın farziyyetine vâkif, Hac vazifesini meşakkatsiz bir sûrette gidip ifâ edebilecek kudrette, Hicaza gidip gelinceye kadar kendisinin ve âilesinin maddî durumunu temin etmiş bir kimse üzeri- ne farzdır. Sorunuzda bahsettiğinize göre çocukla- rın nisâba mâlik olma durumları bahis konusu değildir. Büyüklere ancak nisaba malik olduk- ları zaman farzdır. Çocuklar ne kadar zengin de olsalar kendilerine Hac farz değildir.

Zekât'a gelince: Ayrı ayrı nisâba malik ol- mayanlara zekât farz değildir. Şayet ayrı ayrı nisaba mâlik olsalar büyükler zekât vermekle mükelleftir. Küçüklere ise ne kadar da zengin olsalar zekât yine farz değildir.

- **Çanakkale Bayramıç Kazasından Sayın Ramazan EREN:** «Topkapı Saray Müzesindeki altınların zekâtlarının hükümet tarafından verilmesi lâ- zım mıdır?»

Topkapı Sarayı Müzesindeki altınlar Mal-ı Mirîdir. Yâni; hükûmete âit mal'dır. Hükûmet ise zekât verici değil, zekât alıcı'dır. Zekât'ı alır ve yerlerine sarfeder. Zekât; Zengin olan müslüman efrâdına farz'dır. Hükûken Mânevî birer şahsiyyet sayılan devlet ve müesseseler şer'an zekât vermekle mükellef değillerdir. Binaenaleyh Topkapı Sarayı Müzesindeki altınla- rın zekâtının olup olmaması diye bir mes'ele yoktur ve düşünülemez.

- **Burdur'dan Sayın Harun ÜNAL:** «Ölen bir adamın kalan malından çocuklarının miras hakkı oldu- ğu mâlumdur. Bu adamdan hâmile kalan karı- suun (doğmayan) çocuğunun da miras hakkı var mıdır?»

El-İhtiyâr adlı fıkıh kitabınının 5. cildinin 113. sahifesinde şöyle söylenmektedir: «...Ce- nin (doğmamış çocuk) mirası olur. Fakat his- sesi ihtiyâtan doğumla açığa çıkıncaya kadar muhafaza edilir. 2 sene içerisinde canlı olarak doğarsa varisci olur. Çünkü artık mevcûdiyyeti bilinmiştir.»

Fıkıh kitaplarımız bu şekilde, bir adamdan hamile kalan kadının doğmamış çocuğunun mi- ras hakkı olduğuna dair açık sarahatlarla do- ludur.

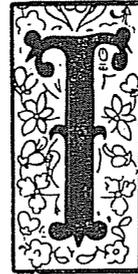
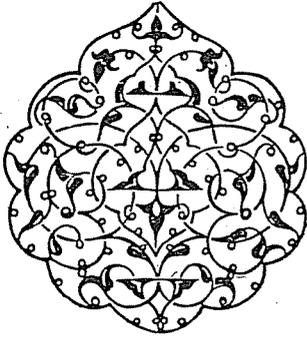
Hoşca kalınız.

Düşünen Gençlik

CAHİT

ZARİFOĞLU

BUHRAN

ÜRKIYE'NİN her türlü müesseseleriyle birlikte bir buhranlar zinciri geçirdiği yaygın bir kanaat hâline gelmiş bulunuyor. Bir devlet olarak geri kalmış olmamızın, ilerleme yarışına batı devletleri ölçüsünde katılmayışımızın sebeplerini gelişigüzel ve kaba bir şekilde bu buhranın

içinde görenler ve bu buhranın sebeplerini derinlemesine araştıranlardan bazıları, Türkiyenin bir «fikir buhranı» geçirmekte olduğunu söylüyorlar.

Bütün bir milletin buhran geçirmekte olduğu söylendiğine göre, milletçe mevcut bir «ide»nin buhranının olmaması gerekir. Ancak memleket sathına yayılmış, çoğunluğun benimsediği ve inandığı bir idenin buhranı da, belli bir zümre, genellikle de idareci zümre buna aykırı geliyorsa, idarece zümrenin boğmak isteği ideye karşı yaptığı baskı ölçüsünde çoğunluğun benimsediği, ama tatbik edemediği, ona göre yaşyamadığı idenin buhranı olabilir. Bu da ide buhranı değil, fakat mevcut olan idenin yaşanılmama, yahut bir hayat ve idare tarzı olamama buhranı anlamına gelir. (Bu şık birazdan arzedeceğimiz şıkın bir adım ileri atmış şekli olurdu). Böyle bir buh-

ranın ise çok belli sebepleri, hedefleri, ve elemanları vardır. İnanılan fikrin tam belirmesi, hedefinin tam açıklık kazanması ve elemanların, yani inanan kütle ile karşı gelen zümrenin uyuşma imkanlarının tam ortadan kalkması hâlinde buhran bir mecburiyet olarak patlak verdiği zaman da paniğin, belki sınırları ve hedefleri aşarak, fakat hangi şartlar sağlanınca durulacağı bellidir.

FİKİRSİZLİK BUHRANI

Türkiye için söylenen «fikir buhranı» yukarda söylediklerimize uymuyor. Bu yüzden de «fikir buhranı» klişesi içindeki saklı mana «fikirsizlik buhranı» açıklığını kazanıyor. Demek isteniyor ki Türkiye, hangi ideye bağlanacağını seçememek, tesbit edememek huzursuzluğu içindedir. İninden çıkarılmış ve boş ovada her yönden boynuna kementler geçirilmiş, inini ve kendini düşünebilme, kendine dönüp yeniden ileri gitme imkanlarından alıkoyulmuş, zâhirî ve değişken ilerilere ve gerilere, sağa ve sola çekilen uysal bir tavşan olmuştur.

DELER ve buhranla direk temasa gelmeden, onların varlığı veya var olma mecburiyetinden bîhaber, ama yine de bir sağ duyu kümesi, bir gizli makine olarak işleyen ve çoğunluğu teşkil eden kaba deyi mi ile halk, buhrandan bîhaber fakat buhranın ham maddesi olarak, tarihî, sosyal ve biyolojik bir hareket içinde, kendine mahsus tempoyu hiç bir zorlamaya aldırmadan, değiştirmeyerek, gelişip gitmektedir. Tarihî sürecin içinde, ve mâzisinin yaptığı baskı altında, gelişmelerinden, bazan dar, bazan geniş politik yatırımların oyunlarından ve çatışmalarından habersiz

olduğu üst zümrelerden birine; bir-iki sloganından ötürü bağlanmakta, gizli ve ağdalı potansiyelini bu zümrenin arkasına destek yapmakta, fakat aktif olmayı gerektiren herhangi önemli bir durumun şartları, bu potansiyeli, bu muğlak ve yurt büyüklüğündeki iş gücünü «işyapar» hale getirememektedir. Büyük bir duygulanmaya, hasâsiyete ve şovalyeliklere müsâit olan bu iç unsur, aldatılmalara, bozulmalara, zararlı tesirlere sofralarını, mahremiyetini ve kolay yaralanır yerlerini, ve hatta destan kahramanı Siegfrit gibi ejderin kanı değmemiş olan yaralanabilir tek yerini açmış olarak, bazan bir sağ duyu kesafeti, bazan bir türlü ortadan kaldıramadıkları mâzînin büyüklüğünden gelen yedi canlılık, bazan da mücerret olarak beklenen büyük hareketten ışıklar sezerek ayakta durmakta, fakat — mutlaka yüzlerce devirici yara almış olarak — ayakta durmaktadır.

TEKSİF

Üzerinde işlenecek, bir şekil verilince de büyük hareketin merkezi durumuna gelecek tek kaynak olan halktaki bu unsurun, vakit öldürümünden ve belki de çoğunluğun dikkatini başka bir yönde bulundurmaya gerek menfaatları ve gerekse düşmanlıkları, gerekse de cahillikleri yüzünden arzu eden zümrelerin ortaya çıkardıkları herhangi bir hissî meseleye birdenbire ve çok koyu bir şekilde teksif olabilmesi, üzerinde durulacak husûsiyetlerden bazılarıdır.

Bu tip teksiflerin sonucu da, ortaya çıkarılan ve çoğu zaman bir istismardan yahut ileriye bakamamaktan dolayı zaman içinde çok önemi varmış gibi görü-

nen, hissî meselenin hazırlanmış hedefi ne olursa olsun, hiç bir zaman halkta aktif bir hareket doğurmamakta, teksif, her seferinde arkada bir çok maddî masraf, bir sürü boş laf, gevezelik, bir sürü insan enerjisi israfı bırakarak sönüp gitmektedir.

Büyük bir mâzînin ve medeniyetin sönmüş ateşi olan halkımız, ancak külün altında kalmış bir kaç parça korun sıcaklığını duymaktadır. Bunun da ne derecesi, ne de olup olmadığı bellidir.

Türk milletinin kalkınmasını isterken ve ona bir hareket vermeyi düşünürken, hele «milletçe kalkınma» derken, karşılaşılan kütle sağcı iyiniyetlilerin dayandıkları bu tip özellikleri taşımaktadır.

İDE

Halk bir ide'den mahrumdur.

Onun ne fikri vardır, ne de durup dururken kendiliğinden herhangi bir fikre bağlanacak, inanacak ve onu bir anda doğrulup herşeye hakim kılacak bir kâbiliyeti...

Halk ide'den mahrumdur ama etrafta bir takım ideler yok değildir. (Her türlü yabancı uyruklu ve yerlisi, kısmen yerlisi, bunların Türk toplumunun bünyesine uyanlar, uymayanlar, onların halka sunulmaları v.s. geniş bir inceleme konusu) Fakat bu güne kadar onun ihtiyacı olan, onun anlayacağı dille ona indirilmemiştir.

DEMOKRASİ TECRÜBESİ

DEMOKRASİ idesi ve batılılaşma hareketi halka indirilmiştir. Gerçeğe daha yakın bir söyleyişle, üzerlerinde insafsız tıbbî denemeler yapılan harp esirlerine revâ görüldüğü gibi, halka indirilmemiş, fakat halka sokulmuştur. Bir batılı

gibi, batı anlayışı tahtındaki demokrasiyle yaşayabilen zümre, halkın da o şekilde yaşamasını emretmekte bir mahzur görmemiştir. Ve girişilen denemenin başarıya ulaşip ulaşmadığı düşünülmeden, hastaya eline her fırsat geçen ihtirası ve muhayyilesi ölçüsünde başka hastalıklar isnat etmiş ve şırıngaya saldırmış. Ve halk zamanla şırıngaların muhtevalarına değil, fakat kendisine iğne yapılmasına muafiyet kazanmıştır. Muhtevaların karışık tesirleri ise tembellik, vurgunculuk, işsizlik, ahlâk bozukluğu... halinde genel manzara olarak devam edip gitmektedir. Ve buna hâlâ devam edilmektedir.

Demokrasi idesi ve batılılaşma halkın yaşayışının içine kadar sokulmuş, halk onunla her türlü alışverişi yaparak pratik

ihtiyaçlarını, pratik zekasını kullanarak gidermiş, fakat esasta ona yabancı kalmıştır.

Bir ülkenin kanunları o ülke halkının yaşayışını yüzlerce noktadan keser. Kanunlarla halkın iç-yaşayışının, inançlarının, geleneklerinin uyuşması ölçüsünde istikrar vardır. Türk halkı ise evinde başka türlü yaşamakta, meselâ mahkemelik bir işi olunca da âdetâ Avrupa'ya gidip mahkeme olup gelmektedir.

Demokrasi Türk halkının yabancı olduğu bir şey değildir.

Medeniyetinin geçmişinde demokrasinin dünya tarihinde bir kere daha eşi görülmiyecek olan altın örnekleri vardır. Ona yeni sunulan demokrasi ise, asırların biriktirdiği ve katılaştırdığı karaktere göre tutanaksızdır. Batı demokrasisi Türk toplumu için

eksiktir. Halk belli bir fikri; içinde yoğurmamış olduğu, «İde»siz olduğu için de, istediğini yapabilen bir zümrenin getirdiğine de; ne hayır diyebilmiştir, ne evet.

KOMÜNİZM

FAKİRLİĞİN ortadan kalkmasından son derece ürken ve korkan yerli komünistler ise, özet olarak, fakirliği ve cahilliği, kaba kuvveti istismar, beşerî hırsları tahrik, şiddet, beyinleri ve mânevî değerleri kısırlaştırma gibi en kolay yolu seçmişler, fazla zora ve haysiyetliye müsâit olmayan fikir ve ruh sefaletleri içinde komünist ideyi benimsemişlerdir.

Türk toplumunun yukarıda çizdiğimiz husûsiyetleri, onlara bazı yerlerde at oynatma imkanları verebilmektedir.

Naat-ı Şerif

*Hudânın en büyük ihsanı sensin Yâ Resûl-Allah
Benim her derdimin dermanı sensin Yâ Resûl-Allah*

*Cihan medhûş-i hayrettir zuhûr-u mucizâtından
Tarikat ehlinin bürhânı sensin Yâ Resûl-Allah*

*Nola arş olsa ferg südde-i bâb-ı inâyâtın
Saadet mülkünün sultanı sensin Yâ Resûl-Allah*

*Seninle anlaşıldı şive-i ahkamı aynıyet
Berât-ı vahdetin unvanı sensin Yâ Resûl-Allah*

*Cebîn-i ademiyet nakş olundu nûr-u hüsnünle
O vechin sûret-i rahmanı sensin Yâ Resûl-Allah*

*Alîl-i derd-i aşk-ı şevkin olsun dâima hikmet
Benim her derdimin dermanı sensin Yâ Resûl-Allah*

*Kemâlin hak cemâlin ayn-i haktır kim bu mânâyı
Bize gösterdi sîrr-ı men re'ni Yâ Resûl-Allah.*

Hersekli Ârif Hikmet Bey

Neşriyat-Tenkid-Tahfil

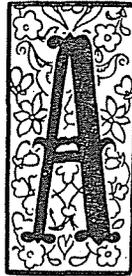
Tarih ve Lisâniyât

İslâm Ansiklopedisi'nde

«İSTANBUL» adı

I. Semahaddin

CEM

VRUPANIN en meşhur, eski ve güzel, şarkın ve garbın bilhassa nâdide ve nâdir jeo-politik ehemmiyeti hâiz İstanbul şehrinin ilk adı «Vyzantium» diye kabul edilir.

Biz bu mevzûda bir makalemizi Tohum Mecmuasının 1964/9 numaralı nüshasında «İstanbul ve Fâtih» başlığı altında neşretmiştik.

A. A. Vasiliev, Megaralı göçmenlerin başındaki Bizas (Vyzas) tarafından ve Halkhedon müstemlekesi tesis olunduktan sonra milâddan önce 658 yılında kurulduğunu ve Vyzas müstemlekesinin başşehri «Byzantium» olduğunu yazmıştır. En eski sâkinleri ise Trak'lar sanılmaktadır.

«İstanbul» adlı fransızca ve lüks baskılı eserin sahibi Clément Alzonne dahi aynı fikirdedir: Yâni milâddan önce 652 tarihinde ilk defa kurulup bu gemicinin adını almış ve sonra Bizans olmuştur.

Bu hikâye, hâlen bir efsane, bir masal (lejang) olarak kalma seviyesini aşabilmiş değildir.

Leningrad Üniversitesi profesörlerinden M. V. Levtchenko ve müverrih Georges Young, eserlerinde İstanbul'un menşei bahsine temas etmezler. Keza müteber birer bizantolog olan J. B. Bury ve Charles Diehl de bir şey söylemezler. Daha sonraki Bizans neşriyatında da böyledir.

İstanbul adının menşei umumiyetle «Constantinopolis» kabul olunur. Fakat buna itiraz edenler vardır. Bu ismin (Konstantinopolis)den geldiği iddiasını biz de kabul edemeyeceğiz.

(İstanbul) adının yunanca Constantinopolis'le) zerrece alâkası ve râbitası yoktur.

İslâm Ansiklopedisi'nin 1959 tarihli 53-A cüzünün 1143 ncü sahifesinde ikinci sütunda şu iddiada bulunulmuştur:

«...şehrin türkçe adı, gerekçeden gelen İstanbul idi...».

Bu, klâsikleşmiş ve isnâdı yanlış köhne bir bilgi neticesinde ortaya çıkan bir iddiadır, garip ve acayip bir iddiadır.

Evvelâ her iki isim de, hangi şekle girerlerse girsinler birbirlerine hiç benzemezler. KOS veya KONS hecesinin zamanla

(İs) hecesine istihalesi akla ve mantığa uygun değildir; her iki hece de başka başka sesler verir ki bu sesler tahrife uğrasa da (Ko) gibi sert bir ses kolay kolay zâil ve kaybolamaz. Yunanca ismin yakın varyantları KONSTANPOL, KESTENPUL veya KASTANPOL olabilir ama (İSTANBUL) olamaz. Çünkü İstanbul kelimesinin aslı grekçe değil, yine türkçedir. Kelime İskit Türkleri lisanına kadar uzanır.

İSTANBUL adının menşei iskit türkçesi olan (AST-AN) dır, kısaca «Astan» okunur. Şehri tesis edenler de milâddan önce 1300 tarihinde Asyadan göçen ve Saka Türklerinden bir kol olan İskit Türklerinden Marmara havzasına yerleşmiş bir Kabiledir; «Ast-An» ile «Ast-Agon» kasabalarını kurmuşlardır. Biricisine bilâhare yunanlılar «Astan-polis» yâni Astan şehri demiş, telâffuz türkçeye intikal ettikten sonra zamanla «Asitâne» ve «İstanbul» olmuştur. Ast-Agon, İskit Türklerinin Üsküdar ve Kadıköy cihe-tine yâni Anadolu yakasına verdiği isimdir. Yunancada bu yaka «Halkhedon» adını almıştır.

«İskit» kelimesi de (Saka) sözünün yunanca bozulmuş şeklidir. Efganistanın cenubu garbinda bulunan Sicistan da doğu Saka Türklerinin ilk defa zaptettikleri (Saka-Astan) şehridir; zamanla Saka-Astan da Sicistan'a inkılâb etmiştir. İstanbulu böyelce kuran ve adını koyan Saka Türkleri, milâdi birinci asırda diğer kavimlerle karışmışlardır.

Hıristiyan hükümdar Nişli Constantinos tarafından 11 Mayıs 330 tarihinde idare merkezi ittihaz edilerek Constantinopolis adı verilen şehir, 29 Mayıs 1453 gününde yerini ebediyen İslâm Türklerin İstanbul'una bırakmış ve bu suretle de yepyeni bir isimle köklü bir medeniyet, bir hars ve dîn hayatına girmiştir.

Bu şehrin hâlis türkçe olan «İSTANBUL» adını 1391 yılında ilk kullanan Sultan Yıldırım Bâyezid'dir.

Rahmetli târih bilgini İsmâil Hâmi Danişmend «İstanbul» adını noktasız olarak (ISTANBUL) diye yazar ve kullanırdı. Aslı türkçe olan bu kelimenin âhenk kaidesine uygun bir şekilde noktasız olarak yâni «I» harfi ile başlamak üzere «Istanbul» telâffuz edilmesi daha doğrudur ve İ. Hâmi Danişmend bunda tamamiyle haklıdır.

İSTANBUL şehrinin bir çok adı arasında bizee üzerinde en ziyade durulması lüzumlu (İSLÂMBOL) adıdır. Bu ad 1703 den 1807 ye kadar bir asırdan fazla bir zaman içinde Devlet-i Osmâniye sikkelerinde geçmektedir. Yâni Üçüncü Ahmed'den Dördüncü Mustafa'ya kadar altı pâdişah devrinde şehrin adı resmen «İSLÂMBOL» idi. 1807 de Dördüncü Mustafa Osmanlı tahtına çıktığından itibaren sikkelerden «İslâmbol» adının kaldırılmış ve yerine «Konstantiniyye» nin konulmuş olduğunu hayret ve esfle görüyoruz. Bu ilk hıristiyan adlı sikkelerin üzerindeki tarih de 1222 dir, milâdi 1807-1808 yıllarına tekabül etmektedir.

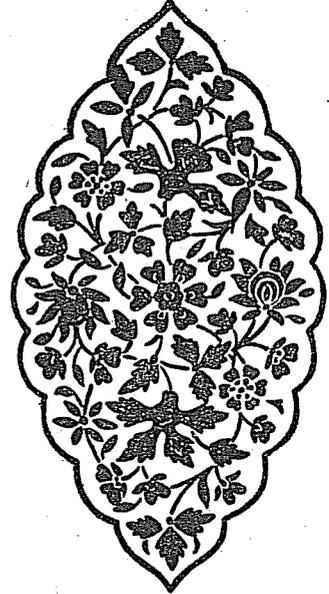
İslâm Ansiklopedisi'nde bu bahsi yazan zât, «İslâmbol tâbiri, Tanzimat devrinden itibaren bırakılmıştır» diyor. Halbuki sikkelerde daha 1222 de «Konstantiniyye» adı vuzuh ve sarâhatle okunmaktadır. Şu hâle göre İslâmbol adı, Üçüncü Selim'den sonra paralardan kaldırılmış oluyor.. Sebebi? Bilemiyoruz. Fakat bu frenkçe hareket, ilk göstermelik Batılılaşma hamlesinin meş'ûm ve yıkıcı öncüsü vasfını taşımaktadır. Anlaşıyor ki, bundan sonra Batı hayranlığı bir sel, bir yangın âfeti gibi vatan sathını Saraydan köye kadar istilâya başlamış, Sultan İkinci Abdülhamid bu tehlikenin önünü almak gayesiyle son derecede titizlik ve gayretle çalışmış ise de inhitat ve inkırâzın vukuuna mâni olamamıştır.

KONSTANTİNİYYE adının kullanıldığı devre, bu şehrin isminin fetret devridir. Yerini çok şükür türkçe isimlere bırakmış ve nihayet yine hâlis türkçe olan (İSTANBUL) da karar kılınmıştır. Kelimenin ancak son hecesi yunanca «polis» den bozmadır. Bu sebeple, İslâm Ansiklopedisindeki makalede iddia edilen hususu bir bu şekilde düzeltmiş oluyoruz.

Mümkün olsa da İstanbul adını «İSLÂMBOL» a çevirsek ve tercihan bu güzel ismi kullanmağa başlasak.. Resmî evraka diyeceğimiz yoktur. Lâkin, «İslâmbol» adı, diğer bütün isimlerden daha güzel, daha yerinde, daha şirin ve caziptir.

Mâzimizdeki güzel ve yakışıklı an'aneleri yeniden canlandırmak ve ya-satmak şüphesiz çok iyi ve yerinde bir harekettir.

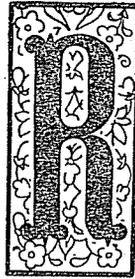
NOT: Aylık bir tarih mecmuasının bir nüshasında İskitler'in Türk ol-madıkları iddia edilmiştir ki yan-lıştır. İskitler aslen Türk ırkına mensup ve tarihe intikal etmiş eski bir kavimdir.

Mûsikî

CAHİT ÖNEY

Mûsikîmizin mahvına doğru

ESMÎ gazetesinin 30 Haziran 1966 tarihli nüshasında neşredilen «Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kuruluş ve Görev Yönetmeliği» Türk Mûsikisini kasdı ve gayri ilmi davranışlarla ortadan kaldırmak isteyenlerin âmâline göre hazırlanmış, hazırlanmıştır. Bu Yönetmelikte mûsikî; ilim dışı bir görüş ve kasıtle 3'e ayrılmış ve Türk Mûsikisi ile Batı Müziğine ilâveten (ÇAĞDAŞ TÜRK MÜZİĞİ) gibi düzmece bir müzikten bahsedilmiştir.

(1980'e kadar Türk Mûsikisinin, Türkiye'de, Türklere unutturulması) hakkında gizli plânlar hazırladığı hususunda şâyiâların dolaştığı şu sıralarda, bu davranışın ehemmiyet ve muhtemel neticelerine temas etmeden önce, bazı ilmi-iptidâî malûmların arzı zarûridir :

Dünyâmızın, üzerinde yaşadığımız bölümünde 2 çeşit mûsikî icrâ edilir ve dinlenilir ki bunlar da: Türk Mûsikisi ve Batı Müziğinden ibarettir. Diğer kıt'alarda ise, Türk Mûsikisinin yerini Hind Mûsikisi, Çin Mûsikisi... alır.

Cigan müziği, Macar müziği, Caz müziği, Ye-ye müziği, Opera müziği, Kilise müziği.. Batı Müziğinin tavr, teknik ve maksat yönlerinden husûsiyet arzeden bölümlerinden ibaret olduğu gibi; Türk halk müziği, Klâsik müzik, San'at müziği, Oyun havaları, Câmî müziği, Tekke müziği.. Türk Mûsikisinin gene tavr, teknik ve maksat yönlerinden husûsiyet arzeden bölümleridir.

Bir müziği diğerlerinden kesin hudutlarla ayırıp: (Bu Türk Mûsikisidir; bu Batı Müziğidir..) dedirten husûsiyet; bu müziklerin (SİSTEM)lerinin birbirine hiç benzemeyişinden; yani, bir oktavlık aralığın seslere bölünüş formüllerinin başkalgından ileri gelir. Meselâ: Batı Müziğinde 1 oktav aralık 12 (müsâvî) ses şeridine bölünmüştür; aynı aralık Türk Mûsikisinde ise 24 (gayri müsâvî) parçaya bölünmüştür. (Bundan dolayıdır ki: Batı Müziğinde yarım ses vardır sözü doğru ve Türk Mûsikisinde çeyrek, dörtte bir ses vardır, sözü ise yanlıştır). Bir kısım Asya millet-

lerinin müziğinde ise aynı aralık 5 (gayri müsâvi) parçaya ayrılmıştır.

Cinsi ne olursa olsun her müzikte, önem sırasıyla: melodi, ritm, armoni (çok-seslilik) unsurları vardır. Bunlardan melodi, o müziğin sistemi ile ilgili olup en önemlisidir. Armoni ve hattâ ritmsiz (taksim, gazel gibi) müzik türleri (formları) bulunmasına mukabil, melodisiz müzik olamaz.

Batı Müziği sistemine göre bestelenmiş (veya başka bir sisteme ve meselâ Türk Müsîkisi sistemine göre bestelendiği halde Garp Müziği sistemine göre notaya alınmış!) bir esere, yalnızca Türk-Müsîkisinde bulunan Türk-aksağı, Müsemmen, Devri Hindî gibi ritimler (usüller) uygulanabilir; bu halde ortaya çıkan eser ne Türk Müsîkisi eseridir, ne Türk ve Batı Müzikleri karması bir eserdir; gene Batı Müziği eseridir! Bunun gibi, Türk Müsîkisi sistemine göre bestelenmiş ve dolayısıyla bu sistemin gerektirdiği husûsî bir nota ile tesbît edilmiş bir esere de armoni (çok-seslilik) uygulanırsa (ki çok iyi olur!), ortaya çıkacak eser, 24 (gayri müsâvi aralık) bulunmamak kaydıyla (!) gene Türk Müsîkisi eseridir. Çünkü; armoni, kontrpuan, fûg, orkestrasyon gibi imkânlar müzik sistemi ile alakası bulunmayan birer teknik husûsiyetler.

Yukarıda bir nebze de belirttiğimiz gibi 1 oktavı 12 yarım sestem müteşekkil Batı Müziğini ifade eden nota sisteminin değiştirme (alliterasyon) işaretleri (diyez, bemol, bekar..), 1 oktavı 24 gayri müsâvi parçalı sestem müteşekkil Türk Müsîkisi eserlerini tesbit ve ifâdeye yetmez; bundan dolayı, ilâveten farklı diyez ve bemoller de kullanılmak zarûreti vardır.

Müzik hakkında bu iptidâi mâlûmâtı bilmecebûriye kaydettikten sonra sadede gelelim :

24 Sesli Türk Müsîkisi eserlerini 12 sesli Batı Müziği notası ile tesbit ve çok-seslendirme; Türk Müsîkisini geliştirmek yerine tahrif ve dejenere etmenin, yarın da ortadan kaldırmanın yolu olarak benimseyen bir kısım aşâğılık kompleksi sâhibi Batı Müziği mensuplarımız; bundan yıllarca evvel (Çil horozum kayboldu, Adana'nın yolları taştan) gibi muharref ucubelerle ortaya çıkmışlar ve bunları Ankara Radyosunda, Türk Müsîkisi saatlerinden % 10'unu işgâl ederek Modern Türk Müziği diye bizlere zorla dinletmek

yolunu tutmuşlardı. Halbuki, yukarıda verdiğimiz izahattan da anlaşılacağı üzere, bu ucubelere müsîki demek gerekse bile, tağyir ve ircâ edilmiş sistemine bakılarak Batı Müziği eserleri denmesi zarûri olurdu.. Diğer taraftan, Türk Müsîkisi eserlerini; bünyesini, sistemini bozmadan çok-sesliliğe (polifoniye) kavuşturmak mümkündür ve bu, rahmetli Hüseyin Sâdettin Arel ve talebeleri tarafından yapılmıştır. İşte asıl Çağdaş Türk Müziğini temsil eden bu eserlerin icrâsına bir türlü yanaşmamakla kasdını, anlayanlara açıklayan Radyolarımız, bu defa işi bir merhale daha ileriye götürerek, Resmî Gazete'de neşredilen bir Yönetmelikle, vaktiyle kullandığı ve Türk Müsîkisinin bir türü olarak târif ve programlarında takdim ettiği Modern Türk Müziği lâfını da bir tarafa bırakıp, Türk Müsîkisi ve Batı Müziği dışında bir Çağdaş Türk Müziği icâd etmiştir. Bu davranış, ilim bakımından utanç vericidir.

Şunun-bunun eserini tahrif ve tağyir ederek çok-seslendirmek yerine bizzat bu tarz besteler yapmalarının da bir sebebi olmak gerekir!

87, 99, 135, 143 cü maddeleriyle, yerine, Çağdaş Türk Müziği dedikleri bu düzmece müziği ikâme suretiyle asıl ve asil Türk Müsîkisini üçüncü bir merhalede ortadan kaldırmağa azmetmiş olanların âmâline göre hazırlanan bu Yönetmeliğin iptâlî şarttır. Tasvibi ile yürürlüğe girdiğine göre, Turizm ve Tanıtma Bakanının, iptâl husûsunda da yetkili olması, genel hukuk kâideleri icâbidır. Bu hâdise, skandal; Turizm ve Tanıtma Bakanlığının; Türk ve Batı Müsîkilerinden ve hattâ umûmiyetle müsîkiden anlayan mütehasısı bulunmadığını, Bakan tasdikinin basma-kalıp bir formalite icâbı sayıldığını ortaya koyması bakımından da esef ve dehşet vericidir!.. Milli Kütüphânemiz Müsîki bölümünün başında Türk Müsîkisinin ümmisi ve o nisbette de düşmanı, körü-körüne Batı Müziği hayranı bir zâtn yıllardır tutuluşu, gerçek bir kıymet olan Genel müdürüne ekibini kurma yolunda mutlak selâhiyet tanınmaması.. ve bu yazıya sığmayacak sâir tasarrüfler, Resmî mercilerin, Türk kültürü sahasında pek kifâyetsiz, bilgisiz olduğunun belîğ misâlini teşkil eder. Türk Müsîkisini dejenere etme plânının fâil-i aslisi TRT ise de, Yönetmelik Bakanlık tasdiki ile mer'i-yete girdiğine göre; her beliyede

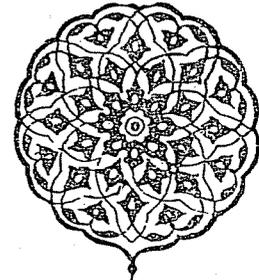
münhasıran TRT'nin suçlandırılması hatâlı yolu bırakılmalı; bu müessesenin kasdı kadar, bakanlıklar yetkililerinin cehli de dikkati çekmelidir.

Şunu da belirtelim ki; bu kasıtlı şahıslar, bu kâbil hesap sormalar karşısında Hükûmete: (Keyfiyeti Devlet Konservatuarımıza sorunuz; onların hükmüne, hakemliğine râzıyız!) demek ve Devlet Konservatuarından da gene kendileri, emellerine göre karar çıkarmakta veya çıkartmaktadırlar. Bu oyun, çoktan bayatlamasına rağmen sürüp gitmektedir.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının bu Yönetmeliği iptâlî şart ise de, gerekli incelemenin hangi yetkililerce (!) yapılabileceği dikkatle takibe değer.

TRT'nin, bir müsâbaka açma yerine (mâlûm ve muayyen) bestekârlara eser ısmarlama yoluna gidişine dikkati çekecek husus (para) olmamalı; (düzmece) müzik dolayısıyla patent sâhiplerine müracaattan başka çıkar yol görülememesi gerçek san'atçıların dikkat ve ibret nazarlarını celbetmelidir!

Türk kültürünün vazgeçilmez unsurlarından birinin daha tehlikede olduğunu ilmi delilleriyle ve etraflıca belirttik. Hitâbımız daha ziyâde istikbâle, san'at târihimize ise de; effkârı umûmiyenin, alâkadâr Bakanlık ve TRT'den, müsbet icraat yanında ilmi ve mufassal mütâlâa da bekleyeceği çok tabûdîr!

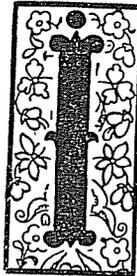
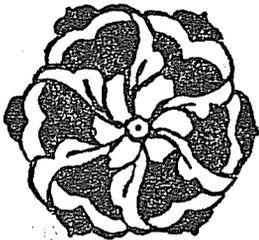
Tıp

Bir hadisin düşündürdükleri:**MISVAK - DIŞ FIRÇASI**

Dr. Âsaf
ATASEVEN

«Tırnaklarınızı kesiniz, kestiklerinizi gömünüz; diş etlerinizi yemek kırıntılarında temizleyiniz. Misvak kullanınız. Sararmış dişle, kokar ağızla yanma gelmeyiniz.» (1)

Hadis-i şerif — Tirmizî

İSLÂM dininin mükemmel prensiplerinden biri de ortaya koyduğu temizlik kaideleridir. O, temizliği imandan saymış (2) ve buna verdiği büyük ehemmiyet, ancak Tıp ilminin kaydettiği gelişmeler neticesinde daha iyi anlaşılmuştur. Yüce Peygamberimiz (S.A.V.)'in sağlığa dâir buyurdıkları Hadislerin her biri bir hikmet ve ilmi bir görüşün ifadesidir.

Ağız ve diş temizliği, insanın yapması lâzım gelen temizliklerin ilkidir. Çünkü birinci derecede pis kabul edilebilecek ağız ile, etrafımızdaki bütün eşyaya temas vasıtası olan ellerimizdir. Bu temizliğe riayet etmeyenlerde ağız ve bununla yakın irtibatı olan organların bir çok hastalıkları husûle gelebilir. Bunları kısaca zikre delim :

Ağız yara, iltihap ve ırları, ağız kokusu, diş çürükleri, dişeti iltihap ve abseleri, dil, dudak, bademcik, kulak, burun, yatak, göz, yüz sinüsleri, yemek borusu iltihapları, akciğer, beyin iltihap ve abseleri, mide, bağırsak ve diğer uzak organların iltihapları... Bütün bu hastalıklar ağızdaki mikropların (3) patojenite — hastalık yapma kabiliyeti — kazanmaları veya diğer husûsi hastalık mikroplarının ağız yoluyla bulaşmaları neticesi husûle gelir. Hemen işaret edelim ki bütün bu hastalıkların husûle gelmesi için boğazda uzviyeti, mikroplara karşı koruyucu, onları bünyesine alarak tahrip eden bademcikler vardır. Bunlar boğazın başlangıcında bir halka teşkil ederler. (Waldeyer bademcik halkası) Daha aşağılara kaçan mikroplar ise ince tüylü epitelle örtülü akciğer hava yollarında tutulur, ve ifrazatla dışarıya atılır (4). Mideye yutulanlar da mide asidi (Asit klorhidrik) tarafından tahrip edilir. Bunlar uzviyetin mikroplara karşı müdâfaa mekanizmalarından birkaçıdır.

Ağız ve civarındaki organlarda husûle gelen isimlerini say-

diğimiz iltihapların çoğu (Bademcik ve sinüs iltihapları, diş çürükleri) bir çok dâhilî hastalıkların (Romatizma, kalp, böbrek) sebebi olurlar. Bu hastalıkların tedâvilerinden evvel bu gibi iltihapların (Fokal infeksiyon) araştırılması, çürük dişlerin tedâvi edilmesi veya çekilmesi, bademciğin ameliyatla alınması, sinüs iltihaplarının tedâvi edilmesi icap eder. Bilâhare dahilî hastalık tedâvi edilir.

Biz yukarıda zikrettiğimiz hastalıklardan yalnızca ağız kokusu ve diş çürüklerinden bahsetmek istiyoruz. Çünkü ağız temizliğinin yapılmadığı halde mevcut mikropların sebep olduğu hastalıklardan ilki bu ikisidir.

AĞIZ KOKUSU :

AĞIZ kokusu, ekseriya ağızdaki bakteriler tarafından albüminli gıdaların parçalanması esnasında husûle gelir. Ayrıca ağız yaraları, iltihap ve ırları, diş çürükleri, iltihap ve apseleri, akıl dışı çıkarken gelen gelen iltihaplar, ve akciğer abseleri gibi hastalıklar ağız kokusu sebebi olurlar. Mide ve barsak bozuklukları da ağız kokusu yapar; ancak bu sonuncular geçirme ile koku yaptıklarından diğerlerinden kolayca tefrik edilebilir.

Ağız kokusu, günlük hayatta bir kusur telakkî edilir; kendi ağız kokusuna insan alışabilir; fakat etrafındakiler çok rahatsız olur (5). Aile hayatında bu çok mühimdir; hatta boşanma sebebi sayılmıştır. Bu sebepten eski devirlerde görücüler müstakbel gelinin ağız kokusu olup olmadığını anlamak için türlü çarelere baş vururlarmış.

Ağız kokusunda evvelâ ağız temizliği yapılmalıdır. Bununla geçmediği takdirde ağız kokusuna sebep olan hastalık araştırılmalı ve tedavi edilmelidir.

DIŞ ÇÜRÜKLERİ :

DİŞ çürüğü, ağızdaki mikropların (bilhassa streptokoklar) karbonhidratlı (Nişasta ve şekerli) gıda kırıntılarını parçalayarak husûle getirdikleri asitlerin (Laktik, asetik, bütirik asitler) dişin kirecini eritmeleri neticesi hâsıl olur. Bu hususta nişasta şekerden daha tesirlidir. Zira nişasta dişler arasında kalır ve asit husûlüne sebep olur. Aksine şeker tükürkle eriyip yutulduğu için bakterilerin tesirine daha az arzedilmiştir.

Diş çürümesine sebep olan husûsî bir mikrop bulunamamıştır. Fakat çürüğün muhtelif tabakalarında birbirinden farklı streptokok, stafilekok ve lak-

(1) Misvak hakkındaki Hadislerden bazılarını yazıyoruz :

«Misvak kullanınız! Zîra misvak ağız temizler, Hakkın rızasını kazandırır.»

(İbn-i Mâce)

«Ağızlarınız Kur'ân'ın yollarıdır, onu misvakte temizleyiniz.»

(Ebû Nuaym)

«Ümmetime zahmet vermekten çekinmeseydim, her abdest aldıkça misvak kullanmalarını emrederdim.»

(Buhâri)

«Dört şey peygamberlerin sünnetlerindedir: Sünnet olmak, misvak kullanmak, (güzel) koku sürünmek ve evlenmek.»

(Tirmizî)

«Misvakte ağız ve dişleri temizlemek ölümden başka her derde devadır.»

(Firdevsi)

«Temizlik dörttür: Bıyıkları kesmek, edep yerlerini traş etmek, turnakları kesmek ve misvak kullanmak.»

(Taberânî)

«Misvak kullanmak sûretiyle kılınan iki rekat namaz, misvak kullanmaksızın kılınan yetmiş rekat namazdan efdaldır.»

(Ebû Nuaym)

«Size ne oluyor da dişleriniz sararmış olduğu halde yanına geliyorsunuz? Misvak kullanınız!»

(Taberânî)

«Misvak kullanmak hakkındaki tavsiyelerimi sizlere çok tekrarladım.»

(Buhâri)

«Ben misvak hakkında bir âyet nazil olacak diye endişe ederdim.»

(Ebû Ya'lâ)

(2) «Temizlik imandandır.»

«Gücünüzün yettiği kadra temizleniniz, şüphesiz Allah İslâmiyeti temizlik üzerine kurdu. Cennete temiz olanlardan başkası giremez»

(3) «Ağızda normalde birçok mikroplar bulunmaktadır: Spiriller, spiroketler, streptokoklar, stafilokoklar, sarsin ve laktik asit basilleri vs.

(4) Sağlam insanlar dahi balgamlarını etrafa olur olmaz tükürmemeli, hastalar ise mutlaka tükürük hokkası kullanmalıdır.

tik asit basilleri gibi mikroplar tespit edilmiştir. Ağızdaki bakterileri bertaraf ederek diş çürüğüne mani olmak mümkün değildir (6). Ancak aşağıda temas edeceğimiz ağız ve diş temizliğinin bunu ehemmiyetli derecede önlebildiğini tecrübelerle biliyoruz (7).

Diş çürümesinde, dişin bünyesi, ırk, yaş, meslek, tükrüğün tesiri, raşitizm, ateşli hastalıklar, zehirlenmeler, tetani, bağırsak bozuklukları, güneşsizlik, fena beslenme, su ve gıdalarda flor eksikliği (8), küçük çocukların anne sütü yerine sun'î gıdalarla beslenmeleri, gıdaların mekanik ve kimyevi terkibi, alınma tarzlarının tesirlerinden bahsedilmiştir. Eski insanlarda diş çürüğünün az oluşu sebebiyle bir medeniyet hastalığı olduğunu söyleyenler de vardır.

Tükrüğün dişler üzerinde çeşitli tesirden bahsedilmiştir. Türkük, mikropların yaşaması için iyi bir vasat olur, aksine dişin kirecini eriterek çürüğe sebep olan asitleri sulandırarak onların tesirlerini azaltır. Bu sebepten tükrükle çok yıkanan ön kesici dişler daha az çürür. Asit reaksiyonlu oluşunun çürüğün meydana gelişinde tesiri yoktur (9). Terkibindeki kireç, fosfat, bikarbonatlar gibi tampon maddeler asitleri nötralize ederek çürüğe karşı bağışıklık sağlarlar. Tükrüğün mikrop öldürücü tesiri de vardır. «Lizozim» diye isimlendirilen bir maddenin bazı mikropları öldürdüğünden bahsedilmiştir. Ayrıca tükrük kapiller damarlardaki geçirgenleri artırması hassasından ötürü beyaz kan hücrelerini dışarıya çeker ve terkibindeki «Opsonin» maddesi beyaz kan hücrelerinin bakterileri içine alıp tahrip etmesine yardım eder (10). Türkük, dişleri ve ağızdaki yaraları tamirle de vazifelidir. Hayvanların yaralarını yaladıklarını hepimiz biliriz. Bu halde yara daha çabuk şifa bulmaktadır. Bu tamir kudreti tükrüğün kolloidal terkibinden olsa gerektir.

Diş çürümesi, ilk çocukluk devrelerinde anne memesinden emmeye başladığımız andan itibaren ağızımıza giren mikroplarla husûle gelmektedir. Bu yaşlarda çürüğe mani olmak için, temizlikten başka raşitik çocuklarda, gebe ve emziren kadınlarda A ve D vitaminleri verilmelidir. Bugün biliyoruz ki anne sütü yerine sun'î gıdalarla beslenen, temiz hava ve güneşten mahrum şehir çocuklarında dişler altı aydan daha geç çıkmakta, diş çürükleri hatta raşitizm görülmektedir.

O halde ağız kokusu, diş çürükleri, diğer ağız ve boğaz hastalıkları ve bunların ihtilâti olan dâhili hastalıklardan korunmak için ağız ve diş temizliğine riayet etmek lâzımdır. Bu mevzuda garp memleketlerinde halkın ağız ve diş hijyeni öğrenimi için afişler asılmakta, konferanslar ve ağız hijyeni haftası tertip edilmekte hatta cemiyetler kurulmaktadır. Neticé itibariyle ağız ve diş bakımı çocukluk çağından başlatılmalı, çocuklarda bu itiyadın teessüsüne çalışılmalıdır.

(5) Makalenin başındaki Hadis-i şerife müracaat.

(6) Gottlieb, % 50 Klörür dō zenk ve % 10 potasyum ferrosiyanit'den ibaret bir karışımı dişlere mevzi olarak sıvadığını ve çürümeye mani olduğunu söyler.

(7) Williams, tamamiyle temizlenmiş dişlerin asla çürüyeceğini kabul eder.

(8) Fluor, diş çürümesine mâni olan bir maddedir. Bunun, dişin minesini sertleştirmek, asitlere karşı mukavim kılmak, şekerli gıdaları parçalayan ferment ve mikrop enzimlerini inhibe etmek, tükrüğün miktar ve lüzuciyetine tesir ederek dişlerin diş yüzünde bir kireç tabakasıyla tekrar mineralleşme yapmak gibi tesirlerinden bahsedilmiştir. Fluor'un en ehemmiyetli tesiri anne rahminde veya ilk çocukluk devirlerinde diş minesinin teşekkülündeki endojen tesiridir. Tecrübe hayvanlarına fluor vererek çürüğe karşı muafiyet sağlanmıştır. Fazla fluor verildiği takdirde dişlerde fluoroz denilen lekeler ve fluor zehirlenmesi husûle gelmiştir.

Fluor, tabiatta bitkiler ve sularla eser miktarda bulunmaktadır. Birçok memleketlerde suların ve katı gıdalarla vücûda giren fluor miktarlarına göre içme sularına, süte, yemek tuzuna, sodyum florit, fluorhidrik asit, sodyum silikofluorit gibi fluor mürekkepleri katılarak diş çürüklerine muafiyet sağlamağa çalışılmaktadır. İçme suları fluorlanmış şehirlerde diş çürüklerinin % 58 nisbetinde daha az görüldüğü tespit edilmiştir. Süt çocuklarına, gebe ve emziren kadınlara ise fluor tablet şeklinde verilmektedir.

Fluorun ciklet, bonbon olarak alınması, hele son zamanlarda diş macunlarına katılması hiç bir ilmi tecrübe ve esasa istinat etmemektedir. Bilâkis macunlara katılan fluorun macunun esas maddesi olan kalsiyum karbonat ile birleşerek dişlere katiyen tesir etmeyen kalsiyum fluor husûle getirdiği tespit edilmiştir. O halde fluorun bizce mühim ve diş çürüğüne mani olan tesiri endojen, kan yoluyla dişin bünyesine girmesidir.

(9) Tecrübi olarak ekme ve tükrük karışımına konan dişlerin çürüdüğü görülmüştür. Bu tükrüğün asit reaksiyonundan çok bakterilerin tesirine atfedilmelidir.

(10) Diş çürüğü ve tükrük — Doç. Dr. Süleyman Melek. Odontostomatoloji dergisi Cilt: 1, Sayı: 1, 1962.

AĞIZ TEMİZLİĞİ :

Ağız boşluğunun mikroplardan tamamen arınması kabil değildir. Yemeklerden sonra alelâde su ile ağız çalkalayarak gıda bakiyelerini kaldırmakla basit bir ağız temizliği yapılmış olur. Tecrübeler göstermiştir ki bu temizlik için antiseptik gargaralar çok tesirsizdir. Zira bunlar mikropların imhası için ağızda müessir kesafette kullanılamazlar; kullanılsalar dahi ağız mikrop florasının eski halini aldığı müşahade edilmiştir. Adı su ile yapılan gargara antiseptik mayilerin mikroplar üzerine yaptıkları tesirin hemen hemen aynini yapmaktadır (11). O halde ağızda yapılması gereken temizlik, gıda artıklarının kaldırılmasına matuf mekanik temizliktir.

DIŞ TEMİZLİĞİ :

Yemeklerden sonra ağıza bir parça su alıp parmakla dişleri ve diş etlerini sıvazlamakla kaba bir temizlik yapılmış olur. Mükemmel bir diş temizliği yemeklerden sonra (bilhassa akşam yemeklerinden) bu maksatla kullanılan bir fırça ile yatay ve dikey istikametlerde 3 dakika kadar fırçalamak sûretiyle yapılır (12). Ağızda tahammüre sebep olmaması için akşam dişleri fırçaladıktan sonra hiçbir şey yememek icap eder. Şu halde diş temizliği sert bir fırça ile mekanik olarak fırçalamak şeklinde yapılacaktır. Önce dişler kanayabilir, bilahare diş etleri kuvvetlenir ve kanamaz. Bu şekilde dişleri fırçalamak cerahatlı diş eti iltihabında bir tedavi olarak kabul edilmiştir (13).

DIŞ MACUNLARI :

Çeşitli diş tozları, ve suları, oksijen neşrettikleri iddia edilen diş macunlarının çoğu oksijen neşretmedikleri ve herhangi bir dezenfekten (mikrop öldürücü) tesirleri olmadığı gibi steril (mikropsuz) bile değillerdir. Bu sebepten bunların kullanılmalarında beklenen faide yoktur. Zira yukarıda bahsedildiği gibi ağızda yapılması gereken mekanik temizliktir.

DIŞ FIRÇASI :

Muhtelif hayvan kıllarından yapılmakta iken son senelerde naylondan imal edilmeye başlandı (14). Diş temizliği için fırça sert olmalı, temiz muhafaza edilmeli ve birkaç aydan fazla kullanılmamalıdır. Zira eski fırça bir mikrop yuvası haline gelir ve ağıza kılları dökülür. Dişleri yukarıda bahsedildiği gibi usûlüne göre fırçalamalıdır. Çok defa zaman darlığı ve sabırsız kimseler tarafından bu temizlik kifayetsiz olarak yapılır. Aslında yapılan hesaplara göre iyi bir fırçalama 160 gramlık bir kuvvet tatbiki ile olmaktadır. Bu maksatla son senelerde pilli otomatik diş fırçaları imal edilmiştir. Bunlar el fırçasına nisbetle üçte bir daha az kuvvet sarfı ile yumuşak dokuları tahriş etmeden ve aşındırmadan iyi bir diş temizliği yapmaktadır.

MİSVAK :

MİSVAK mükemmel bir fırçadır (15); dişlere sürüldüğü zaman telleri bir diş fırçasının kılları gibi dişleri temizler, parlatır ve ağızda hoş bir tad bırakır. Fakat misvaki bir fırça kadar uzunca bir zaman kullanmak kâbil değildir. Zira telleri yumuşar ve ağıza verdiği tad kaybolur, o vakit uç kısmı kesilir ve alttaki yeni kısım kullanılır. Misvak bitinceye kadar böyle yapılır. Bu şekilde kullanmak daha hijyenik ve âdetâ diş fırçasını sık sık değiştirmek, yenisini almak gibidir.

Bugün fırça yerine gene misvak kullanılabilir. Zira öğrenmiş bulunuyoruz ki ağızda yapılması gereken mekanik temizliktir. Peygamberimiz (S.A.V.) in yüzlerce sene evvel ağız ve diş temizliği için misvaki tavsiye buyurmaları bir tıbbî hikmettir. Tıp ilmi ancak son yıllarda bu temizliğin sert bir fırça ile yapılmasını ortaya koymuştur. Yüzlerce sene sonra gene O'nun sünnetine uyuyor misvaki, diş fırçasıyla aynı buluyoruz.

(11) Diş tababeti Şiürürjisi — Prof. Alfred Kantorowicz. 1943 İstanbul.

(12) Son yıllarda dişleri fırçalamanın şekli hususunda ovma usûlü, Fones, Roll, Charters ve Stilman gibi usuller tarif edilmiştir. Bunlar diş etlerine masaj yapmak, bir takım spiral hareketler ve titreşimler yaparak fırça ile dişler arasındaki yemek artıklarını temizlemek esasına istinad eder.

(13) Bir Hadis-i Şerifte (Cibril Aleyhisselâm bana her gelişinde misvak kullanmanı emrederdi, öyle ki diş etlerimin zedeleneceğinden endişe ederdim. Ahmet İbn-i Hanbel) buyurulmuştur.

(14) Diş fırçaları, domuz veya beygir kıllarından yapıldığı için şarbon hastalığı bulaşma tehlikesi vardır. Kıllar daha evvel sterilize edilmelidir. Son senelerde fırça imalinde bu sebepten naylon kullanılmaktadır.

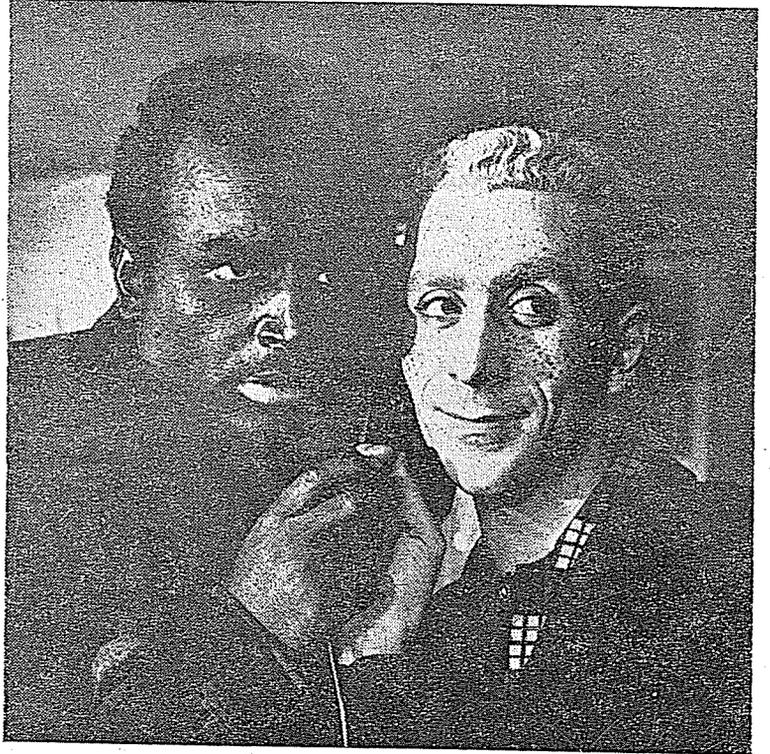
(15) Misvak Arabistanda yetişen «Erak» ağacının dalıdır. Bu maksatla zeytin dalı da kullanılmıştır. Misvağın mükemmel bir fırça olmasından başka antiseptik bir hassası olduğu merhum Bakteriolog Dr. Osman Oğuz bey tarafından bildirilmiştir. Fakat bu raporu aramalarımıza rağmen bulamadık. Misvak hakkında 1936 senesinde Viyana'da toplanan dokuzuncu Milletlerarası Diş hekimliği kongresinde bir tebliğ yapılmış olduğu bildirilmektedir.

Sahne

Hilmi
KURTULUŞ

Bir gün renk duvarının yıkılacağına
inanarak yaşayanların acı dramı:

«EZİLENLER»

● «Ezilenler»den bir tablo.

Yazan : *Claude Bal*

Çeviren : *O. Karaca — A. Moran*

Yöneten : *Lâle Oraloğlu*

Dekor : *Mengü Ertel*

Oynayanlar : *Burçin Oraloğlu, Enver Demirkan,*

İsmet Barlas, Lâle Oraloğlu,

Gürdal Onur, Ayten Güvenç,

Erdoğan Tuncel, A. Türköz,

C. Gazioğlu.

«İst. Oraloğlu Tiyatrosunda»

ENCİ - BEYAZ çalışmaları, bugün bütün dünyanın ilgilendiği bir problem... Amerika Birleşik Devletleri tarihinde (Zenci-Beyaz) çatışması yıllardır devam etmektedir. 1863 yılında köleliğin lağvına rağmen, zenci hâlâ hürriyetine kavuşmamış, insanca yaşayışa lâyık bir hayat seviyesine ulaşamamıştır.

Amerikan Anayasasının 13, 14, 15 inci maddeleri, zencinin hürriyetine kavuşmuş olduğunun ispatı ise de, bu hususta bilinen tek şey zencinin, hor görüldüğü, ezilmiştir.

Halbuki zenci, (İnsan) olmağa, beyazlar gibi insan muamelesi görmeğe hak kazanmış olduğunu, her şekilde ispatlamaktadır. Ama beyazlar, zencinin geçebileceği her yolun başında mania sembolüdür. Amerika zencisi, bugün içinde bulunduğu bu acıklı durumdan kurtulmayı, mütehammil insanların örnek olabilecek sabrı ile beklemektedir. Dâvasını azimle takip eden zenci, birgün renk duvarının yıkılacağına inanarak yaşamaktadır. Şüphesiz, yakın bir gelecekte, medeni âlemin yüz kızartıcı iki duvarı, (Berlin utanç - Amerika renk) duvarları yıkılacaktır.

İşte yeni dünyadaki renk sorunu, diğer ülkelerin dikkatini çekmekte, bu ülkelerdeki kalemelere konu olmaktadır. Genç Fransız yazarı Claude Bal, bu yazarlardan biri. İlk tiyatrosu olan (Ezilenler)'de zencinin bugünkü trajik yaşamasını, dramatik bir gerilimle gözler önüne sermektedir. 1960 yılının Ocak ayında Paris'te (Küçük Bulvar tiyatrosunda) temsiliyle büyük ilgiyi üstüne çeken (Ezilenler) eseri, çeşitli

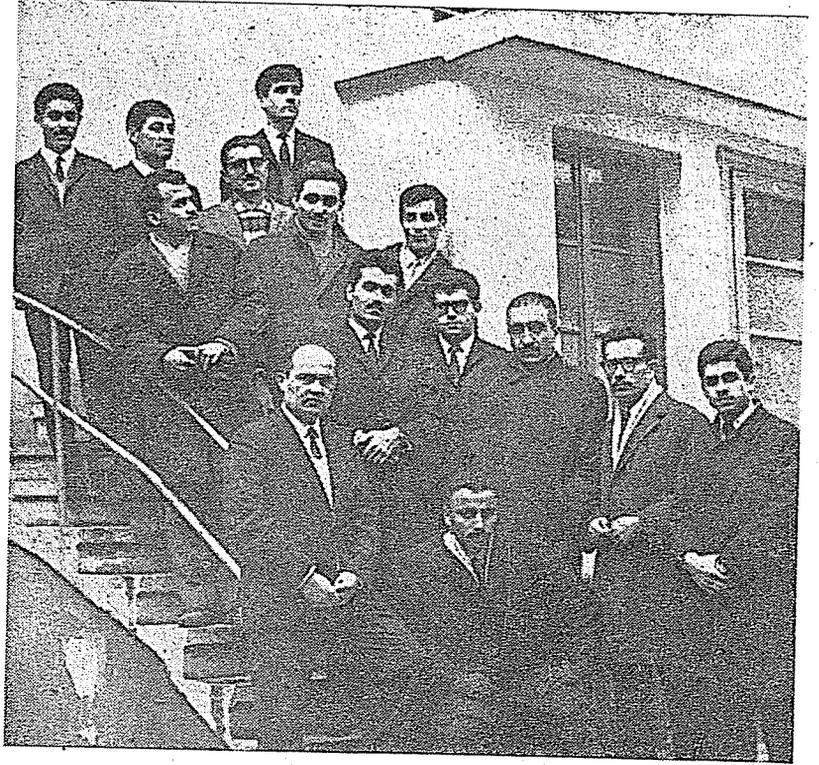
Dünya sahnelerinde sahnelendi. Claude Bal, bu eseriyle bir çırpıda, ancak pek az yazarın tez erişebileceği şöhrete kavuşmuştur.

KONU — Zencinin biri, odun kesiciliği yaptığı ormanda, zenci düşmanı bir beyaz tarafından tüfekle vurulur. Yaralı zenciye linç etmek isteyen beyazların elinden kurtaran arkadaşı, onu civar evlerden birine saklar. Bu evin sahibi genç kız gözleri a'mâ bir beyazdır. İnsanlığa, şevkate muhtaç bu iki yaşantıyı kader bir anda birbirine bağlar. Zencinin, bir beyazla evlenmesine karşı cephe alan çevrenin tepkisi pek insafsız olursa da, bu iki sevgiliyi etkileyemez. Günler geçtikçe çevrenin tepkisi şiddetlenir ve karşı durulmaz bir hal alır. Olaylar bu dramatik gerilimde gelişirken, ibret verici bir son neticeyi tayin eder. Çorak topraklardaki yumruların yeşerebilmesi umuduyla bir zenci daha kanını seve seve akıtmıştır.

OYNANIŞ — Günümüzde artık müphem tarafı kalmıyan, zencilerin çok acıklı hayatlarını yansıtan bu oyunda Lâle Oraloğlu, titiz bir rejî çalışmasıyla (Ezilenler)'i sahnelemiştir. Ayrıca Oraloğlu'nun a'mâ kızda çizdiği kompozisyon çok başarılı. Zencinlerin ezikliğini tam manasıyla yansıtabilen Gürdal Onur, iki renk arasında bocalayanların tipik halini gözler önüne seren Erdoğan Tuncel, sakin oyunuyla Burçin Oraloğlu ve çıkarıcıların bariz örneği muhabirde İsmet Barlas başarı kazanırlarken, kolektif oyunlarıyla da dikkati çektiler.

Netice olarak, (Ezilenler) insanca yaşamak isteyen bir toplumun, acı fakat amansız mücadelelerinin bir bölümünü ibret verici olaylarla yansıtan güçlü bir oyun.

Haber

- Federasyon idarecileri, İmam-Hatip Okulu ve İlahiyatta Öğrenci Yetiştirme Derneği'nin Kestane Pazarı Yurdu'na geziyorlar.

T.İ.E.T. Federasyonu Seçimi yapıldı!...

● Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonunun ikinci Kongresi 28-29 Ocak 1968 tarihlerinde İzmir Türk Ocağı salonunda kalabalık bir dinleyici topluluğunun iştirakiyle yapılmıştır.

28 Ocak pazar günü saat 9'da bir delegenin okuduğu Kur'an-ı Kerim'den sonra genel başkan Mahmut Özakkas'ın kısa bir açış konuşmasıyla açılan kongrede divan başkanlığına İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü Kur'an-ı Kerim Öğretmeni Mehmet Ali Sarı seçildi.

50 teksir sahifesini aşkın faaliyet raporu tasvib ve takdirle karşılandı. Bu arada dinleyiciler arasında bulunan İzmir Senatörü Ö. Lütfi Bozçalı bir konuşma yaparak Federasyonu tebrik ve takdir ettiğini bildirdi.

Eski İdare Heyeti ittifakla ibra edildikten sonra seçimlere geçildi. Genel Başkanlığa Cahit Baltacı ve Ömer Öztop aday gösterildiler. 2. turda Cahit Baltacı 2/3 çoğunluğu temin ederek Genel Başkan oldu. 2. Başkanlık seçiminde Konya ve

Kayseri aday gösterdiler. Seçim neticesinde Kayseri adayı İmdat Necmeddin Nursaçan 2. başkan seçildi. Böylece Konya'da bulunan federasyonumuz ikinci başkanlığı bu sene Kayseriye geçmiş oldu. İdare Heyetine seçilen arkadaşlarımız İzmirdeki ilk toplantılarında aşağıdaki şekilde vazife taksimi yapmışlardır:

Hamza Aktan: Genel Sekreter. **Muzaffer Kozan:** Genel Muhasep. **Kemal Tabak:** 2. Başkanlık sekreteri. **Haydar Baş:** 2. Başkanlık muhasebi. **Ahmet Fidan:** Konya İcra Komitesi Başkanı. **Orhan Çetin:** İzmir İcra Komitesi Başkanı. **Vehbi Vakasoğlu:** Üye. **İsmail L. Çakan:** Üye. **Mahmut Öztürk:** Üye.

Tam bir anlayış ve olgunluk havası içerisinde geçen kongrede aşağıdaki hususlarda fikir birliğine varılmıştır.

1 — İslâm Enstitüleri arası münasebetlerin daha da sıklaştırılması.

2 — İslâm Medeniyeti Mecmuası için bütün arkadaşların ellerinden gelen gayreti göstermesi.

3 — İslâm Medeniyeti Mecmuasının Federasyon İdare Heyetine yarı bağı bir kadro idaresine verilmesi.

4 — İslâm Kız Kolejleri açılması yolunda çalışılması.

5 — Anadolu'ya Doğru kervanın bu sene de devamı.

6 — Camiamıza yapılan ithamları cevaplandırmanın biricik yolunun yaşayışımız olduğu.

7 — İslâm Enstitülerinin Akademi olması için çalışılması,

8 — Meslekî meselelerimizi görüşmek üzere bir kurultayın toplanması.

Bu ve bunlara mümasil diğer meslekî meselelerimizin derinlemesine incelendiği kongremiz 20 Ocak 1968 pazartesi günü saat 13.30 da divan başkanı M. Ali Sarı'nın okuduğu aşr-ı şerifle sona ermiştir.

Yeni İdare Heyetimiz İzmir'den ayrılmadan İzmir Yüksek İslâm Enstitüsünü, İzmir Müftülüğünü, İmam-Hatip Okulunu, Yüksek İslâm Enstitüsü Yaptırma Derneği idarecilerini, Yüksek İslâm Enstitüsü inşaatını ve İmam-Hatip ve İlahiyatta öğrenci Yetiştirme derneği idarecilerini ziyaret etmiş, karşılıklı fikir teatisinde bulunmuş ve meslekî meselelerimizi incelemiştir.

İzmir'de bulunduğumuz müddetce samimî ve yakın alakalarını gördüğümüz müslümanlara ve mezkûr teşekküllere en samimî duygularımızla teşekkürlerimizi sunarız.

Yeni İdare Heyetimize Cenab-ı hak'dan rıza-i ilahiye muvafık çalışmalar ve başarılar ihsan etmesini niyaz ederiz.

OSMANİYE OLAYI

● Bundan bir ay kadar evvel şehit edilen Ruhi Kılıçkırın kardeşimizin memleketi Osmaniye'de meydana gelen masum infial hâdisesini müslümanların aleyhine çevirmek için toptan taarruza geçen malûm basın'ın hâdiseyi bir irtica hareketiymiş gibi göstermek isteyişleri karşısında Federasyonumuz Genel Başkanı Cahit Baltacı Genel Merkezde bir basın toplantısı yaparak olayın gerçek sebep ve yönlerini açıklamıştır. Federasyonumuzun görüşlerini ihtiva eden basın bildirisi aynen şöyledir:

Türkiye'nin muhtelif yerlerinde zuhur eden ve bazı müessif olayların doğmasına sebep olan son hâdiseler üzerinde gençlik ve millet olarak düşünmeye mecburuz. Aslında SOL TAHRİKLER'in neticesinden başka bir şey olmayan bu hâdiselerin, yine sol basın tarafından sağ'a yükletilmek istenmesi, meselelere başka bir veche vermekte ve bazı çevrelerce yanlış yorumlara yol açmaktadır.

Osmaniye'de cereyan eden son müessif olay da, yanlış değerlendirmeye istidadı gösteren hâdiselerden biridir. SOL BASIN tarafından Kur'an-ı Kerim'in yırtılması haberine bağlanmak istenilen bu hâdiseye,

● Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu yeni idarecileri bir arada. Oturanlar: Soldan birinci, 2. Başkan İ. Necmeddin Nursaçan; ikinci Genel Başkan Cahit Baltacı'dır.

gerçekte daha başka köklü sebeplerle dayanmaktadır. **Osmaniye hâdisenin gerçek sebebini, bir aydan beri Türkiyenin muhtelif yerlerinde tertip edilen SOL TAHRİKLER'de aramak gerek.** Ankara'da Osmaniyeli Ruhi Kılıçkiran kardeşimizin sol tahrikçiler tarafından kahepece şehit edilmesiyle başlayan ve halkımızın büyük infialine sebep olan bu tahrikler, bazı SOLCU ŞAİR TASHAKKATLARI tarafından İstanbul'da, Site Talebe Yüründü, Şehzadebaşı, Büyük Tiyatroda ve İstanbul kapalı Spor Sergi Sarayında (Doğu Gece-si) nde devam ettirilmek istenmiş. Tekirdağ ve Çorlu müftülerine komplolar hazırlanmıştı, Taşköprü müftüsü dövmüş ve Zonguldakta asil Türk işçisi, resmi ağızların da ifade ettikleri gibi kıskırtılmış ve nihayet Ruhi'sini kaybetmekle kalbi dağılan Osmaniyelilerin infialine sebep olunmuştur. Osmaniye hâdisesi, böyle derin sebeplere dayanan SOL TAHRİKLERİN'den başka bir şey değildir. Birbirini takip eden bütün bu hâdiseler zincirinin, tesadüfi olduğu söylenemez. Dinine çok bağlı halkımızın vicdanını rencide eden bu hâdiseler, Sol çevreler tarafından plânlı şekilde yürütülmektedir.

SOL BASIN'ın iddia ettiği gibi hâdisiye, gerici ve yobazlığın hortlaması değildir. Aylardan beri vicdanı rencide edilen halkın infialidir. Hâdisenin, efkâr-ı umumiye yayılış aksettirilmemesini ve halkımızın bu gibi sol tahriklere kapılarak sokağa dökülmemesinin memleket menfaatları bakımından zaruri olduğunu bildirir, imanlı Türk gençliği adına, 32 milyonun vicdanında terör kurmak isteyen ve her hâdiseyi, dindarların üzerinde Demokles'in kılıcı gibi kullanmayı sanat edinen çarpık zihniyeti şiddetle protesto ederiz.

Türkiye İslâm Ens.
Talebe Federasyonu
Genel Başkanı
Cahid BALTACI

● İstanbul Din Görevlileri Cemiyetinin 8.2.1968 Perşembe günü akşam Kapalı Spor Sergi Sarayında tertip ettiği HAC YOLLARINDA toplantısı tahminlerin üzerinde «muazzam bir hâdisiye» şeklinde tecelli etmiştir. Bu muhteşem geceye İstanbul'un çeşitli semtlerinden akın eden müslümanların yanında civar vilâyet ve kazalardan da hususi arabalarla gelenler olmuştur. 15 bine yakın müslümanın iştirak ettiği, kelimelerin tam manasıyla muazzam bu iman toplantısına sahnelik eden Spor Sergi Sarayı, gecenin büyüğü

karanlığı içinde, alışkın olduğu ıslık sesleri, naralar ve acıba uğultular yerine o akşam «Allah» nidaları, «Amin» sadaları ile çınliyordu. Kur'an-ı Kerim'in feyziyle ulvileşen hava o derece doyurucu idi ki saatlerin ilerlemesine rağmen kimse bırakıp gitmek istemiyordu. A. Gürses hocamızın nefis Kur'an-ı Kerim okuyuşunu, Din Görevlileri Cemiyeti Başkanı Naim Karaman'ın özlü ve coşturu konuşması takip ediyordu. Nedim Uğur'un okuduğu Veda Hutbesi, Erzurum Vaizi Osman Demirci Hocanın ihlâslı konuşmaları, Osman Saraç'ın hac hatıraları, Enver Baytan'ın Hac konulu konuşmasıyla devam eden program, nihayet; N. F. Kısakürek'in «Haccın mana ve ehemmiyet» mevzuunu en dakik manasıyla tabloluşturan veciz konuşmasıyla düğümleniyordu. Aralarda okunan kaside ve naatlar programa ayrıca bir özellik ve güzellik katıyordu.

Bizce, üstad Kısakürek: «Hac nedir, sualine KA'BE nedir, sorusuyla karşılık vermek en doğru cevap olacaktır» derken, o muazzam topluluğun da ne olduğunu en-güzel şekilde ifadeye koyuyordu.

Bu toplantının azametidir ki, en samimi ve mâsum toplantıları bile «irtica» olarak göstermek illetine tutulmuş bir kısım gazetelere dahi (ister-istemez) hâdiseyi (hiç değilse) haber namusu içerisinde neşrettirdi. Ve böylece Yüce Peygamberimizin «Birlik rahmettir» hadisi şeriflerinin tecellisini müşahade etmek o gece. Müslüman olma ve İslâmî esaslara bağlanma şuurunu (en küçük manasıyla da olsa) gösterdiğimiz an çok büyük neticeler alaca-

ğımız gerçeğini bu toplantı vesilesiyle bir defa daha müşahade eden biz müslümanlara bu yolda «tam olma» istek ve gayretini ihсан etmesini Yüce Rabbimizden niyaz ederiz.

Her yönüyle mânidar ve faydalı olan bu geceyi tertip eden Kardeş teşekkül İstanbul Din Görevlileri Cemiyetini en samimi duygularımızla tebrik ederken bu hareketlerinin diğer vilâyetlerimiz dinî teşekkülleri için örnek hareket olmasını dileriz.

● İlahiyat Fakültesi Öğrencisi Hatice Babacan hâdisesi yapılan çalışmalar neticesinde müsbet bir sonuçla bağlanmıştır. M. T. T. Birliği başkanı İsmail Kahraman, yaptığı basın toplantısında bu olayla ilgili olarak İlahiyat Fakültesi profesörleri kurulunun aşağıdaki kararları aldığını açıklamıştır.

1 — Öğrenciler istedikleri gibi giyinmekte serbesttirler.

2 — Prof. Neşet Çağatay kendi dersinden Hatice Babacan'a imtihan girme vizesi verecek.

3 — Disiplin kuruluna verilen 6 öğrenci cezalandırılmayacak.

4 — Edep dairesinde olmak şartıyla her öğrenci derste söz alıp konuşabilecek..

Böylece günlerdir efkâr-ı umumiye meşgul eden bu hâdisiye de arzu edilen şekilde halledilmiş oldu. Millet olarak haklı davalarımızda toplu ve samimi hareket etmesini bildiğimiz gün, bütün engellerin aşılacağına bir defa daha gözlerimiz önüne seren Cenab-ı Haktan bize her hâl-ü kârda «beraberlik ve aksiyon şuru» ile hareket etme olgunluğu ihсан etmesini dileriz.

SAHİH-İ MUSLİM VE TERCEMESİ

Cild: II

ÇIKTI...

İRFAN YAYINEVİ

Bab-ıâli Cad. No.: 50

(M.T.T.B. karşısı)

Cağaloğlu/İstanbul